

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Özel Eğitim Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**ÖZEL EĞİTİM MESLEK OKULU SOSYAL HAYAT DERS KİTABININ ÇEŞİTLİ
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Saadet ÖZKAN
ORCID: 0000-0003-4231-6305

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ARSLANTAŞ
ORCID: 0000-0002-4989-2893

Konya – 2024

TEŞEKKÜR

Tez danıőmanlıđımı üstlenen tezimin her aşamasında yardımlarını esirgemeyen, yapıcı yorumları ile tezimin yol haritasını belirleyen Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ARSLANTAŞ hocama sabrı ve desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca beni her zaman cesaretlendiren, bilgi ve tecrübeleri ile bana her daim yol gösteren, yolumu aydınlatan bugünlere gelmemde hakkını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim, saygıdeğer hocam Prof. Dr. Hakan SARI 'ya teşekkürü bir borç bilirim. Önerileriyle çalışmama katkı sunan jüri üyem Doç. Dr. Ufuk ÖZKUBAT'a içtenlikle teşekkür ederim. Tezime verdiği desteklerinden dolayı Abdurrahman GÜRBÜZ'e ve İsmail Tuna'ya teşekkürlerimi sunarım.

Bütün eğitim hayatım boyunca her zaman beni destekleyen, yanımda olan canım anneme, babama ve kardeşlerime, bu zorlu ve uzun yolda bana yalnız olmadığımı hissettiren sevgili eşim Halil İbrahim'e ve beni geliőtiren ve büyüten çocuklarım Mehmet Mert ve Kayra'ya sonsuz teşekkür ederim.

Saadet ÖZKAN

Haziran 2024

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	vi
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ.....	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ	11
1.1. Problem Durumu	12
1.2. Araştırmanın Amacı	13
1.4. Sayıtlılar	14
1.3. Araştırmanın Önemi	14
1.5. Sınırlılıklar	15
1.6. Tanımlar	15
2. ALAN YAZINI	17
2.1. Eğitim Öğretim Programı.....	17
2.1.1. Öğretim programlarının özellikleri	18
2.2. Eğitim Araçları	19
2.3. Ders Kitapları.....	21
2.3.1. Ders kitaplarının önemi.....	22
2.3.2. Ders kitaplarının tarihçesi	23
2.4. Ders Kitaplarının Öğretim Programlarına Uygunluğu	24
2.4.1. Hedef/kazanım.....	25
2.4.2. İçerik / kapsam / müfredat / muhteva.....	26
2.4.3. Eğitim durumları / öğrenme-öğretme süreçleri	26
2.4.4. Test durumu / ölçme ve değerlendirme süreçleri	27
2.5. Ders Kitaplarında Dil ve Anlatım.....	27
2.6. Ders Kitaplarında Bilimsel İçerik.....	28
2.7. Ders Kitaplarında İçerik Analizi.....	29
2.8. Ders Kitaplarında Tasarım ve Dış Yapı Özellikleri	30
2.9. Ders Kitaplarında Görsel Düzen.....	33
2.10. Özel Eğitimdeki Ders Kitapları	35
2.11. İlgili Araştırmalar	36
2.11.1. Konu İle İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	36
2.11.2. Konu İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	39
3. YÖNTEM	42
3.1. Araştırmanın Modeli	42

3.2. Araştırmanın Veri Kaynağı.....	42
3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	42
3.4. Verilerin Toplanması.....	42
3.5. Verilerin Analizi.....	43
3.6. Veri Güvenirliği.....	45
4. BULGULAR.....	46
4.1. Ders Kitabının Genel Tasarım ve Düzenleme Açısından Değerlendirilmesi.....	46
4.2. Ders Kitabında İçerik Düzenlemesine Dikkat Edilip Edilmediğinin Değerlendirilmesi.....	51
4.3. Ders Kitabındaki Ölçme Ve Değerlendirme Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi.....	63
4.4. Kitapta Kazanım Ve İçeriğin Birbiriyle Uyumlu Olup Olmadığının Değerlendirilmesi.....	69
4.5. Ders Kitabının Öğretim Programıyla Uyumlu Olup Olmadığının Değerlendirilmesi.....	72
4.6. Ders Kitabının Öğrenme-Öğretme Sürecinin Değerlendirilmesi.....	73
4.7. Ders Kitabında Görsellerle Metinlerin Uyumunun Değerlendirilmesi.....	74
4.8. Ders Kitabının İçeriğinin Dil ve Anlatım Yönünden Değerlendirilmesi.....	77
5. TARTIŞMA.....	80
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	85
6.1. Sonuç.....	85
6.2. Öneriler.....	86
6.2.1. Ders kitabı hazırlayanlara yönelik öneriler.....	86
6.2.2. Öğretmenlere yönelik öneriler.....	87
KAYNAKLAR.....	88
EKLER.....	93

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. Konu ile ilgili ulusal alanda yapılan araştırmalar listesi	36
Tablo 2.2. Konu ile ilgili uluslararası alanda yapılan araştırmalar listesi	39
Tablo 3.1 Uzman görüşü alma form rneği	46
Tablo 4.1. lme ve değerlendirme aracı dağılımları	63
Tablo 4.2. Hem ğretim programında hem de ders kitabında olan konular.....	73

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Özel Eğitim Meslek Okulu Sosyal Hayat Ders Kitabının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **79** sayfalık kısmına ilişkin, 11/06/2024 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%12** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

11/06/2024

Saadet ÖZKAN

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ARSLANTAŞ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

11/06/2024

Saadet ÖZKAN

Kısaltmalar

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

TTKB: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

SI: Uluslararası Birim Sistemi

ÖEHY: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Özel Eğitim Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

ÖZEL EĞİTİM MESLEK OKULU SOSYAL HAYAT DERS KİTABININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELEMESİ

Saadet ÖZKAN

Ders kitapları, eğitim ve öğretimde uzun bir geçmişe sahiptir ve teknolojinin ilerlemesiyle birlikte yeni öğretim modelleri ortaya çıkmış olmasına rağmen, ders kitapları hala önemli bir materyal olarak varlığını sürdürmektedir. Bir ders kitabının amaç, işlev ve içerik açılarından özenle hazırlanması ve belirli kriterlere uygun olarak yazılması gerekmektedir. Bu kriterlere uygun olarak tasarlanmış bir ders kitabı, eğitim kalitesini artırmanın yanı sıra öğrencinin öğrenme isteğini yükseltir ve öğretmenin iş yükünü azaltır. Özel eğitim ders kitapları da benzer şekilde, bireysel öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hazırlanan materyallerdir. Bu kitaplar, öğrencilerin özel ihtiyaçlarına uygun şekilde tasarlandığında daha etkili ve verimli bir öğrenme deneyimi sağlar. Bireysel öğrenme hızı, tarzı ve ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanan bu kitaplar, öğrencilere daha derinlemesine anlama, pekiştirme ve öğrenme fırsatları sunar. Bu nedenle, özel eğitim ders kitapları, geleneksel ders kitaplarına göre daha kişiselleştirilmiş bir öğrenme deneyimi sunabilme potansiyeline sahip olmalıdır.

Bu tez çalışmasında Özel Eğitim Meslek Okulu Sosyal Hayat ders kitabının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma nitel bir araştırma olup, yöntem olarak doküman analizi yapılarak oluşturulmuştur. Araştırmada ders kitabının derinlemesine incelenmesi yapılarak, ders kitabının tamamı incelenmiştir. Ders kitabı inceleme planı iki alan uzmanından görüş alınarak, sekiz kategori belirlenmiştir. Kitabın genel tasarımı ve düzeni, içerik düzeni, ölçme ve değerlendirme faaliyetleri, kazanım ve içeriğin birbiriyle uyumu, öğretim programıyla uyumu, görsellerle metinlerin uyumunu, öğrenme-öğretme süreci ve içeriğinin dil ve anlatım yönünden incelenmesi araştırmacı tarafından analiz edilerek veriler toplanmıştır. Gerekli literatürü inceleyerek bilgi eksikliğinden arınık ve dokümanlara hâkim bir şekilde analize başlanmıştır. Kitabın belli bir bölümü değil tüm bölümleri sistematik bir şekilde incelenerek örneklem yanlılığından kaçınılmaya çalışılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda ders kitabının değerlendirilmesi alan yazını araştırılarak benzer çalışmalarla karşılaştırılarak yapılmıştır.

Araştırmada incelenen kitabın kelime bulutu ile ünite içerikleri incelendiğinde konu ile bütünlük sağlayan içeriğe uygun kelimelerin sık tekrar edildiği görülmüştür. Organizasyon şeması, kaynakça ve cevap anahtarları bölümlerine ders kitabında yer verilmediği görülmektedir. Program ile kitap arasında tema ve içerik açısından sayısal bir denge olmadığı görülmektedir. Ders kitaplarındaki ölçme ve değerlendirme çalışmalarına ilişkin yapılan diğer araştırmalarda da ders kitaplarının tema sonu ölçme ve değerlendirme bölümlerindeki soruların, bilişsel alanın bilgi basamağında yoğunlaştığı görülmüştür. Bu durum özel eğitim öğrencilerinin seviyeleri göz önüne alındığında olumlu olarak değerlendirilmektedir. Ancak ölçme değerlendirme ile ilgili etkinliklerin artırılması daha faydalı olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışma sonucunda özel eğitim sosyal hayat ders kitabının yeniden revize edilmesine yönelik çalışmaların yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Araştırma bulguları ile mevcut alan yazını tartışılarak, ders kitabı hazırlayanlara yönelik öneriler ve öğretmenlere yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ders Kitabı, Kitap İncelemesi, Özel Eğitim, Öğretim Materyali.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Educational Sciences
Special Education Program
Master Thesis

EXAMINATION OF THE TEXTBOOK OF THE SOCIAL LIFE OF THE PROFESSIONAL SCHOOL OF
SPECIAL EDUCATION IN TERMS OF SEVERAL VARIABLES

Saadet ÖZKAN

Textbooks have a long history in education and training, and although new teaching models have emerged with the advancement of technology, textbooks still remain an important material. A textbook should be carefully prepared in terms of purpose, function, and content and should be written in accordance with certain criteria. A textbook designed in accordance with these criteria not only improves the quality of education but also increases the student's desire to learn and reduces the teacher's workload. Similarly, special education textbooks are materials prepared to meet individual learning needs. These books provide a more effective and efficient learning experience when they are designed to suit the specific needs of students. These books, which are prepared by taking into account individual learning speed, style, and needs, provide students with opportunities for deeper understanding, reinforcement, and learning. Therefore, special education textbooks should have the potential to provide a more personalized learning experience than traditional textbooks.

In this thesis study, it is aimed to analyse the Social Life textbook of Special Education Vocational School in terms of various variables. This research is qualitative, and the methodology is based on document analysis. In the study, the textbook was analyzed in depth, and the whole textbook was examined. The textbook review plan was analyzed by taking the opinions of two field experts, and eight categories were determined. The researcher analyzed the general design and layout of the book, the content layout, assessment and evaluation activities, the compatibility of achievements and content, the compatibility with the curriculum, the compatibility of visuals and texts, the learning-teaching process, and the examination of the content in terms of language and expression. By examining the necessary literature, the analysis was started in a way that is free from lack of information and has a good command of the documents. It has been tried to avoid sampling bias by systematically analyzing all sections of the book rather than a certain section. As a result of the data obtained, the evaluation of the textbook was made by researching the literature and comparing it with similar studies.

When the word cloud and unit contents of the book analyzed in the study were examined, it was seen that the words suitable for the content that provide integrity with the subject were repeated frequently. The organisation chart, bibliography, and answer key sections are not included in the textbook. It is seen that there is no numerical balance between the program and the book in terms of theme and content. In other studies on measurement and evaluation studies in textbooks, it was observed that the questions in the end-of-theme measurement and evaluation sections of the textbooks were concentrated on the knowledge level of the cognitive domain. This situation is considered positive considering the level of special education students. However, it is thought that it would be more useful to increase the activities related to measurement and evaluation. As a result of this study, it is thought that it would be appropriate to carry out studies to revise the special education social life textbook. By discussing the findings of the research and the existing literature, suggestions for textbook preparers and suggestions for teachers are presented.

Keywords: Textbook, Book Review, Special Education, Teaching Material.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Ders kitapları; eğitim ve öğretim sürecinin belirli bir plan ve programla işlenmesini ve öğrencilere istendik davranışlar kazandırılmasını hedeflemektedir. Kitaplar konuyla ilgili temel kavramları, prensipleri ve teorileri anlama fırsatı sunmakta ve bilgiyi mantıklı bir şekilde yapılandırmaktadır. Öğretim sürecinde başat rol oynayan ders kitapları, davranışsal hedef, programlar, içerik, öğretme ve öğrenme durumları, katılım, ölçme ve değerlendirme yönleri ile hem öğrenciler hem de öğreticiler için esas materyaller olmaktadır (Kılıç ve Seven, 2002). Bu sebeple ders kitaplarının dersin geliştirilmesi ve öğretilmesi konusunda öğretmenlere destek olan önemli kaynaklardan olduğu düşünülmektedir.

Eğitim müfredatına uygun olarak tasarlanmış ders kitapları, öğretmenlere ve öğrencilere dersleri planlama ve yönlendirme konusunda rehberlik eder. Öğrenme sürecini desteklemeyi amaçlayan ders kitapları, öğrencilere verilmek istenen bilgiyi daha iyi kavramaları için örnekler, açıklamalar ve pratik sorular içerir. Bu da öğrencilerin öğrenmeyi derinleştirmelerine yardımcı olur. Ders kitabının işlevi, bilginin düzenlenmesi sunumlar, bireysel çalışma, koordinasyon ve ölçme ve değerlendirmeyi kolaylaştırmasıdır (Ceyhan ve Yiğit, 2004). Eğitim sürecinin etkinliğini ve öğrenci başarısını artırmaya yardımcı olan ders kitaplarının analizi önemlidir. Demirel ve Kıroğlu (2005)'na göre ders kitaplarının analizinin neden önemli olduğu ile ilgili şu tespitlerde bulunulabilir:

- 1- Ders kitabının analizi, içeriğin doğruluğunu, güncelliğini ve uygunluğunu değerlendirerek, öğrencilere sağlanan bilginin kalitesini kontrol etmeye yardımcı olmaktadır.
- 2- Analiz, ders kitabının eğitim müfredatına ve öğrenme hedeflerine uygunluğunu değerlendirmektedir. Bu sayede öğrencilere hedeflenen konuları ve becerileri kazandırmak için ders kitabının uygun olup olmadığı anlaşılabilir.
- 3- Analiz, öğrencilerin farklı öğrenme stillerine, seviyelere ve ihtiyaçlara nasıl cevap verdiğini belirlemektedir.
- 4- Ders kitabının analizi, öğrencilerin özel ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanıp tasarlanmadığını değerlendirmektedir. Örneğin, özel gereksinimli öğrencilere yönelik uygun formatlar ve materyaller sunup sunmadığına bakılabilmektedir.

- 5- Ders kitaplarının analizi, farklı kültürlerden, perspektiflerden ve deneyimlerden örnekler içerip içermediğini değerlendirmektedir. Bu durum, öğrencilerin çeşitli düşünce biçimleriyle tanışmalarını ve daha geniş bir anlayış geliştirmelerini sağlayabilmektedir.
- 6- Analiz, ders kitabının öğrencileri etkilemek ve katılımı teşvik etmek için interaktif öğrenme materyalleri, örnek sorular veya etkinlikler içerip içermediğini değerlendirebilmektedir.
- 7- Ders kitabının analizi, içeriğin tarafsızlık ve güvenilirlik açısından değerlendirmesini yapar. Öğrencilere yanlış veya ön yargılı bilgiler sunmaktan kaçınmak için önemlidir. Ders kitabının analizi, eğitimcilerin, öğrencilerin ve velilerin ders materyali seçiminde daha bilinçli kararlar vermesine yardımcı olmaktadır ve eğitim sürecinin kalitesini artırmaktadır.

Araştırmanın bu bölümünde; problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eğitim programları geliştirme ve uygulamanın amacı, öğrenenlere rehberlik etmek, öğrenme deneyimlerine rehberlik etmek, gereksinim duyulan bilgi ve becerileri kazandırmak ve bütünsel olarak gelişmelerini sağlamaktır. Öğretim, bu uygulamanın planlı bir şeklidir. Eğitim, her bireyin farklı nitelikleri, gereksinimleri ve özellikleri dikkate alınarak organize edilir ve uygulanır. Bireysel farklılıkları ele alan öğretim süreçlerinin bugün ve gelecekte hala etkili olup olmadığı sorgulanabilir. Bu anlamda birey merkezli ve bireylerin, yaşı ne olursa olsun, hayatlarında kullanabilecekleri deneyimler sağlayan, eğitim süreçlerine öncelik verilmesi, eğitimi daha pratik ve etkili kılmaktadır (Yakar, 2016).

Eğitim, öğreticilerin öğrenme sürecinin her safhasında öğrencilere önderlik ettiği bir süreçtir. Gelişimin hızını, istikametini ve kapsamını belirlemek öğretmenlerin gayeleri olmalıdır. Günümüzde, programlar hızla gelişmekte, ders kitapları ve öğretim süreçleri devamlı analiz etmeyi gerektirmektedir. Öğrenme materyallerinin türü, değerlendirme teknikleri, öğretim materyalleri ve ders kitaplarının zaman zaman değerlendirilmesi zorunluluktur (Tüysüz ve Ekici, 2022). Ders kitaplarını değişik açılardan incelemek mümkündür. Genel olarak kitaplar biçim, kapsam ve içerik, öğretim ilke, yöntemleri ve stratejileri açılarından analiz edilmektedir. Buna bağlı olarak ders kitaplarının; fiziksel özellikleri, eğitsel - görsel tasarım ile dil ve anlatım yönünden incelenmesi yapılabilmektedir.

Ders kitabında eğitsel tasarım; kazanımlar, muhteva, öğretim süreci, ölçme ve değerlendirme olarak sınıflandırılabilir. Ders kitabında görsel tasarımda hedef kitleye uygun tasarım önemli olabilmektedir. Ders kitabında dil ve anlatımda ise; hedef kitleye ve yazım kurallarına uygunluk önem arz etmektedir (Küçükahmet, 2011).

Özel eğitim ders kitaplarının analizi ise, özel eğitim gerektiren bireylerin gereksinimlerini göz önüne alınarak yapılmalıdır. Diğer öğrencilere göre dezavantajlı durumda olan özel gereksinimli öğrencilerin kişisel farklılıkları, ilgileri, yetenekleri ve özel durumları gibi ölçütler belirlenerek hazırlanmış materyalleri, kitapları kullanmaları zorunludur. Bu kitapların analizi için belirli yöntemler ve kriterler vardır. Bu yöntemler, özel eğitim programının niteliğine, amacına ve kapsamına göre değişiklik gösterebilir (TTKB, 2023). Sosyal Hayat dersi özel eğitim ihtiyacı olan bireylere yaşamlarını, toplum içerisinde bağımsız ve nitelikli olarak sürdürmelerini desteklemek için öğrenmeleri gereken birçok işlevsel beceriyi içinde barındırmaktadır. Bu çalışma ile Özel Eğitim Meslek Okulu Sosyal Hayat ders kitabının çeşitli değişkenler açısından incelenerek değerlendirilecektir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Özel eğitim ders kitapları, bireysel öğrenme gereksinimlerini karşılamak için tasarlanmış materyallerdir. Bu kitaplar, öğrencilerin özel gereksinimlerine göre hazırlanmış içerik sunarak daha etkin ve verimli öğrenmeyi sağlayabilmektedir. Bireysel öğrenme hızı, tarzı ve gereksinimleri dikkate alınarak hazırlanan bu kitaplar, öğrencilere daha iyi anlama, pekiştirme ve derinlemesine öğrenme fırsatları sunar. Bu nedenle, özel eğitim ders kitapları, geleneksel ders kitaplarına göre daha kişiselleştirilmiş bir öğrenme deneyimi sunma potansiyeline sahip olmalıdır. Bu araştırmanın amacı Özel Eğitim Meslek Okulu Sosyal Hayat ders kitabının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevaplar aranmıştır:

- 1- Ders kitabının genel tasarımı ve düzenlemesi nasıldır?
- 2- Ders kitabında içerik düzenlemesi nasıldır?
- 3- Ders kitabındaki ölçme ve değerlendirme faaliyetleri nelerdir?
- 4- Kitapta kazanım ve içeriğin birbiriyle uyumu nasıldır?
- 5- Ders kitabının öğretim programıyla uyumu nasıldır?
- 6- Ders kitabının öğrenme-öğretme süreci nasıldır?

7- Ders kitabında görsellerle metinlerin uyumu nasıldır?

8- Ders kitabının içeriğinin dil ve anlatımı nasıldır?

1.4. Sayılılar

Araştırmacının analiz sürecinde farklı zamanlarda, farklı sürelerde analiz ettiği düşünüldüğünde ortamdan, çevreden ve kişinin kendi psikolojisinden kaynaklanan durumların araştırma sonucunu olumsuz etkilemediği varsayılmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitim sürecinde ders kitapları, öğretmenlerin ve öğrencilerin dersleri uygulamaları için en yaygın ve önemli öğretim araçlarıdır. Ders kitabı niteliği taşıyan bir kitap, ilgili dersin içeriği ile örtüştüğü anlamına gelir. Çünkü ders kitabı, dersin kazanımlarını, içeriğini, öğrenme ve öğretme durumunu ve değerlendirme unsurlarını içerir (Kılıç ve Seven, 2002). Aynı zamanda ders kitapları, öğrenilen bilgilerin öğrencilere düzenli olarak aktarılmasında, öğrenilenlerin tekrarlanmasında ve öğrencilerin zihinsel, bilişsel ve sosyal gelişiminin oluşumunda ki yeri çok önemlidir.

Öğretim materyallerinin ideal kalitede olması için öncelikle içerik, görsel öğeler, etkinlikler ve örnekler açısından öğrenci grubunun öğrenme özelliklerine uygun olması gerekir. Bu nedenle ders kitabı yazılırken öğrencilerin gelişim özellikleri, alan kazanımları ve öğretim programları gözden geçirilerek fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan olumlu davranışlarına katkı sağlanmalıdır (Kılıç ve Seven, 2002). Ders kitapları, özel gereksinimi bireyler içinse önemi daha da artmaktadır. Özellikle sosyal beceriler özel gereksinimli bireylerin sosyal hayata adapte olabilmelerini sağlamak açısından önemli olduğundan dolayı özel eğitim meslek okulu sosyal hayat ders kitabının incelenmesi alana sağlayacağı katkıdan dolayı önem arz etmektedir.

Ders kitapları, ülkemizde yaygın olarak kullanılan eğitim sisteminin ve programlarının merkezinde yer alan yazılı ve basılı öğretim araçlarıdır. Öğretim materyalleri, eğitim ve öğretimin amacını karşılamalı, öğretmenlere ve öğrencilere faydalı olmalı, öğretmen ve öğrencilerin ihtiyaç duyduklarında kullanabilecekleri, sınıf içinde ve dışında kullanılabilen eğitim araçları olmalıdır. İzleme ve değerlendirme araştırması, ders kitabının iyileştirilmesi, ders kitaplarının en iyi şekilde çalışması, hataların ortadan kaldırılması ve içeriğin etkili bir şekilde analiz edilmesi için önemli bir rol oynar (Otrar ve Taşar, 2021).

Türkiye'nin eğitim sisteminde köklü bir dönüşümü temsil eden Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, öğrenci merkezli bir yaklaşıma, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin

geliştirilmesine, teknoloji entegrasyonuna ve küresel rekabetçiliğe odaklanır. Modelin temelleri, eğitim sistemindeki zorlukları aşmak, öğrencilerin bireysel potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak ve çağın gereksinimlerine uyum sağlamak üzerine kurulmuştur. Modelin uygulanması sürecinde, pilot uygulamalarla başlayarak, eğitim kurumlarında yapılan değişikliklerin kademeli olarak hayata geçirilmesi önemlidir. Sürekli değerlendirme ve iyileştirme süreçleri, modelin etkinliğini artırmak için önemli bir rol oynar (Ülçay, 2024).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında hazırlanan yeni müfredat, 2024-2025 eğitim öğretim yılının başlayacağı 9 Eylül 2024'ten itibaren aşamalı olarak okul öncesi, ilkökul 1. sınıf, ortaokul 5. sınıf ve lise 9. sınıftan başlamak üzere kademeli şekilde uygulanacaktır. Ders kitaplarının hazırlanması ve düzenlenmesi aşamasında da Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli göz önüne alınarak yapılması önem arz etmektedir. İyi tasarlanmış bir ders kitabı öğrenciyi daha da isteklendireceği gibi öğretmenin iş yükünü de azaltacaktır. Özel eğitim alanında ders kitabı hazırlanması, baskısı ve kullanımına yönelik olarak Türkiye’de yapılan akademik çalışmalar yetersiz görünmektedir. Bu problemin teorik ve pratik yönleriyle araştırılması için bir çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır. Çalışmamızda Talim ve Terbiye Kurulunca (TTK) tasdik edilmiş bir ders kitabı olan Özel eğitim meslek okulu sosyal hayat ders kitabının incelenmesi, varsa eksikliklerinin ve hatalarının belirlenmesi, daha sonra yapılacak kitap hazırlama araştırmalarına yardımcı olmak açısından önem arz etmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma Ankara – 2018 basımlı Özel Eğitim Meslek Okulu Sosyal Hayat ders kitabı öğretim programlarına uygunluğu, bilimsel içerik, tasarım ve dış yapı özellikleri görsel düzen, dil ve anlatım çalışmaları açısından incelenmesi ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Ders kitabı: Talim ve Terbiye Kurulunca, hem örgün hem de yaygın eğitim ve öğretim kurumlarında okutulmaya uygun görülen kitaplardır (MEB, 2012). Araştırmada Özel Eğitim Meslek Okullarında okutulmakta olan Ankara-2018 basımlı Sosyal Hayat ders kitabıdır.

Ders kitabı incelemesi: Kitabın müfredat hedeflerini, içeriğini ve fiziksel özelliklerini, dilini ve anlatımını ve öğrenci ve öğretmenlerin ihtiyaçlarını ne kadar iyi karşıladığını değerlendirme sürecidir (Erkılıç ve Can, 2018).

Özel Eğitim: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine göre, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim özel eğitim olarak tanımlanmaktadır (ÖEHY, 2018).

Öğretim Materyali: Öğretim esnasında öğrencilere her türlü bilgi, davranış ve değerlerin kazandırılması için kullanılan materyaller ve kaynaklardır (Yanpar, 2005).

Öğretim Programı: Öğretmen rehberliğinde öğrencilerin kazanması gereken temel bilgi ve becerilerdir (TTKB, 2020).

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZINI

2.1. Eğitim Öğretim Programı

Türkiye'de özel eğitim uygulamaları, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmekte olup, özel eğitim okulları ve özel gereksinimleri olan öğrencilerin devlet okullarında özel eğitim sınıflarında eğitime alınmasını sağlamaktadır. Ülkemizde uygulanmakta olan özel eğitim programlarının özellikleri amaçları şunlardır:

- 1- Türkiye'de özel eğitim öğretim programları, öğrencilerin özel gereksinimlerine göre tasarlanmıştır ve bu programlar ücretsiz olarak sunulmaktadır. Özel eğitim öğretim programları, çocukların bireysel özelliklerine uygun olarak düzenlenen eğitim programlarıdır,
- 2- Özel eğitim öğretim programları, öğrencilerin bireysel özelliklerine göre belirlenir ve özel eğitim öğretmenleri tarafından uygulanır. Bu programlar, öğrencilerin, akademik ve duygusal gelişimlerini ve öğrencilerin potansiyellerini en üst seviyeye çıkarmalarına yardımcı olur,
- 3- Özel eğitim öğretim programları, öğrenciler, akademik ve duygusal gelişimlerine yardımcı olur ve öğrencilerin potansiyellerini en üst düzeyde çıkarmalarına yardımcı olur.

Bu amaç ve ifadeler, eğitim düzeyinde değerler, beceriler ve yeterlilikler perspektifinde bütünlük sunan basit bir içerik ve bakış açısına işaret etmektedir. Bu şekilde, günlük yaşamdaki değerler, beceriler ve yeterlilikler etrafında, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi mümkün kılan, sağlam ve önceki öğrenmelerle bağlantılı bütünlük bir müfredat oluşturulmuştur (MEB, 2018).

Program içeriğinde çeşitli dersler yer almaktadır. Bu dersler Toplumsal Uyum Becerileri, Hayat Bilgisi, Matematik, Okuma-Yazma Becerileri, Türk İşaret Dili, Sosyal Hayat, Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi, Trafik ve İlk Yardım'dır. Programda bulunmamasına rağmen Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi" de ders programlarına dâhil edilmiştir. Bu yenilik de bize programın güncel hale getirilmesi gerektiğini işaret etmektedir (Karabulut ve Öz Nişli, 2020).

2.1.1. Öğretim programlarının özellikleri

Bilimin ve öğrenmenin sonsuz doğası, eğitimin sosyal etkisi ve geleceğe yönelik olması; eğitim programlarında bulunması gereken nitelikleri belirler. Bu nitelikler aynı zamanda belirli bir program anlayışını yansıtır. İyi bir öğretim programının belirgin özellikleri vardır. Bu özellikler şunlardır:

- 1- İşlevsellik (Görevsellik, Fonksiyonellik):** İşlevsel bir program, öğrencilere hayatlarında gerçekten kullanabilecekleri bilgi, beceri ve tutumları öğretmelidir. Bu öğrenilenler, bireyin günlük yaşamını şekillendirmeli ve gelecekteki ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Bu yaklaşım, öğrencilere etkinlikler aracılığıyla öğrenmeyi ve yaşamda işlevsel bilgi edinmeyi temel alır.
- 2- Esneklik:** Bir programın, çevresel koşullara, öğrenci özelliklerine, konulara ve değişen bilgi ve teknolojiye uygun şekilde şekillendirilmesidir. Esnek bir program, çeşitli faktörlerin etkisi altında uyarlanabilir ve değiştirilebilir. Bölge ve çevre özellikleri, bireysel farklılıklar, teknolojik gelişmeler ve yerel eğitim kurumlarının imkânları gibi faktörler dikkate alınarak esneklik sağlanır.
- 3- Toplumun Değerlerine Dayalı Olma:** Eğitim programı, toplumun benimsediği milli eğitim felsefesi, ortak değerler ve genel ideallerle uyum içinde olmalıdır. Program, toplumun kültürel ve sosyal değerlerini yansıtmalı ve bu değerlerle örtüşmelidir.
- 4- Uygulama Kolaylığı:** İyi bir eğitim programı, anlaşılır ve uygulanabilir bir şekilde tasarlanmalıdır. Programı herkesin aynı şekilde anlayabilmesi önemlidir.
- 5- Bilimsellik:** Programdaki tüm dersler, güncel ve bilimsel bilgileri içermelidir. Bilimsel temele dayanmayan bir programın eğitsel bir değeri yoktur.
- 6- Uygulanabilirlik:** Eğitim programı, genel yaşamda ve ilgili her durumda uygulanabilir olmalıdır. Öğrencilerin günlük yaşamlarında karşılaşılabilecekleri durumları ele almalı ve bu bağlamda bilgi ve beceri kazandırmalıdır.

7- Amaç ve Kazanıma Yönelik Olma: Her eğitim programı, belirlenen amaçlara uygun olarak şekillendirilmelidir. Amaçlar, meslek kazandırma, beceri kazandırma, bilgi kazandırma veya değerlendirme gibi farklı düzeylerde olabilir.

8- Ekonomik Olma: Hazırlanan program, araç-gereç, materyal, yöntem, teknoloji, zaman, yer ve değerlendirme açısından ekonomik olmalıdır. Az çaba ile maksimum verim elde etmeye yönelik olmalıdır.

9- Bireysellik: Program, öğrencilerin ilgi, ihtiyaç, yetenek ve seviyesine uygun olmalıdır. Öğrencilerin bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimini dikkate alarak bireyselleştirilmelidir.

10- Bütünlük: Program içeriği, dersler ve öğrenci özelliklerinin bir bütün olarak gelişmesini ve koordinasyonunu sağlamalıdır. Programın bütünlüğü, içeriğin birbirini tamamlayıcı ve eşgüdümlü olmasını ve öğrencilerin gelişimini desteklemeyi ifade eder.

11- Bilgiyi Kazandırma: Program, öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirici, temel düşünme becerileri ile uyumlu olmalıdır. Öğrenciler, bilgiyi keşfetmeli ve üretmeli, ezberleme yerine anlama ve uygulama odaklı olmalıdır.

12- Değerlendirilebilirlik: Eğitim programının değerlendirme, öğrencilerin başarısını ölçme ve değerlendirme boyutları olmalıdır. Ayrıca, programın etkililiğini değerlendirmek ve gerekli düzeltmeleri yapabilmek için ölçme ve değerlendirme yöntemleri olmalıdır. Bu, programın kendisinin ve öğrenci başarısının değerlendirilmesini içerir.

Bu özellikler, iyi bir eğitim programının ayrılmaz ve belirgin bileşenleridir. Programlar, bu özellikler doğrultusunda tasarlanarak, öğrencilerin en iyi şekilde eğitilmesini sağlamak amacıyla uygulanır (Oral ve Yazar, 2017).

2.2. Eğitim Araçları

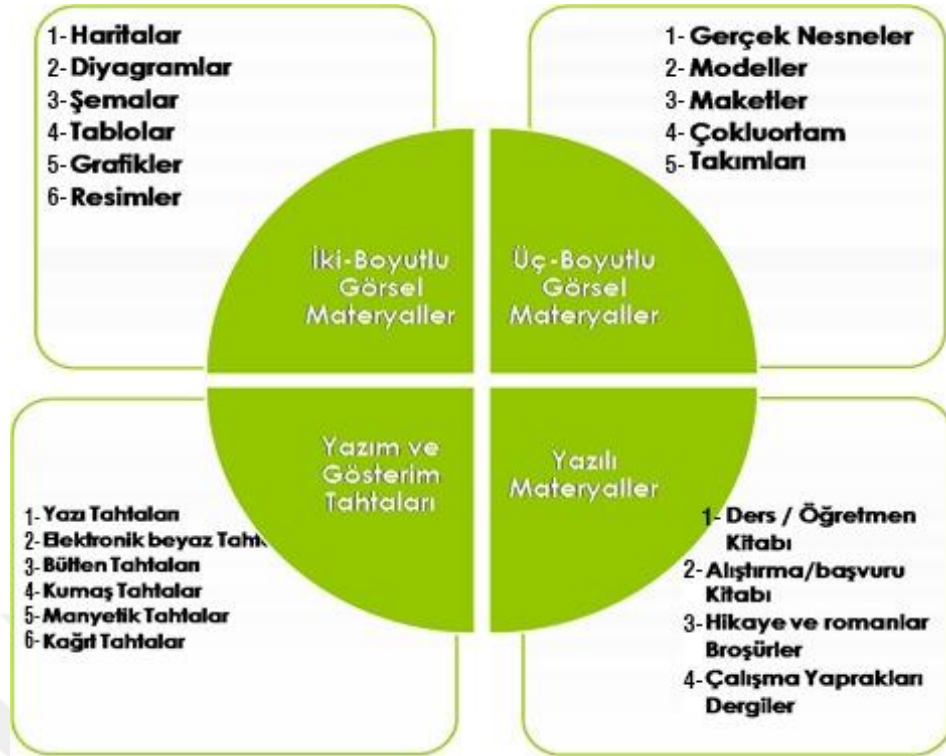
Değişimin çok hızlı yaşandığı günümüzde, eğitim süreçlerini de aynı hızla güncellemek gerekir. Eğitim, öğretmenlerin rehberliğinde gerçekleşen öğrenim sürecidir. Bundan dolayı en

önemli görev öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenler, eğitim araçlarının gelişimini ve değişimini takip etmelidir. Öğretim materyalleri arasında ders kitapları, sözlükler, ansiklopediler ve yardımcı öğretim materyalleri bulunur. Ders Kitapları, bir ulusun gençliğini eğitmek, öğretime katkıda bulunmak ve öğrenme süreçlerini belirlemek açısından yararlıdır. Bu açıdan ders kitapları, gençlerin araştırma ve öğrenme ruhunu tatmin etmek için yüksek kaliteli ve güncel olmalıdır. Diğer öğretim araçları ile birlikte ders kitaplarının da genç zihinler üzerindeki rolü yadsınamaz bir gerçektir (Tüysüz ve Ekici, 2022).

Öğretim materyalleri ise öğretim amaçlarına ulaşmak için farklı araçlarla sağlanan ve belirli ilkelere göre yayınlanan görsel, işitsel veya yazılı içeriklerdir. Öğretim araçları, eğitim için planlanan yöntemler ve uygulamaların, olması gerektiği gibi uygulanmasına olanak sağlayan materyallerin tümüdür. Öğretim materyalleri, birçok farklı şekillerde öğrenme ortamı sağlar. Böylece seviyesi ne olursa olsun, öğrencinin öğrenme hazzını artırarak, derslere ilgi duymasını hedefler. Öğretim araçları, öğrenmenin tam zamanında, kalıcı ve sağlıklı şekilde meydana gelmesinde önemli bir rol oynar (Kulantaş, 2007). Öğretim materyalleri, öğrenme sürecinde, öğretmen tarafından farklı ortamlarda sunulan ve depolanan araçlardır. Bu materyaller; kitaplar, dergiler, afişler, fotoğraflar, maketler gibi sade materyaller olabileceği gibi, teknolojik araçlarda olabilmektedir. Teknolojik bilgi ve donanım gerektiren bu materyaller de videolar, usb bellek cihazları, CD ve DVD'ler, internet sayfaları, derslere yardımcı yazılım programları olabilir (Sever, 2010).

Kaya'ya (2006) göre sınıf ortamında öğretimde kullanılan materyaller şunlardır:

- 1- Sınıfta bulunan somut araç ve modeller,
- 2- Yazılı materyaller (kitap, broşür vb.),
- 3- Basılı resimler, fotoğraflar, çizimler, çizelgeler,
- 4- Şemalar ve çeşitli panolar (ilan tahtası, karatahta, tebeşir, elektronik tahta),
- 5- Tepegöz ve asetatlar,
- 6- Slaytlar ve Filmler,
- 7- Ses öğeleri (USB bellekler, CD'ler, ses üreten nesnelere),
- 8- Televizyon ve video (programlar, videokasetler, VCD'ler),
- 9- Bilgisayarlar ve tabletler

Resim 2.1. Öğretimde kullanılan materyaller.

Derslerde öğretim araç gereçlerini kullanmak öğretim ve öğrenim sürecinde kolaylık sağlar. Bundan dolayı öğretmenin ders yapma yöntemi ve stili ne olursa olsun, muhakkak öğretim araç-gereçlerinden faydalanmalı ve yöntemini bu şekilde desteklemelidir. İçinde bulunduğumuz zamanda, her derse hitap eden teknoloji destekli olan ya da olmayan öğretim materyalleri çok çeşitlidir. Öğretmen bu materyalleri derse ve amacına özgü bir biçimde kullanmalı, öğrencilerin de kullanmalarını desteklemelidir (Yeşilyurt, 2007).

2.3. Ders Kitapları

Kitaplar, insanoğlunun keşfettiği en önemli bilgi yayma aracıdır. Her kitap, insan bilgisinin bazı yönlerini korur. Bu kitapların bu özellikleri insanın öğrenmesini ve bilgi üretmesini sağlar. Ders kitabı, bilgiyi aktarma, öğrenciler için öğrenmeyi organize etme ve kontrol etme işlevine sahip ve öğretimde önemli bir rol oynayan bir araçtır. Bu bilgiler ilgili bilimsel alanlarda keşfedilmiştir ve "doğru" bilgi olarak kabul edilir. Ders kitapları, ayrıntılı bilgi sağlama ve bilgi arasındaki ilişkiyi açıklama açısından diğer kitaplardan farklıdır (Tüysüz ve Ekici, 2022).

Ders kitapları, tüm eğitim kademeleri için önemli olan öğrenme materyalleridir. Kitaplar bir bakıma öğretmen ve öğrencilerin müfredatını yansıtmaktadır. Kitaplar, eğitimin kalitesini doğrudan etkileyen "en önemli" girdi faktörlerindedir. Ders kitapları, davranışsal

hedef programlar, içerik, öğretme ve öğrenme durumları, katılım, ölçme ve değerlendirme yönleri hem öğrenciler hem de öğretmenler için başat araçlardır (Kılıç ve Seven, 2002).

Ders kitaplarının amaç ve işlevi; öğrenmeyi yapılandırma, geliştirme, öğrenmeyi yönlendirme, kişisel çalışma ve ölçümlemeye katkı olarak sıralanabilir. Ders Kitaplarının içerikleri incelenirken genellikle konu ile ilgili yaygın bilgilerle beraber amaç ve giriş bilgileri de yer verilmektedir. Buna bağlı Üniteler geliştirir ve öğrenmeyi yapılandırır. Son olarak, bilgiyi organize etmek, öğrenmeyi yönlendirmek, ölçme ve değerlendirme çalışmalarını içerir. Özetle; ders kitapları bilgiyi organize ederek işlev görür. Kendi kendine öğrenmeyi, koordinasyonu, ölçme ve değerlendirmeyi kolaylaştırır (Ceyhan ve Yiğit, 2004).

Davranış değişiklikleri yaratmak eğitiminin temelini oluşturur. Bunun başarılı olabilmesi için yeterli strateji, yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu ilkelerin eğitim sürecinin unsurlarıyla ve aynı zamanda öğrenciyle iletişim kurabilmesi için eğitim materyallerine ihtiyaç vardır. Halen okullarda en yaygın kullanılan öğretim materyalleri okul müfredatına göre yazılan ders kitaplarıdır. Eğitiminin temelinde esas olan davranış değişikliği yaratmaktır. Ders kitapları, programda yer alan konulara ilişkin bilgilerin planlı ve düzenli bir şekilde gözden geçirilip açıklanması, aynı zamanda bilgi kaynağı gibi konu hedeflerine göre öğrencilere rehberlik etme ve yetiştirme işlevine sahip temel belgelerdir (Ünsal ve Güneş, 2004). Ders kitaplarının MEB tarafından tasdik edilen müfredata uygun bir biçimde tertip edilmesi eğitim ve öğretim süreçlerinin en mühim şartlarından biridir. Bu nedenle, öncelikle ders kitaplarının zeminini oluşturacak eğitim müfredatının tertip edilmesi, akabinde bunlara uygun ders kitaplarının hazırlanması mecburiyeti oluşmaktadır (Demirel ve Kiroğlu, 2005).

2.3.1. Ders kitaplarının önemi

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de ders kitaplarının eğitim ve öğretimde kullanılmasının önemli nedenleri vardır. Kitapların öğretmen ve öğrencilere sağladığı faydalar çok fazladır. Bunlar;

- 1- Konuların daha iyi anlaşılması:** Ders kitapları, öğrencilerin derslerde öğrendikleri bilgileri daha iyi kavramalarına yardım eder. Kitaplar, konuları ayrıntılı bir şekilde açıklayarak, öğrencilerin anlamalarını kolaylaştırır,
- 2- Kaynak sağlama:** Ders kitapları, önceden hazırlanmış ek kaynaklar sağlayarak, ödevleri ve sınavları için hazırlanmalarına yardımcı olur. Kitaplar, öğrencilerin konuları daha iyi kavramalarına yardım eder,

- 3- **Öğrenmeye teşvik etme:** Kitaplar, merak uyandırıcı ve ilgi çekici bilgilerle doludur. Bu sayede öğrenciler, dersler ve konuları daha fazla merak ederler ve daha fazla teşvik edilirler,
- 4- **Uygun bir kaynak seçimi:** Ders kitapları, doğru bir kaynak seçimi yapmak için genellikle yardımcı olur. Kitaplar, öğrencilerin seviyelerine uygun bilgi sunar ve öğrencilerin bu bilgileri daha iyi anlamalarını sağlar,
- 5- **Kendi kendine öğrenme:** Ders kitapları, kendi kendine öğrenme olanağı sağlar. Kitaplar, öğrencilerin örnek konuları öğrenmelerine ve anlamalarına yardımcı olur.

Ders kitapları öğrencilerinin eğitimi için önemli bir rol oynar. Kitaplar, herkesin birçok fayda sağlamasına ve öğrenmelerine yardımcı olur. Ders kitaplarının istenilen kaliteye ulaşabilmesi için öncelikle içerik, görseller, alıştırmalar ve örnekler açısından temsil edilen öğrenci grubunun öğrenme özelliklerine göre uyarlanması gerekmektedir. Bu sebepten dolayı, öğrencilerin gelişim özellikleri, öğrenme çıktıları ve müfredatları gözden geçirilmelidir. Bundan dolayı, ders kitaplarını hazırlarken onların olumlu fiziksel, zihinsel ve sosyal davranışlarına katkıda bulunmak temel amaç olmalıdır (Kılıç ve Seven, 2002) .

Bir ders kitabının istenilen nitelikte olabilmesi için içeriğinin, görsel öğelerinin, etkinliklerinin ve örneklerinin, öncelikle öğrenci grubunun öğrenme özelliklerine uygun olması gerekmektedir. Bu nedenle ders kitapları oluşturulurken öğrencilerin gelişimsel özellikleri, öğrenme alanlarının edinimi, müfredatına bakılmalı, öğrencinin olumlu fiziksel, zihinsel ve sosyal davranışlara katkıda bulunmalarını sağlayacak şekilde revize edilmesi gerekmektedir (Demir, 2017).

2.3.2. Ders kitaplarının tarihçesi

Günümüzün vazgeçilmez eğitim ve öğretim materyallerinden olan ders kitaplarının köklü bir geçmişi vardır. Bilgiyi kaydetme, aktarma ihtiyacı ilk çağlarda bile önemli olmuştur. Mağara duvarlarına çizilen işaretler, semboller, resimler, taş tabletler o dönemde bilgiyi aktarmanın bir yolu olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha sonra bulunan kil tabletler, papirüsler, parşömenler, hayvan derileri medeniyetin gelişimine göre sırayla bu görevi görmüşlerdir. İlk ders kitaplarının M.Ö.2000’li yıllarda yazıldığı kabul edilmektedir. Ayrıca M.Ö. 3000 yıllarında yapılan kil tabletler dünyanın en eski ders kitapları olarak kabul ediliyor (Alkan, 1979). Ancak günümüze yakın ders kitabı anlayışına uygun ders kitabının örnekleri Mısır’da hazırlanmıştır. MÖ 1300’de yazılan “Ölülerin Kitabı” olarak bilinen bir grup papirüs parşömeni

ilk kitap olarak eski Mısır'da hazırlanmıştır (İçmeli, 1996) Bu sistem zamanla bölge ülkelerine, hatta Antik Yunan'da Homeros'a kadar yayılmıştır. İlyada ve Odessa'nın da papirüs üzerine yazıldığı sanılmaktadır (Kaya, 2006).

Ders kitapları tarih boyunca farklı amaçlar için kullanılmıştır. Örneğin, 16. Yüzyılda İngiltere'de kullanılan ders kitaplarının amacı din eğitimi vermektir. 19 Yüzyılda ise ders kitaplarının amacı öğrencilerin hem bilgi edinmesi hem de karakterlerini şekillendirmek için kullanılmıştır. Modern ders kitaplarına benzeyen ilk örnekler Orta Çağ'da manastırlarda kullanılan el yazmalarıydı. Ancak, genel olarak, 19. yüzyılın sonlarına doğru kitaplar daha yaygın bir şekilde eğitimde kullanılmaya başlandı. Bu süreçte endüstriyel devrim, baskı teknolojilerindeki ilerlemeler ve kamu eğitiminin yaygınlaşması etkili oldu. 20. yüzyılın ortalarından itibaren ders kitapları daha özelleştirilmiş ve konuya özgü hale gelmeye başladı. Bugün, dijitalleşmeyle birlikte ders materyalleri çevrimiçi platformlarda, e-kitaplar ve diğer dijital formatlarda da bulunabiliyor.

İkinci yüzyılda kitabın biçimlendirilmesi hususunda büyük bir değişikliğin yaşandığı söylenebilir. Bu değişiklik, kitapların katlanabilen sayfalar şekline getirilmesidir. Kodeks yöntemi diye bilinen bu yöntem ile günümüz kitap sistemin başlangıcı oluşturulmuştur. Orta Çağda el yazması kitapların hazırlanmasında hem rulo yöntemi hem de kodeks yöntemi kullanılmıştır. Çin'de 105 yılında ağaç liflerinden kâğıt üretiminin yapılması, yazı yazma ve resim yapmayı kolaylaştırmıştır. Kâğıt üretiminden sonra, Hindistan'da kullanılan ksilografi denilen baskı yöntemi kâğıda aktarılmıştır. Daha sonra bu yöntemle Budist din kitapları basılmıştır. Bu yöntem ile kitap basımı Çin'e yakın olan ülkelere de yayılmıştır. İlk kez, Kore'de kitap basımında dizgi yöntemi kullanılmıştır. Ders kitapları, eski çağlardan beri birçok değişiklik geçirmiştir. Zamanla kitle iletişim araçlarının gelişimi, ders kitaplarının gelişimine üstünlük sağlamışsa da, ders kitapları eğitimdeki önemini her yerde ve her zaman korumuştur (Kaya, 2006).

2.4. Ders Kitaplarının Öğretim Programlarına Uygunluğu

Bir ülkenin eğitiminin başarıya ulaşabilmesi için uygulanan ders programlarının niteliğinin uygunluğuna bağlıdır. Dolayısıyla ders kitaplarının da öğretim programlarına uygun olması gerekir. Ders kitapları, öğrencilere aynı konu ve standartlar doğrultusunda bilgi sunmayı, öğrenciler arasında eşit bir öğrenme deneyimi sağlar ve müfredatın bütünlüğünü korur. Eğitim programında eşgüdüm ve bütünlük sağlamak açısından önemlidir. Ders kitapları, öğrencilerin belirli hedeflere ulaşmalarına yardımcı olmalıdır. Öğretim programlarındaki

öğrenme çıktılarına uygun materyaller kullanarak öğrencilerin bu hedeflere ulaşmaları kolaylaşır. Uygunluk, hedeflenen öğrenme çıktılarına ulaşmayı sağlar. Ders kitapları eğitim standartlarını karşılamalıdır. Bu açıdan ders kitapları, ulusal veya bölgesel eğitim standartlarına uygun olmalıdır. Bu standartlar, öğrencilerin hangi beceri ve bilgilere sahip olmaları gerektiğini belirler. Uygun ders kitapları, etkili öğrenme materyalleri sunarak eğitim kalitesini artırabilir. Öğrencilere anlaşılabilir ve öğrenmeyi teşvik eden içerikler sunmak, öğrenme sürecini olumlu yönde etkiler. Ders kitapları, öğretmenlere öğrencilere nasıl bilgi aktaracaklarını ve hangi konulara odaklanacaklarını rehberlik eder. Bu, öğretmenlerin daha etkili bir şekilde ders işlemelerine yardımcı olabilir. Öğretim programları, sınırlı bir süre içinde öğrencilere belirli bilgi ve becerileri kazandırmayı amaçlar. Uygun ders kitapları, bu süreci yönetmeye yardımcı olabilir ve gereksiz materyallerin dışında kalarak zaman tasarrufu sağlayabilir. Özetlemek gerekirse ders kitaplarının öğretim programlarına uygunluğu, eşgüdüm ve bütünlük, hedeflenen öğrenme çıktıları, eğitim standartlarını karşılama, eğitim kalitesi, zaman yönetimi ve öğretmen rehberliği açısından önemlidir. Böylece eğitim sisteminin etkinliği artar (Ceyhan ve Yiğit, 2004).

Eğitim programları Berkant'a (2020) göre, hedefler, içerik, pedagojik durumlar (öğrenme-öğretme süreci) ve ölçme-değerlendirme olmak üzere dört öğeden meydana gelmektedir. Bu dört unsur birbirini kapsar ve etkiler. Eğitim programları bilimsel, teknolojik, ekonomik ve politik gelişmelerden etkilendiği için sürekli güncellenmesi gerekmektedir. Ders kitapları bu dört temel unsuru kapsamalıdır. Bu amaçla program kazanımları ders kitaplarında yer verilmelidir. Seçilen metinler, etkinliğin amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik olmalıdır (Özdemir, 2019).

2.4.1. Hedef/kazanım

Eğitim programı, öğrencilerden beklenen zaman zarfında kazanmaları gereken beceri ve bilgileri tanımlar. Bu hedefler, programın amacını ve öğrencilerin neyi öğreneceğini açıklar. Bunlar kültürlü bir insanın yetiştirilmesiyle elde edilebilecek arzu edilen niteliklerdir. Hedefler, her bir hedefle ilgili davranış kalıplarıdır. "Neden" ve "ne için" sorularının cevapları amacı sağlar (Komisyon, 2020). Hedefler ulusal kurullar, komisyonlar ve eğitim politikası karar alma grupları tarafından belirlenir. Okullara ve eğitim çalışanlarına rehberlik eden hedefler, okulun sosyal girişimcilik vizyonunu, çocukların ihtiyaçlarına yönelik anlayışını ve devletin eğitim felsefesini ifade eder. Daha geniş ifade edilen bu genel amaçlar, okulda elde edilebilecek özellikleri değiştirerek okulların genel amacı olarak yazılmalıdır. Eğitim hedefleri, eğitim

ürünlerinin özelliklerinin neler olması gerektiği sorusunu cevaplayan ifadelerdir. Hedefler, eğitim sisteminin omurgasıdır. Her aşamada önemli görevleri olan hedefler, eğitim sisteminin örgütlenmesinde, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde yol gösterici, seçme ve dışlama kriterleridir (Gözütok, 2021).

2.4.2. İçerik / kapsam / müfredat / muhteva

Eğitim programının temel taşı olan ders içeriği, öğrencilere öğrenmeleri gereken konu, bilgi ve becerileri belirler. Ders içeriği, öğrencilerin hedeflenen öğrenme çıktılarına ulaşmalarını sağlar. Öğrencilere istenen nitelikleri vermek için kullanılan konu kalıplarıdır. Bireylere arzu edilen nitelikleri aşlamak için "Ne öğretiyorsunuz?" sorusunun cevapları içeriği belirler (Komisyon, 2020). Bu nedenle içerik, öğrencilerin belirli konu alanlarında iyi performans göstermelerini sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır. Konu öğretimi ayrıca, basit anlatımdan başlayarak ayrıntıya doğru "Yol Gösterici İlkeler" göre tasarlanmalıdır. Ancak içeriği anlatım, soru-cevap, test gibi öğretim tarz ve uygulamalarına göre düzenleyerek etkili öğretimi sağlamak gerekir. Ayrıca içerikte bilimsel hatalar bulunmamalı ve verilen bilgilerin güncel olmasına özen gösterilmelidir (Akbaba ve Kaymakçı, 2022).

2.4.3. Eğitim durumları / öğrenme-öğretme süreçleri

Bu süreçler, öğrencilere istenen davranışları öğretmek için tasarlanmış deneyimlerdir. Hedefe göre düzenlenecek öğrenme yaşantılarının "Nasıl" olacağını, "Ne zaman" öğretimin gerçekleştirileceğinin, "Ne ile" ya da "Hangi yollarla" öğrenme-öğretme süreçlerinin düzenleneceğinin yanıtları, eğitim durumlarını oluşturmaktadır (MEB, 2020). Öğretim hizmetlerinin kalitesini artıran stratejiler, yöntemler, teknikler, araçlar, materyaller, öğretim materyalleri, öğrenme ortamları ve değişkenler (katılım, bildirim, pekiştirme ve dönüt değiştirme dâhil) bu kapsamdadır. Bunları kısaca açıklamak gerekirse;

- 1- Öğretim Metodolojileri:** Eğitim programı, hangi öğretim metodolojilerinin kullanılacağını belirler. Öğrencilere bilgi sunma, etkileşimli öğrenme, grup çalışmaları gibi yöntemler eğitim programında yer alabilir.
- 2- Materyaller ve Kaynaklar:** Öğretim sürecinde kullanılan materyaller ve kaynaklar. Öğrencilerin öğrenme sürecini desteklemek için kullanılacak ders kitapları, çevrimiçi kaynaklar, video dersler gibi materyaller belirlenir.
- 3- Süreç ve Zaman Çizelgesi:** Eğitim programı, derslerin, modüllerin veya konuların ne zaman işleneceğini ve programın hangi süre zarfında tamamlanacağını belirler.

4- Öğrenci Destekleri: Eğitim programı, öğrencilerin ihtiyaç duyabileceği rehberlik, danışmanlık veya destek hizmetlerini içerebilir.

2.4.4. Test durumu / ölçme ve değerlendirme süreçleri

Öğrencinin her bir davranışa hâkim olup olmadığını ve hangi düzeyde hâkim olduğunu öğrendiği süreçlerdir. Bu madde, insanların arzu edilen özelliklere nasıl ve ne ölçüde sahip olduğunu inceler. İstenilen niteliklere sahip bireylerin seviyesini belirlemek. Program kapsamında gerekli onarımları, geliştirmeleri ve program öğelerini dikkate almak için de veriler toplanır (Komisyon, 2020).

Ülkemizde ders kitaplarının tercih edilmesinin birçok nedeni ve avantajı vardır. Bu avantajlar arasında, kitapların içeriğinin bilimsel doğruluğunun yüksek olması, içeriklerin belirlenen standartlarda sunulması, kullanılan dil, anlatım ve görsel içeriğin öğrencinin yaşına ve seviyesine uygun olması, kullanışlı ve ucuz olmasıdır. Belirlenen özelliklere sahip bir kitabın ders kitabı olarak sunulması için, MEB “Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği”ni yayımlamıştır. Buna göre amaç, MEB’e bağlı tüm eğitim kurumlarında okunan, satın alınan veya kullanılan ders kitapları, yardımcı kitaplar, kılavuzlar ve diğer eğitim araçlarının uygunluğunu belirlemektir. Türk milli eğitiminin genel hedeflerine ve temel ilkelere uygun olarak Bakanlık tarafından formüle edilmekte, ders kitaplarını üreten yayınevlerinde aranacak ölçütleri, usul ve esasları düzenlenmektedir. (Uçar ve Somuncuoğlu Özerbaş, 2016).

2.5. Ders Kitaplarında Dil ve Anlatım

Ders kitaplarında dil ve anlatımın rolü eğitimin kalitesini artırmak açısından önemlidir. Kitaplarda dil ve anlatımın öğretimde belirlenen kazanımlara ve hedeflere uygun olması, öğrencinin öğrenme motivasyonunu artırır, öğretmenin ise iş yükünü hafifletir. Ders kitaplarında dil ve anlatım yönünde bulunması gereken kriterler vardır. Anlaşılabilir olmak amacına uygun hazırlanmış bir ders kitabının başlıca özelliğidir. Ders kitaplarının dil ve anlatımı anlaşılır olmalıdır. Öğrencilerin konuyu kolayca anlamalarını sağlamak, öğrenme sürecini olumlu bir şekilde etkiler. Ders kitabı hazırlanırken kullanılan akıcı ve etkileyici dil öğrencilerin dikkatini çekmeye ve konuya daha fazla ilgi duymalarını sağlamaya yardımcı olur. Bunun yanında konuları içeriği anlaşılacak şekilde basit ve açık bir şekilde sunmak, öğrencilerin konuları daha iyi kavramalarına yardımcı olur. Dil ve anlatım, öğrencilerin farklı konular arasında bağlantılar kurmalarını kolaylaştırır. Doğru bir dil kullanımıyla öğrenciler, öğrenilen bilgileri günlük hayatlarına veya diğer derslerine bağlayabilirler. Ders kitapları,

bilgiyi öğrencilere aktarmak için temel bir araçtır. Doğru ve etkili bir dil kullanımıyla bilginin net bir şekilde iletilmesi sağlanır. Farklı dil seviyelerine ve öğrenme tarzlarını benimseyen öğrencilerin ilgisini çekmek için uygun bir dil ve anlatım kullanımı önemlidir. Bu, her öğrencinin konuyu anlamasını ve öğrenmesini kolaylaştırır. Anlaşılır bir dil kullanımı ve net anlatım, öğrencilerin konuyu anladıklarını ve başarılı olabileceklerine dair özgüven kazanmalarını sağlar. İyi bir dil kullanımı, öğrencilerin öğretmenleri veya diğer öğrencileri etkili iletişim kurmalarını destekler. Özetle belirtmek gerekirse, ders kitaplarının dil ve anlatımı, öğrencilerin konuları anlamalarını, öğrenme sürecini keyifli hale getirmelerini ve başarılı olmalarını sağlamada kritik bir rol oynar.

Ders kitaplarında olabilecek yanlışlar öğrenciler tarafından genellikle fark edilemez. Yanlış bilgiyi öğrenen öğrencinin zihninden bu bilgiyi silmek kolay değildir. Bu durum zorlayıcı ve zaman alıcı bir süreçtir. Küçük yaşlardan itibaren kitaplarla tanışan çocukların doğru bilgiye ulaşabilmeleri önemlidir. Zira doğru bilgiye ulaşmak ve öğrenmek, ilerideki eğitim hayatlarını etkileyecek bir kriterdir (Demirel ve Kiroğlu, 2005).

Ders kitaplarına dil ve üslup sorunları açısından bakıldığında bu konuda ortaya çıkan temel sorun, yazarların sunmaya meylettiği ders kitaplarında gereksiz ve ilgisiz kelime, tamlama, cümle ve tekrarlayan bilgilerle dolu sayfalar yazmalarıdır. Bu durumdaki ders kitapları, öğrencileri öğretme ve öğrenmeden uzaklaştırır. Bunu önlemek için yazarlar dikkatli planlamalı ve bilgileri açık, net, basit, akıcı ve doğal bir dille sunmalıdır (Güneş, 2022).

2.6. Ders Kitaplarında Bilimsel İçerik

Ders kitaplarının önemli amaçlarından biri de doğruluğu kanıtlanmış bilimsel bilgiyi sunmak ve geliştirmektir. Bir ders kitabının bilimsel içeriği, ders kitabının konu alanlarına göre aktardığı bilgilerin toplamıdır (Ulum, 2017). Ders kitaplarının bilimsel bilgiyi olabildiğince doğru aktarabilmesi için belirli niteliklerinin bulunması gerekir. Bir ders kitabının bilim içeriği, kitabın bilgiyi nasıl sunduğundan, bilginin bilimsel değerinden ve bilginin alanla alakasından etkilenebilir. Ders kitapları alanına göre bilimsel bilgileri yanlışsız ve dikkatli bir şekilde sunmalıdır. Bilginin güvenilirliği sosyal bilimlerde, diğer bilimlere göre daha az olduğu için hukuk ve ilkeler dışında bilgi sunarken bazı ifadeleri dikkatli kullanılmalıdır (Bağcı, 2007).

Ders kitaplarında bilimsel bilgiyi aktarmanın en güvenilir yöntemi çizelge ve grafikler kullanmaktır. Çeşitli çalışma ve incelemelerle alakalı veriler çizelge ve grafiklerde bir arada sunulabilmektedir. Böylece bilimsel bilgilerin kavranması daha kolay olmaktadır. Ders

kitaplarında bilimsel verileri aktarmak için tam ve yarı çizelge olmak üzere iki tür çizelge kullanılmaktadır. Her iki çizelgeye de numara, başlık, çerçeve içine alma, içeriği sıralama ve dipnot yerleştirme gibi temel unsurlar bulunmalıdır. Çizelgelerde karşılaştırılmak istenen veriler belirli bir düzende aktarılmalıdır. Bu sıralama şekli büyüklüğüne göre, tarihi-coğrafi ya da alfabetik sıraya göre olabilmektedir. Böylece bilgi aktarımının daha basit yolla yapılmasına ve yorumlanabilmesine çalışılmaktadır (Güneş, 2022).

2.7. Ders Kitaplarında İçerik Analizi

Ders kitaplarının analizi yapılırken, incelenmesi gereken en önemli husus kitabın içeriğidir. Kitapta yer alan her ünite de olması gereken birtakım unsurlar vardır. Ünitenin başlığı, konusu, amacı, ünitenin alt başlıkları, etkinlikler ve değerlendirme soruları gibi unsurlar mutlaka ünite başında belirtilmelidir. Bundaki en önemli amaç öğretmenlerin ve öğrencilerin işleyecekleri üniteyi bir bütün halinde görebilmeleridir. Bu toplu görüş, öğretici ve öğrenci için ünite bütünlüğünü görmek ve zihni buna göre yönlendirmeyi sağlar (Doğan ve Tosun, 2003).

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, taslağı hazırlanmış ders kitaplarının ve elektronik içeriklerin bilimsel yeterlik yönünden uygunluğunun incelenmesi ve değerlendirilmesinde dikkate alınacak kriterleri açıklamıştır. İçerik bilimsellik ilkesi gözetilerek, geçerli, doğru, güncel ve tarafsız bilgilere dayandırılmalı; yanılgıya yol açacak şekilde genelleme ve çelişkiye yola açabilecek ifadeler kullanılmamalıdır. Kaynaklar mutlaka güvenilirliği kanıtlanmış olanlardan seçilmeli ve kaynakçada mutlaka yer almalıdır. Görüş ve kanaat belirten metinlerin kaynağı da belirtilmelidir. Çevirilerin tercihinde ise, bilimsellik ve kabul görmüştük esas alınmalıdır. Kitapla birlikte kullanılan diğer öğretim materyalleri arasında tutarlılık olmalıdır. İçerikte eksik ve hatalı bilgiye yer verilmemelidir. Alana özgü özel isimler, terimler, simgeler, noktalama işaretleri, birimler, semboller vb.lerinin yazımında ilgili dersin öğretim programı esas alınmalıdır. Öğretim programında yer almayanların yazımında ise sırasıyla Türk Dil Kurumu (TDK) Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü, ilgili bilim dalının alanda kabul görmüş sözlükleri ve Uluslararası Birim Sistemi (SI) esas alınmalıdır (TTKB, 2022).

Ders kitaplarının içeriğini analiz ederken dikkat edilmesi gereken önemli ölçütleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1- Kitap, belirlenmiş öğretim programı ve müfredat standartlarına uygun içerik sunmalıdır.

- 2- Sunulan bilgi ve verilerin doğru ve güvenilir kaynaklardan alındığından emin olunmalıdır.
- 3- Konular yeterince ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde ele alınmalıdır.
- 4- Dil ve anlatım açık ve anlaşılır olmalı, karmaşık konular da sade bir şekilde açıklanmalıdır.
- 5- Kitap, güncel bilgileri içermeli ve son gelişmelere uygun şekilde güncellenmelidir.
- 6- Farklı kültürleri, bakış açılarını ve deneyimleri yansıtan içerik sunulmalıdır.
- 7- Kitap, öğrencilerin eleştirel düşüncelerini teşvik edecek içerikler içermeli ve öğrencileri farklı görüşleri değerlendirmeye yönlendirmelidir.
- 8- Kitap, öğrencilerin etkileşimde bulunmalarını, sorular sormalarını ve katılımcı bir şekilde öğrenmelerini teşvik edecek etkinlikler içermelidir.
- 9- Gerçek hayattan örnekler ve pratik problemler, öğrencilerin öğrenmeyi daha iyi anlamalarına yardımcı olabilir.
- 10- Resimler, grafikler, tablolar gibi görsel materyaller, konuların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar.
- 11- Birden fazla bakış açısına ve farklı uzman görüşlerine yer verilmesi, öğrencilerin konuyu daha geniş bir açıdan anlamalarına yardımcı olabilir.
- 12- Kitap, öğrencilere edindikleri bilgiyi gerçek dünya problemlerine uygulama fırsatları sunmalıdır.
- 13- Kitap, toplumsal ve etik değerlere saygılı olmalı, bu değerleri öğrencilere aktarma amacını taşımalıdır.
- 14- Eğlenceli hikâyeler, ilginç örnekler veya aktiviteler, öğrencilerin motivasyonunu artırabilir.

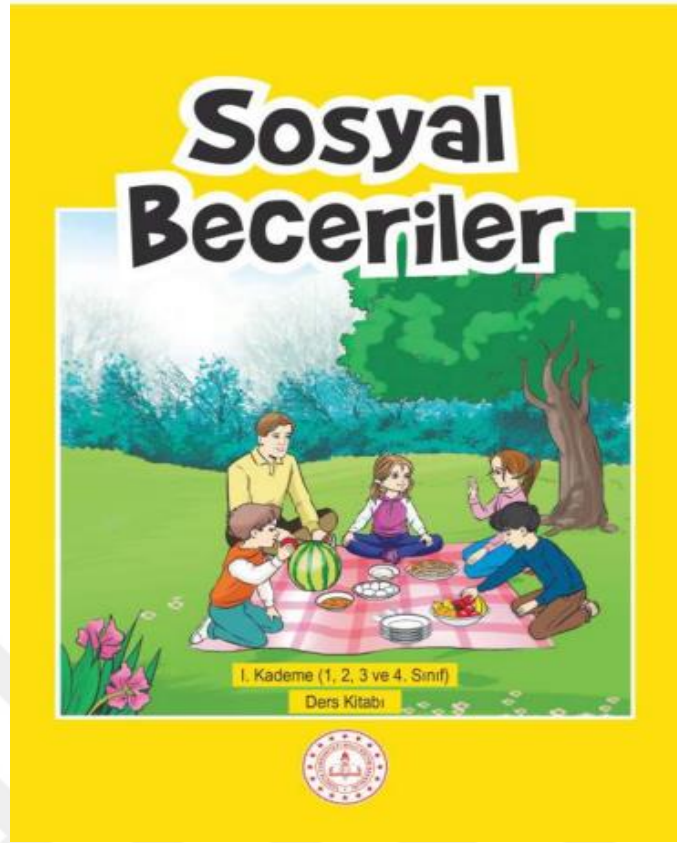
Bu kriterler, ders kitaplarının içeriğini analiz ederken göz önünde bulundurmanız gereken temel noktalardır. Kitapların öğrencilere etkili bir şekilde bilgi ve beceri kazandırabilmesi için bu kriterlere ve MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, taslak ders kitaplarının ve elektronik içeriklerin bilimsel yeterlik yönünden uygunluğunun incelenmesi ve değerlendirilmesinde dikkate alınacak kriterleri dikkat etmek önemlidir.

2.8. Ders Kitaplarında Tasarım ve Dış Yapı Özellikleri

Günümüzde bütün sektörlerde geçerli olan bir pazarlama stratejisi de ürünün görsel açıdan uygun ve dikkat çekici olarak sunulmasıdır. Ürünü almak isteyen kişilerin ilk önce dikkatini çeken nokta görsel tasarımıdır. Ticari sektörde geçerli olan bu özellik, eğitim için de

önemli bir noktadadır. Öğrencinin kitabı ele aldığı anda gördüğü ilk şey kitabın kapağıdır. Öğrencide kitapla ilgili ilk izlenim bu anda oluşur ve ilk kez bu noktada iletişim oluşur. Demirel ve Kıroğlu'nun (2005) bu konudaki görüşleri örtüşmektedir. Yazarlara göre, ders kitaplarında kapak kitabın kimliğidir. Öyle ki kitap ele alındığında öğrencinin ilk izleniminin kaynağı, dikkate alınması gereken bölüm kitap kapağıdır. Hal böyle kapak tasarımının önemi yadsınmaz bir gerçektir. Ders kitabının kapağı, içeriği hakkında önceden fikir edinilmesine yardımcı olacak ve öğrencileri çekecek şekilde tasarlanmalıdır. Kitap kapağı hazırlanırken dikkat edilecek önemli hususları şu şekilde açıklayabiliriz:

- 1- Kapak, kitabın içeriğiyle uyumlu olmalı ve kitaptaki ana konuyu veya temayı yansıtmalıdır.
- 2- Kapak tasarımı, öğrencilerin dikkatini çekecek ve ilgisini çekecek şekilde tasarlanmalıdır.
- 3- Kapak tasarımı karmaşık olmamalı ve hemen anlaşılabilir olmalıdır. İlk bakışta ne tür bir kitapla karşılaştığımızı anlayabilmelisiniz.
- 4- Renkler, kitabın temasını ve atmosferini yansıtmada önemlidir. Anlamlı renk seçimleri, kitabın duygusal tonunu belirlemeye yardımcı olabilir.
- 5- Başlık ve alt başlık, kitabın içeriğini anlatmalı ve öğrencilere hangi konuların işlendiğini net bir şekilde ifade etmelidir.
- 6- Kitabın yazarının ve yayınevinin adı, kitabın güvenilirliğini artırmak için kapakta bulunmalıdır.
- 7- İlgili görseller, kitabın içeriğini en iyi şekilde açıklamak ve anlam oluşturmak için kullanılabilir. Örneğin, konuyla ilgili resimler veya semboller eklemek etkili olabilir.
- 8- Kapak, kitabın raflarda hızla fark edilmesini sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır. Fontlar ve metin boyutları okunabilir olmalıdır.
- 9- Kapak tasarımı, kitabın hedeflediği yaş grubuna ve okuyucu kitlesine uygun olmalıdır.
- 10- Dijital platformlarda da kullanılacaksa, kapak tasarımı dijital cihazlarda da etkili bir şekilde görüntülenebilecek şekilde düşünülmelidir.
- 11- Öğretim seviyesi, ders adı veya konusu gibi bilgileri içeren etiketler veya logolar eklemek, kitabın hızlıca tanınmasını sağlayabilir.

Resim 2.2. Ders kitabı ön kapak örneği.

Kaynak: <https://orgm.meb.gov.tr/derskitaplari/ciltler/1kademe/1kadememosyalbecerilerDK.pdf>

MEB TTK'nın 2022 Yılı "Taslak Ders Kitabı ve Eğitim Araçları ile Bunlara Ait Elektronik İçeriklerin İncelenmesinde Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler ve Açıklamaları" nda ders kitaplarının hazırlanmasında dikkat edilecek kriterler şunlardır:

- 1- Kapak, öğrencilerin gelişim seviyesine uygun olarak ilgi çekici ve merak uyandırıcı bir nitelikte tasarlanmalıdır.
- 2- Tasarımında kullanılan öğeler ve bunların kullanımı tutarlı olmalı ve kitabın içeriğini desteklemelidir.
- 3- Kapakta hangi sınıf olduğu ve dersin adı yer almalıdır.

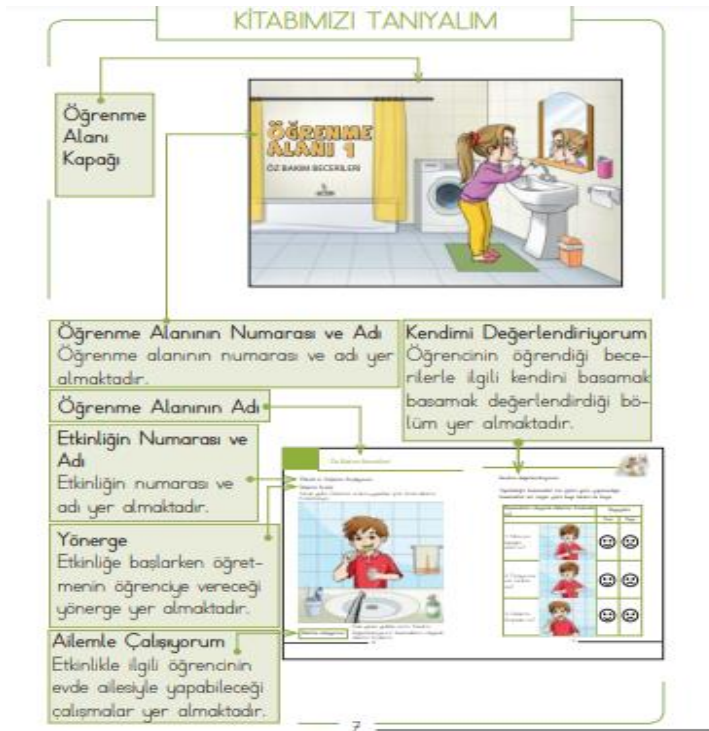
Sonuç olarak, ders kitabının kapağı, kitabın içeriğini yansıtacak şekilde tasarlanmalı ve öğrencileri çekecek, ilgilerini çekecek bir görünüm sunmalıdır. Kitap kapağı, kitabın potansiyel okuyucularıyla ilk temas noktası olduğu için dikkatlice düşünülmelidir.

2.9. Ders Kitaplarında Görsel Düzen

Bir ders kitabının tasarımı da içeriği kadar önemli bir husustur. Kitap seçiminde eğitimcilere ve öğrencilere fayda sağlayacak olan bir takım faktörler vardır. Kitaptan istenilen verimin alınabilmesi için bu faktörlerin iyi bilinmesi gerekir. Bu faktörleri Tosun ve Diğerleri (2001) şu şekilde açıklamışlardır:

- 1- Sunum,
- 2- Görsel dokümantasyon,
- 3- Yazı tipi,
- 4- Yazı boyutu,
- 5- Yazı stili,
- 6- Tutarlılık,
- 7- Öne Çıkanlar.

Ders kitaplarında kullanılan görsel unsurlar; gerçekçi görsel medya yani resimler, benzer araçlar (fotoğraflar ve karikatürler gibi), organizasyon araçları yani grafikler, çizelgeler, haritalar, tablolardır. Tasarım prensipleri kitap tasarımında önemli bir faktördür ve elemanların işlevini belirler. Bu ilkelere uyulmadığı takdirde araçlar işlevselliğini kaybedebilir (Kılıç ve Seven, 2002). Aşağıda MEB 1. Kademe Hayat Bilgisi Ders kitabından yer alan öğrenme alanı görseline yer verilmiştir.

Resim 2. 3. Hayat Bilgisi ders kitabı öğrenme alanı görseli.

Ders kitapları tasarlanırken bütünlük, denge, vurgu, yerleştirme ve yakınlık ilkeleri dikkate alınmalıdır.

Bütünlük: Bütünlük, görseli bir bütün olarak görünür kılan öğeler arasındaki ilgidir. Ders kitaplarında sayfa düzenindeki görsel öğelerin kendi içinde veya başka sayfalarla oluşturduğu ahenk bütünlük diye tanımlanabilir. Resim, yazı, renk gibi görsel unsurlar bütünlük oluşturur. Dürüstlük, öğretim projelerinde çok önemlidir. Kitap tasarımında tek tek sayfaların etkisinden ziyade, gruplanan sayfaların genel uyumu vurgulanmalıdır (Demirel ve Kıroğlu, 2005).

Denge: Görsel materyallerde denge, materyalin içerdiği elemanların algılanan ağırlığıyla ilgilidir. Ders kitabındaki bu unsur tasarımın başarısını direkt etkilemektedir (Kaya, 2013). Denge unsurları hareketlerin sırasını içerir. Bu unsurlar metin, fotoğraf, diyagram vb. görsel düzenleri arasındaki ilişkilerdir (Demirel ve Kıroğlu, 2005). Denge, çeşitli simetrik ve asimetric ölçeklerle elde edilir. Simetrik denge, iyi oranlanmış, dengeli bir sayfa dizilimidir. Simetrik dizilimde görsel öğeler merkezden eşit uzaklıkta yerleştirilmiştir ve sayfanın ortasından hayali bir çizginin geçtiği varsayılmıştır. Asimetric denge, ağırlıkların ve birbirlerine olan uzaklıkların alışılmadık şekilde düzenlenmesiyle oluşur (Çamurcu, 2019).

Vurgu: Mühim unsurlara dikkat çekmek için kullanılır. Odaklanma aracın kilit noktası olduğundan bütüne hâkim olmalıdır (Kılıç ve Seven, 2002). Vurgulama genellikle ders kitaplarında kullanılır. Vurgulamanın etkili olabilmesi için doğru ve karıştırılmadan kullanılması gerekir. Vurgu çok fazla yapılmamalı, vurgulanan maddeler tutarlı olmalı, vurgulanan araçlar etkili olduğu yerde kullanılmalıdır. Uygun ve uygun vurgu, bilginin aktarımını kolaylaştıracak ve hafızasını artıracaktır. Arka planlar, resimler, fotoğraflar ve daha fazlası üzerinde metin oluşturarak renkli vurgulama, alt çizgi vurgulama, vurgulama. Öğeleri vurgulamak, madde işaretleri, oklar, diyagramlar ve şekillerle vurgulamak, boyutla vurgulamak, kalın, italik, nokta gibi tipografik öğelerle vurgulamak, boşluk yaratarak vurgulamak vurgulama türlerinden bazılarıdır (Demirel ve Kıroğlu, 2005).

Hizalama: Görsel bir aracın elemanlarının aynı sıraya veya sıraya yerleştirilmesidir. Yerleştirme yatay veya dikey olabilir (Bağcı, 2007). Uygun olarak hizalanan görsellerin tanınması, hizalanmayan görsel öğelere göre daha kolay olup, düzenli bilgilerin öğrenilmesi ve hatırlanması, düzensiz bilgilere göre daha kolaydır (Yalın, 1999).

Yakınlık: Yakınlık, ilişkilendirilecek öğeler arasında gereken mesafedir. Görsel desende birbirine yakın olan öğeler ilişkili olarak kabul edilirken, uzaktaki öğeler ilgisiz olarak kabul

edilir. Ders kitaplarında ve diğere araçlarda ilgili öğelerin birbirine yakın tasarlanması önemlidir (Kılıç ve Seven, 2002).

Sayfada konuyla ilgili metin, bölüm, resim, fotoğraf ve görsel öğelerin öğrencilerin görsel düşünme yeteneğinin gelişiminde etkisi çok önemlidir. Ayrıyeten görsel materyaller aracılığıyla belirli türdeki bilgiler daha etkili bir şekilde sunulabilir. Görsel öğelerin öğrencileri düşündürebilmesi için öncelikle renk, boyut, görsellik vb. açılardan ilgi çekici ve ilgi çekici olması gerekir. Özelliklerinin de geçerli olması gerekir. Ders kitaplarındaki yüksek kaliteli grafik ve resimler dikkat çekmekte ve insanların sunulan bilginin önemine ilişkin beklentilerini artırarak metnin okunmasını etkilemektedir (Yalın, 1999).

Ders kitaplarında resim, fotoğraf, diyagram vb. görsel öğeler öğrencilerin hayal güçlerini harekete geçirir, heyecan duygularını uyandırır, estetik yeteneklerini geliştirir ve öğrenme isteklerini artırır. Bundan dolayı ders kitaplarında resim, fotoğraf, diyagram vb. kullanılmaktadır. Metindeki görsel öğeler uygun, yaratıcı, öğretici, düşündürücü, bilgilendirici ve bilgilendirici şekilde tasarlanmalıdır (Keser, 2004).

2.10. Özel Eğitimdeki Ders Kitapları

Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'nde (2021), öğretim programlarının uygulanmasına yardımcı olması amacıyla hazırlanan ders kitaplarının Türk Millî Eğitim'inin genel amaç ve ilkelerine uygun olarak hazırlanması gerektiğini belirtmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı bu amaç kapsamında ilk olarak İlköğretimde Ücretsiz Kitap Dağıtım Projesi ile 2003 yılından bu yana ders kitaplarını ilköğretim öğrencilerine ücretsiz olarak dağıtımını yapmaktadır (Bayrakçı, 2005). Genel eğitimde olduğu gibi özel eğitimde de öğrencilerin öğretim programlarına yönelik hedefleri kapsayan ders kitapları vardır. Özel Eğitim Okullarındaki öğrenciler için yine Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun hazırlamış olduğu ders kitapları bulunmaktadır (Karabulut ve Öz Nişli, 2020).

Millî Eğitim Bakanlığı Faaliyet Raporu (2013) Görme engelli öğrenciler için 2006-2007 eğitim-öğretim yılından bu yana Braille kabartma yazı ile hazırlanarak basılan ders kitaplarını görme engelli öğrencilere ücretsiz olarak verilmektedir. 2013-2014 eğitim öğretim yılında çeşitli tür ve kademedeki görme engelli öğrencilerimiz Braille yazı ile hazırlanan ders kitabı dağıtılmıştır. 2013-2014 eğitim öğretim yılında görev yapan 260 görme engelli öğretmen için de Braille yazı ile ders kitabı basılarak görme engelli öğretmenlere ücretsiz olarak dağıtılmıştır.

2013-2014 eğitim öğretim yılında ise İşitme engelliler ilköğretim okullarında, özel eğitim sınıfları veya kaynaştırma yoluyla eğitim alan işitme engelli öğrencilerimiz için okutulmak üzere Türkçe, matematik, okuma-yazma alanında yardımcı ders kitabının basımı ve dağıtımını yapılmaya başlanmıştır.

2013-2014 eğitim öğretim yılı için de özel eğitim uygulama okullarında ve özel eğitim sınıflarında öğrenim gören zihinsel yetersizliği olan öğrenciler için 7 alanda 12 ders kitabından 356376 adet hazırlanarak öğrencilere ulaştırılmıştır. Özel eğitim mesleki eğitim okullarında öğrenim gören hafif düzey zihinsel yetersizliği olan öğrenciler için de 4 alanda 6 kitaptan 70.090 adet ders kitabı hazırlanarak “Ücretsiz Ders Kitabı Dağıtım Projesi” kapsamında öğrencilerimize ulaştırılmıştır. Engelli öğrencilerimiz için başlatılan ücretsiz ders kitabı dağıtım projesi halen devam etmektedir. Öğrencilerin ders kitaplarına ulaşmalarının sağlanması eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması açısından oldukça önemlidir.

2.11. İlgili Araştırmalar

2.11.1. Konu İle İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Araştırma konusu ile ilgili Türkiye’de yapılan bazı çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 2.1. Konu İle İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmalar Listesi.

Araştırmacı - Yıl	Konu	Hedef Kitle	Yöntem
Demir - 2017	Özel Eğitim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabının Çeşitli Açılardan İncelenmesi	Özel Eğitim Öğretmenleri	Betimsel
Telemeci - 2017	A1.1 Düzeyi “Schritt Fur Schritt Deutsch” İsimli Ortaöğretim Almanca Ders Kitabının Dört Dil Becerisi Ve İçerik Açısından İncelenmesi	Almanca Öğretmenleri	Nitel Doküman Analizi
Fidan - 2019	Özel Eğitim Uygulama Merkezi (Okulu) Hayat Bilgisi I Ders Kitabının Görsel İletişim Tasarımı Açısından İncelenmesi	Özel Eğitim Öğretmenleri	Nitel Görüşme
Özdemir - 2019	Kuramdan uygulamaya Türkçe Ders Kitabı İncelemeleri	Türkçe Öğretmenleri	Nitel
Karabulut ve Öz Nişli - 2020	Özel Eğitim Uygulama Okullarında Okutulan Ders Kitaplarının Öğretmenler Tarafından İncelenmesi	Özel Eğitim Öğretmenleri	Nicel Betimsel
İlhan ve Yazar - 2021	Temel Eğitim Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin-Görsel İlişkisinin Görsel Tasarım Unsurları Bağlamında İncelenmesi	Türkçe Öğretmenleri	Nitel Betimsel Analiz
Tüysüz ve Ekici - 2022	Matematik ders kitaplarının değerlendirilmesi: 7. ve 8.sınıf örneği	Ortaokul 7.-8. Sınıf	Nitel Durum Çalışması

Demir, (2017), “Özel Eğitim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabının Çeşitli Açılardan İncelenmesi” adlı araştırma makalesinde Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Okulu) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı içerik, görsel ve analize konu olacak diğer unsurları literatür taraması yaparak betimsel açıdan incelemiştir. Araştırma sunucunda, Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Okulu) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabında uygulama açısından bir takım noksanlıklar olduğunu ve ders kitabının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Telemeci (2017), A1.1 Düzeyi “Schritt Fur Schritt Deutsch” Ortaöğretim Almanca Ders Kitabının Dört Dil Becerisi Ve İçerik Açısından İncelenmesi araştırmasında “Schritt für Schritt Deutsch” ders kitabının dört temel dil becerisine nasıl yer verdiği ve Almanca Öğretim Programında bulunan etkinlik önerileriyle uygunluk gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırma da nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemini kullanmıştır. Araştırmanın sonucunda Schritt für Schritt Deutsch ders kitabında yer alan dört temel dil becerisine ait çalışmaların Almanca Öğretim Programında önerilen çalışmalar ile çoğunlukla uyumlu olduğu görmüştür. İçerik bilgilerinin de Almanca Öğretim Programına çoğunlukla uyum sağladığını belirlemiştir.

Fidan (2019), Öğrenme güçlüğü olan öğrencilere yönelik ders kitaplarının tasarımının nasıl olması gerektiği sorusuna yanıt aramak amacıyla “Görsel İletişim Tasarımı Perspektifinden Özel Eğitim Uygulama Merkezleri (Okullar) ” başlıklı bir yüksek lisans tezinde, MEB’in 2017 yılında yayınladığı Özel Eğitim Uygulama Merkezi (Okul) Hayat Bilgisi 1 ders kitabını incelemiştir. Araştırmanın amacı, özel eğitimde olan zihinsel engelli bireylere yönelik kitap araştırmalarında tasarıma bakış açısı kazandırmaktır. Mevcut ders kitabı seçiminin tasarımı, görsel unsurları ve hedef kitlesi, uyumluluk gibi özellikler incelenmiştir. Bununla ilgili olarak özel destek okullarındaki çalışan öğretmenlerle röportajlar yaparak, deneyimleri hakkında bilgi toplamıştır. Elde edilen verilerden yola çıkarak mevcut ders kitaplarında belirtilen sorunlar dikkate alınarak yeni bir tasarım önerisi sunulmuştur. Bu tasarım daha sonra grafik tasarım alanındaki uzmanların katkılarıyla geliştirilmiştir. Bu çalışmada Hayat Bilgisi I ders kitapları ders kitabını harekete geçirmeye yönelik hazırlanmış ve öğrencilerin ilgi ve algılarına hitap edecek şekilde metin, resim, mekân, renk gibi unsurlar kurgulanmıştır.

Özdemir (2019),” Kuramdan uygulamaya Türkçe Ders Kitabı İncelemeleri” isimli kitabında, Türkçe ders kitabında, ders hedeflerine ulaşmak için kullanılan etkinlikler; kelime

öğretimi, dilbilgisi öğretimi, kaliteli etkinlikler ve resim kullanımını incelemiştir. Çalışmalar müfredat boyutlarına göre sınıflandırılırsa ne öğretilir sorusuna cevap veren ders kitabı içeriği ve öğretme sorusuna cevap veren öğretme-öğrenme süreci araştırmaların odaklandığı yönler olarak öne çıkacaktır. İçerik ve öğretme-öğrenme süreci analiz edilirken programın hedefleri her zaman dikkate alınır. Çalışmada; program değerlendirme metodolojisi ile kılavuzun uyumluluğu, faaliyetlerin kalitesi aracılığıyla dolaylı olarak değerlendirilmektedir, ancak nihai konu değerlendirme çalışmalarının bağımsız olarak incelenmemesi, bir araştırma boşluğu olarak değerlendirilebilir yargılarına ulaşılmıştır. Örneklerin Türkçe öğretmenlerine öğrettikleri ders kitaplarının sorunlarını doğru teşhis etmede, geleceğin öğretmenlerinin okuyabileceği ders kitaplarının düzeyini belirlemede ders kitabı yazarları için arzu edilen özelliklere sahip ders kitaplarını fakültede hazırlamada size yol göstermesi amaçlanmıştır.

Karabulut ve Öz Nişli (2020), “Özel Eğitim Uygulama Okullarında Okutulan Ders Kitaplarının Öğretmenler Tarafından İncelenmesi” adlı araştırmalarında özel eğitim uygulama okullarında okutulan ders kitaplarını görsel düzen-tasarım, içerik, dil-anlatım ve ölçme değerlendirme esaslarıyla öğretmen görüşlerine göre incelemişlerdir. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Bu araştırmada öncelikle tüm öğretmenlerin dört esas hakkındaki görüşleri alınarak, bu dört kriter hakkındaki görüşleri kıdem ve mezuniyetlerine göre incelenmiştir. Araştırma bulguları, öğretmenlerin ders kitaplarını görsel düzen-tasarım, içerik ve dil-anlatım yönünden yeterli; fakat ölçme değerlendirme yönünden yetersiz bulduklarını göstermektedir. Mesleki kıdem yılı ve mezuniyetlerine göre belirgin bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

İlhan ve Yazar (2021), “Temel Eğitim Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin-Görsel İlişkinin Görsel Tasarım Unsurları Bağlamında İncelenmesi” adlı çalışmalarında Millî Eğitim Bakanlığı ve SDR İpekyolu Yayınları 2020-2021 eğitim-öğretim döneminde ders kitabı olarak kullanılan Türkçe ders kitaplarını incelemişlerdir. Okuma parçaların, metin-görsel ilişkisi üzerinde durularak okuma parçalarında bulunan görselleri, görsel tasarım öğelerine göre değerlendirmişlerdir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada kaynak olarak Özdemir’in (2019) sunduğu görsel tasarım özellikleri değerlendirme ölçütleri temel alınmış ve veriler betimsel analiz yöntemi ile elde edilmiştir. Metinlerin görsellerinin çoğunlukla göze hitap etmediği sonucuna varmışlardır. Ayrıca her iki ders kitabında da metinlerde çeşitli görsellerin kullanılmadığı genellikle tek görsel türe yer verildiği sonucuna ulaşmışlardır.

Tüysüz ve Ekici, (2022), tarafından hazırlanan Matematik Ders Kitaplarının Karşılaştırılmalı Değerlendirilmesi: 7. ve 8. Sınıf Örneği araştırmasında ortaokul 7. ve 8. sınıf matematik ders kitaplarını farklı boyutları açısından karşılaştırarak değerlendirmektedir. Bu araştırma nitel araştırma modeli kapsamında durum çalışması desenine göre hazırlanmış olup araştırmada doküman analizi yapılmıştır. Çalışma grubu, 2021-2022 öğretim yılı için Eğitim Komisyonu tarafından onaylanan ortaokul 7. ve 8. sınıf matematik ders kitaplarıdır. Ders kitaplarından araştırmanın amacına uygun veri elde edebilmek için belirli ölçütler oluşturulmuştur. Bu ölçütlerin oluşturulmasında ve verilerin analizinde kullanılacak veri toplama aracı 4 başlık altında toplamıştır. Fiziksel özellikler, programın öğeleri, görsel tasarım, dil ve anlatım özellikleri açısından inceleme yapmıştır. Ders kitapları genel olarak fiziksel özellikler, dil anlatım ve görsel özellikleri yönünden yeterli olup programın öğeleri bakımından düzenlenme yapılması gerektiğini saptamıştır.

2.11.2. Konu İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Araştırma konusu ile ilgili yurtdışında yapılan bazı çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 2.2. Konu İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar Listesi.

Araştırmacı - Yıl	Konu	Hedef Kitle	Yöntem
Alajmi - 2009	Kuveyt, Japonya Ve ABD'de İlkokul Sınıfları İçin Tasarlanmış Ders Kitaplarındaki Kesirlerin Sunumunu	İlkokul Öğretmenleri	Nitel Doküman Analizi
Knecht ve Najvarová - 2010	Öğrenciler Ders Kitaplarını Nasıl Değerlendiriyor? Ders Kitabı Araştırmaları ve Ders Kitaplarına Yönelik Araştırmaların ve Devam Eden Zorlukların Gözden Geçirilmesi.	Genel	Araştırma İncelemesi
Mahmood - 2011	Ders Kitaplarının Kalite Özelliklerine Uygunluğu: Pakistan'da Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi	Genel	Nitel Araştırma
Iqbal - 2013	Pakistan Kuzeybatı Sınır Eyaleti'nde Ortaöğretim Düzeyinde Okutulan İngilizce Ders Kitaplarının İncelenmesi	Genel	Betimsel Tarama
Gholampour ve Mehrabi - 2023	İngilizce Dili Öğretimi Ders Kitabı Değerlendirmesine İlişkin Literatür Taraması	Genel	Nitel Literatür taraması
Thompson, Bunch, ve Popova - 2023	Kimya Ders Kitaplarının Kalitesi ve Kullanımı Üzerine Bir Araştırmanın Gözden Geçirilmesi Araştırması	Genel	Nitel Literatür taraması

Alajmi (2009), Bu çalışmasında, Kuveyt, Japonya ve ABD'de ilkokul sınıfları için tasarlanmış ders kitaplarındaki kesirlerin sunumunu analiz eder. Analiz, kitapların görsel tasarımlarına, derslerin özelliklerine ve takdim edilen matematik problemlerinin doğasına odaklanır. Çıkan sonuç, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Kuveyt matematik ders kitaplarının Japon ders kitaplarından daha büyük olduğunu gösterir; bu daha büyük boyut, çok sayıda tekrarla tutarlıdır. Japon ders kitapları üçüncü sınıfa kadar kesirlere değinmez; doğrusal modeller kullanılır ve kesirleri ölçümle ilişkilendirirler. ABD ve Kuveyt'te kesirler birinci sınıfta tanıtılmaktadır. Harcourt metni, öğrencilerin kesir işlemlerini öğrenmelerine yardımcı olmak için somut materyaller kullanır. Kuveyt dizisi için, dersler, kesir fikirlerini göstermek için alan modelinin bazı resimli temsillerinin kullanılmasına bağlıdır. Tüm bu ders kitapları, ana hesaplama yöntemleri olarak standart algoritmalara odaklanır.

Knecht ve Najvarová (2010), bu araştırmalarında, öğrencilerin ders kitabı araştırmasına dâhil edilmesini savunmaktadırlar. Öğretmenler sınıflarında hangi ders kitaplarını kullanacaklarına karar verirken, öğrenciler ders kitabı gelişiminden etkilenen kişilerdir. Makale, öğrencilerin ders kitaplarına ilişkin değerlendirmelerine ilişkin bir araştırma incelemesi sunarak, öğrencileri tartışmaya davet etmenin ders kitaplarını geliştirmek için ilginç teşviklerle sonuçlanabileceğini gösteriyor. Makalede ayrıca öğrenci geri bildirimlerine dayalı öneriler tartışılmaktadır.

Mahmood (2011), Pakistan gibi gelişmekte olan ülkelerde ders kitapları öğrenmeyi öğretmede önemli bir rol oynayabilir. Kitaplar öğrencilerin ve öğretmenlerin kullanabileceği çok faydalı ve erişilebilir kaynaklardır. Uygun ders kitabının seçilmesi dikkatli olunması gereken bir süreçtir. Buna göre kaliteli bir ders kitabının özellikleri tartışılmış ve bu özelliklerin varlığı veya yokluğu araştırılmıştır. Pakistan MEB tarafından kabul edilen ders kitapları ışığında yürürlüğe giren müfredattan veriler toplanmıştır. Müfredat materyali geliştirilmesi alanında 51 uzman tarafından Pakistan'ın tüm coğrafi bölgelerinden bir temsil ile değerlendirilmiştir. Veri toplama aracı, yapılandırılmış bir ders kitabıdır. Kaliteli bir ders kitabının sekiz özelliğini temel alan Değerlendirme Formu uygulanmıştır. Verilerin analizi, onaylanan ders kitaplarının istenen özelliklerin eksik olduğunu göstermektedir. Araştırma ayrıca şunu da ortaya koyuyor: müfredat materyali geliştirmede konuyla ilgili teorik bilgiye sahip uzmanlara göre pratik deneyime sahip uzmanlar, ders kitabı değerlendirmesi hakkında daha derin bir anlayışa sahiptir.

Iqbal (2013), Pakistan Kuzeybatı Sınır Eyaleti'nde ortaöğretim düzeyinde okutulan İngilizce ders kitaplarını incelemektir. Çalışmanın esas gayesi, öğretmen ve öğrencilerin kitabın hazırlanmasına ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Düzyazı derslerinin ve ilgili alıştırmaların düzenlenmesi ve uygunluğu, şiirlerin uygunluğu, yaklaşım ve dilbilgisi ünitelerinde kullanılan yöntem ve ilgili alıştırmalar öğretmen ve öğrenciler tarafından değerlendirilmiştir. Çalışma betimsel tarama araştırması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini tüm İngilizce Öğretmenleri ve Öğrencileri oluşturmaktadır. Tüm Ortaöğretim Okullarında (Devlet / Özel, Erkek / Kız, Kentsel / Kırsal ve Mardan Bölgesi'ndeki (KPK) Yatılı / Gündüzlü Okullar). Örneklem olarak rastgele belirlenen sekiz Ortaokul kullanılmıştır. Kapalı uçlu yapılandırılmış bir anket geliştirilmiş ve çerçevesi çizilmiştir. Yirmi maddeden oluşan beş puanlık Lickert Ölçeği ile ölçülmüştür. Çalışmanın bulguları anlamlı sonuçlar ortaya koymuştur. Çalışma, bir ders kitabı hazırlanırken öğrencilerin ilgisinin her zaman göz önünde bulundurulmasını tavsiye etmektedir.

Gholampour ve Mehrabi (2023) İngilizce Dili Öğretimi Ders Kitabı Değerlendirmesine İlişkin Literatür Taraması yapmışlardır. Buna göre ders kitaplarının değerlendirilmesi ve bu kitapların öğrencilerin, öğretmenlerin, yöneticilerin, ders kitabı yayıncılarının ve müfredat geliştiricilerin ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığını doğrulamak açısından çok önemli bir role sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda, bu makale ders kitabı değerlendirmesini detaylandırıyor, ardından İngilizce dili öğretimi ders kitaplarını ve materyallerini McDonough ve arkadaşlarının bakış açısıyla değerlendirmeye yönelik çeşitli yaklaşımları kısaca gözden geçiriyor. (2013), Richards (2014) ve Tomlinson (2013). Ek olarak, bu makale materyal değerlendirme kriterlerini tanıtmakta ve İngilizce ders kitaplarını değerlendirmek için kriterlerin nasıl oluşturulabileceğini göstermektedir.

Thompson, Bunch, ve Popova (2023) Kimya Ders Kitaplarının Kalitesi ve Kullanımı Üzerine Bir Araştırmanın Gözden Geçirilmesi araştırması yapmışlardır. Bu literatür taramasında kimya ders kitaplarına ilişkin araştırma literatürünü incelemişlerdir. 40 yıllık araştırmayı (1981'den 2021'e kadar) kapsayan ve 17'den fazla ülkede kullanılan ortaöğretim ve ortaöğretim sonrası kimya ders kitaplarını analiz eden 79 çalışmayı incelenişlerdir. Kimya ders kitapları etrafında yapılan çalışmaların bulgularının yanı sıra kullanılan örnekleri ve yöntemleri de sentezlemişlerdir. Kimya ders kitaplarıyla ilgili gelecekteki kimya ders kitaplarının kalitesini artırmak için ders kitabı geliştiricilerine somut öneriler sunmuşlardır.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri kaynağı, veri toplanmasına ve analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve hadiselerin gerçekçi ve bütüncül olarak doğal ortamında çalışılmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Nitel çalışmalarda veri toplama tekniklerinden olan doküman analizinde ulaşılan veriler tümevarım yöntemiyle analiz edilerek raporlaştırılmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2018). Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar ve gözlem ve görüşme yapmaya gerek kalmadan bilgiye ulaşmayı sağlar (Şimşek ve Yıldırım, 2011). Bu çalışmada araştırmanın amacına uygun olarak nitel araştırma yöntemlerinden “doküman incelemesi” ile yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynağı; Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ücretsiz olarak basılarak okullara dağıtılan ve Özel Eğitim Meslek Okulu sosyal hayat dersinde ders kitabı olarak kullanılan Sosyal Hayat Dersi kitabıdır. İncelenen ders kitabının dış karton ve kapaklar hariç olmak 159 sayfası öğrenme alanını oluştururken toplam sayfa sayısı ise 170'dir. Ders kitabında 4 ünite bulunmaktadır. Bunlar “Yaşadığımız Yer, İletişim, Trafik ve İlk Yardım ve Bilinçli Tüketici” üniteleridir.

3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Araştırmanın nitel araştırma özelliği taşımasından dolayı verilerin toplanmasında doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

3.4. Verilerin Toplanması

Ders kitabı incelemek için üç tür bilgi kullanılır. Bunlar birincisi ön bilgiler, kitabın bütünü hakkında hızlı bilgi sağlayanlar ve yorumlama ve uygulama sonuçları hakkında bilgi toplanmasına yardımcı olan genel bilgilerdir. Ön bilgiler genel bir bakış açısı kazanmak için

kullanılır. İkincisi ders kitabının sayısal incelemelerine yönelik olan bilgiler, karşılaştırmalar yapmak ve verileri oluşturmak için kullanılır. Bu bilgiler için ders kitabı taranarak ünite ve bölümler sayılır, resimler, alıştırmalar ve sorular ile ilgili veriler toplanır. Sonuncusu ise ders kitabının derinlemesine incelenmesi için gerekli olan bilgilerdir. Bu bilgiler kitapta kullanılan yöntemler, uygulama şekli, anlaşılabilirlik, dil ve yorumları kapsar. Bu bilgilerin toplanması için kitabın belirli bir bölümü ya da tamamı incelenebilir. İnceleme planı yapmadan önce ders kitabının hangi kategorilere göre inceleneceğine ve ne tür veriler toplanacağı belirlenmelidir (Güneş, 2022).

Araştırmada Özel Eğitim Meslek Okulu Sosyal Hayat ders kitabının derinlemesine incelenmesi yapılarak, ders kitabının tamamı incelenmiştir. Ders kitabı inceleme planı iki alan uzmanından görüş alınarak, sekiz kategori belirlenmiştir. Kitabın genel tasarım ve düzeni, içerik düzeni, ölçme ve değerlendirme faaliyetleri, kazanım ve içeriğin birbiriyle uyumu, öğretim programıyla uyumu, görsellerle metinlerin uyumunu, öğrenme-öğretme süreci ve içeriğinin dil ve anlatım yönünden incelenmesi araştırmacı tarafından analiz edilerek veriler toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Doküman incelemesi yoluyla toplanan verilerin analizinde içerik analiz tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde verinin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların ortaya çıkarılma çabası vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Analizde araştırmacı betimlemeyle tasniflenen verileri belirli kategoriler şeklinde sınıflandırılır. Böylece araştırmacı karşılaştırma yapma imkânı elde eder. Araştırmacı geliştirdiği temalar ve kategoriler ile farklılıkları gruplayarak, inceleyerek örüntüler oluşturmaya çalışmaktadır. Oluşturulan örüntüler ile incelemenin sonucu ortaya çıkmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2018).

Ders kitabı genel tasarım ve düzeni, içerik düzenlemesi, ölçme ve değerlendirme faaliyetleri, kazanım ve içeriğin birbiriyle uyumu, ders kitabının öğretim programıyla uyumu, öğrenme-öğretme süreci, görsellerle metinlerin uyumu ve içeriğinin dil ve anlatım yönünden değerlendirilmesi olmak üzere sekiz kategoride inceleme yapılmıştır.

- 1- Kitabın genel tasarım ve düzeninde:** I S B N numarası, kitabın adı, yazarı ya da yazarları, yayın tarihi, baskı adedi, dağıtım tarihi, konusu, basım sayısı (kaçıncı baskı) gibi bilgiler incelenmektedir. Ders kitabı kaç sayfadır? Ders kitabında “İçindekiler” sayfası var mıdır? Kaynakça var mıdır?

- 2- ***İçerik düzenlemesinde:*** ders kitabının derinlemesine incelemesine uygun olarak ders kitabında bulunan dört ünitenin tamamının incelenmesi yapılmıştır. Metinlerde geçen cümlelerde etkinleştirme teknikleri kullanılmış mıdır? Başlıkların yazımı orta, yan ve paragraf başlıkları uygun şekilde midir?
- 3- ***Ölçme ve değerlendirme faaliyetleri:*** ders kitabında verilen sorular ölçme ve değerlendirme kurallarına uygun mudur? Değerlendirmelerde öğrencilerden ezber, tekrar, anlatım, analiz, sentez gibi etkinlikler istenmekte midir?
- 4- ***Kazanım ve içeriğin birbiriyle uyumu:*** ders kitabında programa dayalı konu analizleri ve konular arası geçişler belirgin mi? Ders kitabın her ünite ve konunun başında kazandırılması hedeflenen amaçlar belirtilmiş midir?
- 5- ***Ders kitabının öğretim programıyla uyumu:*** ders kitabında bulunan konular programa, programda önerilen amaç ve konulara uygun mu?
- 6- ***Öğrenme-öğretme süreci:*** ders kitabının üniteler bölümünde ünitenin sunumu, amaçlar, hazırlık soruları, metinler, kontrol soruları, özet, sözlü ya da yazılı alıştırmaları, ödevler ve tamamlayıcı çalışmalar var mıdır? Ünite girişlerinde dikkat çekici ve önemli bilgiler bulunmakta mıdır?
- 7- ***Görsellerle metinlerin uyumu:*** güdüleyici nitelikte ve anlamayı kolaylaştırıcı resimler kullanılmış mıdır? Kitap kapağı iyi resimlenmiş midir? Anlatılan iş veya konu resimlerle açıklanmış mıdır?
- 8- ***İçeriğinin dil ve anlatım yönünden değerlendirilmesi:*** ders kitabındaki cümleler kısa ve basit midir? Cümlelerin yapısına dikkat edilmiş midir? Cümlelere temel kelimeler nasıl yerleştirilmiştir? Anlatımda anlaşılmazlıklar var mıdır? Gibi sorulara cevap aranmıştır.

Gerekli literatürü inceleyerek bilgi eksikliğinden arınık ve dokümanlara hâkim bir şekilde analize başlanmıştır. Kitabın belli bir bölümü değil tüm bölümleri sistematik bir şekilde incelenerek örneklem yanlılığından kaçınılmaya çalışılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda ders kitabının değerlendirilmesi alanyazını araştırılarak, benzer çalışmalarla karşılaştırılarak yapılmıştır.

3.6. Veri Güvenirliği

İlgili alan yazın taramasının ardından araştırmada veri toplama aracı olarak ‘‘Ders Kitabı Değerlendirme Formu’’ kullanılmıştır. Sekiz maddeden oluşan kategori listesi, iki alan uzmanına sunulmuştur. Uzmanlardan alınan görüşler doğrultusunda sekiz maddeden oluşan ‘‘Ders Kitabı Değerlendirme Formu’’, araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Söz konusu değerlendirme formu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.1. Uzman Görüşü Alma Form rneği.

Ders Kitabı Değerlendirme Formu	Uygundur	Uygun Değildir	Düzenlenmesi gerekir (Belirtiniz)
1. Kitabın genel tasarım ve düzenleme açısından değerlendirilmesi			
2. Ders kitabında içerik düzenlemesine dikkat edilip edilmediğinin değerlendirilmesi			
3. Ders kitabındaki lme ve değerlendirme faaliyetlerinin değerlendirilmesi			
4. Kitapta kazanım ve içeriğin birbiriyle uyumlu olup olmadığıyla ilgili değerlendirilmesi			
5. Ders kitabının ğretim programıyla uyumlu olup olmadığıyla ilgili değerlendirilmesi			
6. Ders kitabının öğrenme-öğretme sürecinin değerlendirilmesi			
7. Ders kitabında görsellerle metinlerin uyumunun değerlendirilmesi			
8. Ders kitabının içeriğinin dil ve anlatım yönünden değerlendirilmesi			

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

4.1. Ders Kitabının Genel Tasarım ve Düzenleme Açısından Değerlendirilmesi

Ders kitaplarının incelenmesinde kitabın sonunda bulunan ve öğrenme alanı haricinde olan diğer sayfaların düzeni de ders kitabının fiziksel yapısı olarak önem arz edebilmektedir. İncelenen bu kitapta içindekiler bölümü yer almakta ancak kitabın olması gereken ana bölümlerinden kaynakça, sözlük, kronoloji, cevap anahtarı, Türkiye Haritası ve Dünya Haritası bölümleri bulunmamaktadır. Bir çalışma yapılırken faydalanılan raporlar, kitaplar ve belgeler vs. eserlerin belirtildiği bölüm kaynakçadır. Kaynakça içerisinde kaynaklar alfabetik sırada verilmektedir. Kaynakça yazımında yazar adı, eserin adı, yayınevinin adı, yeri ve yılı bilgileri sırasıyla yer almaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2018). Ancak incelenen kitapta yararlanılan belgelerin ve konulan görsellerin kaynakları belirtilmemiş olup bir kaynakça sayfasına yer verilmemiştir. Kitapta cevap anahtarının olmaması bir eksiklik olarak karşımıza çıkmış olsa da bu durum öğrencilerin cevap anahtarına bakarak soruları cevaplama olasılığını ortadan kaldırarak ölçme ve değerlendirme bakımından testin güvenilirliğini sağlayabilmektedir.

Resim 4.1. Sosyal Hayat ders kitabı kapak görseli.

Ders kitaplarının fiziksel özellikleri ön kapaktan başlar ve arka kapağa kadar çok çeşitli özellikleri içerir. Resim 4.1.’de Özel Eğitim Meslek Okulu Sosyal Hayat ders kitabının ön kapağında bulunan görselin dikkat çekici ve net olmadığı görülmektedir. Bu görsel, ders kitabının içindeki sayfalarda yer almadığı görülmektedir. Diğer taraftan kapakta bulunan görselin öğrenme alanlarından daha çok “dışarıda sosyal yaşam” öğrenme alanıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Sosyal Hayat dersinin tamamını kapsayacak şekilde kitabın içeriği ile uyumlu ilgi çekici ve öğrenci seviyesine uygun olarak düzenlenmesinin daha faydalı olabileceği düşünülmektedir. Kitabın ön kapağında kitabın adı, kullanılacağı okulun türü, yayınevinin amblemi bulunmakta olup yazarların adı ise bir sonraki kapakta yer almaktadır. Ders kitabının arka kapağında, elektronik barkod ve isbn numarası yer almaktadır. Ayrıca, arka kapakta EBA ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Ancak kitabın basıldığı yıl, ay, baskı adedi, basımevinin adı gibi bilgilerin ise bulunmadığı görülmektedir.

Resim 4.2. Ders kitabının iç kapak ön sayfası.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI : 4972
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ : 373
12.06.Y.0002.4091

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

EDİTÖR

Mustafa ÖZTÜRK

DİL UZMANI

Muhittin ÖNGÜT

GÖRSEL TASARIM

Gürkan GÜNER

PROGRAM GELİŞTİRME UZMANI

Mustafa Galip DUZCU

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME UZMANI

İman DEMİRCİ

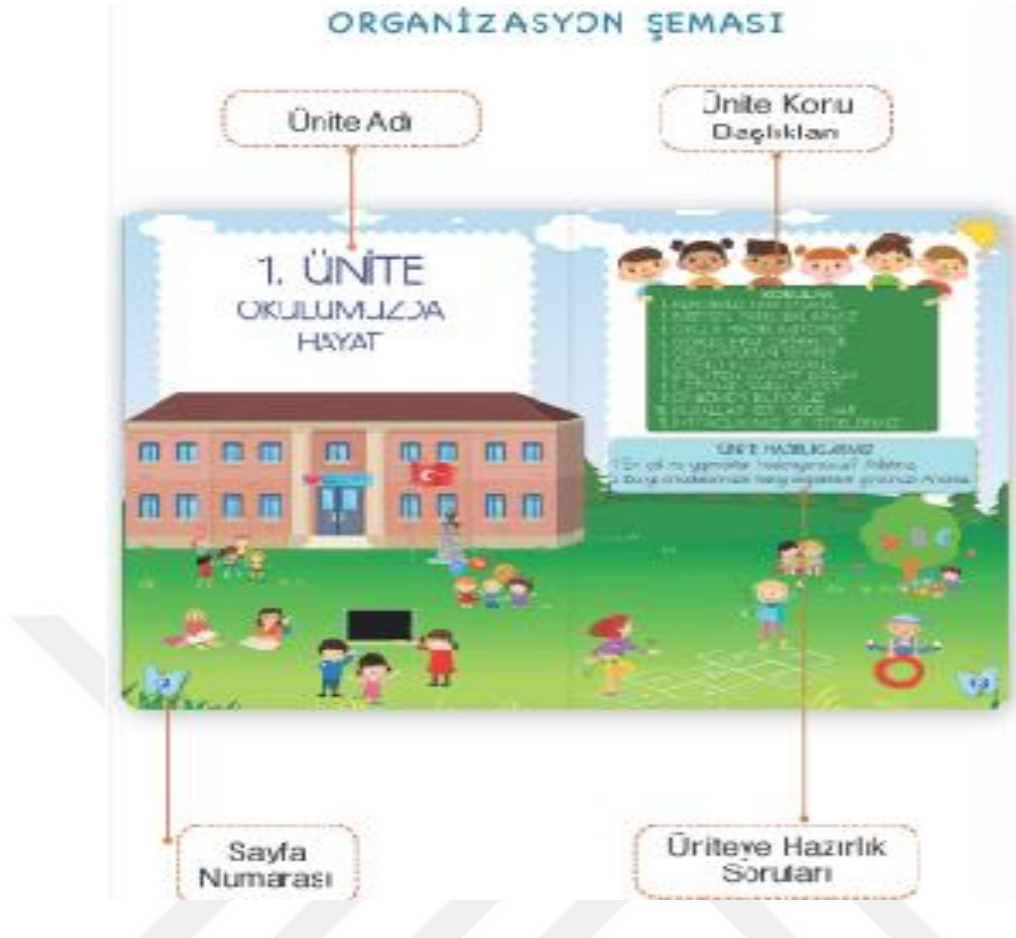
REHBERLİK UZMANI

Mustafa SOYUTÜRK

ISBN 978-975-11-2999-4

Resim 4.3. Ders kitabının iç kapak arka sayfası.

Resim 4.2.’de görüldüğü gibi incelenen ders kitabının iç kapağında kitabın adı, kullanılacağı okulun çeşidi, yazarların isimleri, basım yeri ve yılı yer almaktadır. Resim 4.3’de ise iç kapağın arka sayfasında yayınevinin adı, telif hakkı ibaresi, genel yayın seri numarası, editör, dil, görsel tasarım, program geliştirme, ölçme ve değerlendirme ve rehberlik uzmanlarının bilgileri yer almaktadır. Bir sonraki sayfada Türk Bayrağı ve İstiklal Marşı bulunmakta olup bunun arkasında ise “Gençliğe Hitabe” yer almaktadır. Sonraki sayfada Mustafa Kemal Atatürk’ün bir portesi ve ismi bulunmaktadır.

İncelenen ders kitabında organizasyon şeması bölümünün bulunmaması kitabın bir eksikliği olarak değerlendirilebilir. Resim 4.4.'de örneğinde görüldüğü gibi kitapta yer alan organizasyon şeması bölümü ilk bakışta kitabın nasıl kullanılacağını anlamamıza yarar (Önal ve Kaya, 2006). Ayrıca giriş kısmında ünitenin bir özetinin bulunmaması ne öğrenileceğinin anlaşılması açısından bir eksiklik olarak düşünülebilir.

İçindekiler listesi öğrencilerin aradıkları konuları yahut etkinlikleri kolaylıkla bulmaları amacıyla hazırlanır. Ders kitaplarında bulunan ünite, bölüm ve alt bölüm başlıkları ile etkinlik ve test sayfalarının numaraları kitaptaki sıraya göre içindekiler kısmına yazılmalıdır. İçindekiler sayfası bazı ölçütlere göre en az 2 sayfa olmalı ve ders kitabının bölüm, alt bölüm ve yan başlıkları olmak üzere etkinlik ve test sayfalarını içermesi öğrencilerin ilgilendikleri kısımları bulmaları bakımından yararlı olmaktadır. İçindekiler bölümü ders kitabında yer alan konuların mantıksal sıralaması, konular için ayrılan sayfa sayılarını göstermesi, sözlük, kaynakça ve etkinliklerin sayfalarının dağılımını belirtmesi açısından önemlidir.

İÇİNDEKİLER

ÜNİTE 1 YAŞADIĞIMIZ YER	1
Aile	3
Ailenin Başlıca Görevleri	9
Ailede Demokratik Hayat	11
Okulumuz	17
Okulda Demokratik Hayatın Gerçekleşmesi İçin Yapılması Gerekenler	20
Sınıf Kuralları	20
Okul Kuralları	22
Okulda Demokratik Hayatın Gerçekleşmesi İçin Neler Yapmalıyız ?	29
Toplum İçinde Bir arada Yaşamının Önemi	32
Toplumsal Hayat	32
Toplum Hayatını Düzenleyen Kurallar	32
Toplum Hayatını Düzenleyen Kuralların Önemi	34
Toplum Hayatında Dayanışmanın Önemi	34
Atatürk'ün Hayatı	35
Atatürkçülük	38
Çevre ve İnsan Sağlığı	40
Başlıca Çevre Sorunları	41
Ormanları Korumak İçin Neler Yapmalıyız?	42
Su Kirliliği	43
Hava Kirliliği	45
Toprak Kirliliği	46
Bitki ve Hayvanları Korumak İçin Neler Yapmalıyız?	47
Doğal Kaynakların Kullanımında Tasarruf	47
Gürültü Kirliliği	48
Doğal Afetler	50
Deprem	51
Erozyon	56
Sel	57
Toprak Kayması	59
Çığ	60
Sosyal Güvenlik Kurumu	66
ÜNİTE 2 İLETİŞİM	68
İletişimi Bilmek	70
İletişim Nasıl Gerçekleşir?	71
Çağımızda Kullanılan İletişim Araçları	72
Başkalarıyla İyi Bir İletişim Kurmak İçin Yapılması Gerekenler	80
Başkalarıyla Olumlu İletişim Kurmak İçin Yapılması Gerekenler	83
Bilgisayar Tanyahım	90
Bilgisayar Okuryazarlığı	94
ÜNİTE 3 TRAFİK VE İLK YARDIM	105
Trafik	107
Trafikte Uyulması Gereken Kurallar	110
Kaza Durumunda Yapılması Gerekenler	122
Trafik Kazalarının Nedenleri	124
İlk Yardım	125
ÜNİTE 4 BİLİNÇLİ TÜKETİCİLİK	137
İhtiyaçlarımız	139
Planlı Tüketim	142
Alışverişimizde Nelere Dikkat Etmeliyiz?	144
Tüketici Olarak Haklarımız	148
Tüketimde Tutumluluk	150
Nasıl Verimli Oluruz?	152
Banka İşlemleri	154

Resim 4.5. Sosyal Hayat ders kitabının içindekiler sayfası.

Resim 4.5.'de Sosyal Hayat Ders Kitabının içindekiler sayfasında içindekiler bölümünde sadece ünite isimleri ve konu başlıkları verilmiş, bunun haricinde alt başlık, yan başlık ve etkinliklere yer verilmemiştir. İçerik sayfası bir sayfadan oluşmaktadır. Ek olarak, üniteler koyu renklerle belirtilmemiş yalnızca büyük harflerle yazılarak konu isimlerinden ayrılmıştır. Yazı puntosu ünite başlıkları ve konu başlıkları ile aynı puntoda, aynı renkte ve aynı yazı tipinde olduğu görülmektedir. Farklı yazı puntoları ve farklı renklerin kullanılmasının daha ilgi çekici ve öğrenci seviyesine uygun olabileceği düşünülmektedir. İncelenen ders kitabındaki

sayfa numaraları 3. Sayfa ile başlamıştır. 3. sayfa ile 159. sayfalar arasında yer alan sayfalar, öğrenme alanlarını içeren üniteler için ayrılmıştır. Ders kitabının dış karton ve kapaklar hariç olmak üzere 159 sayfası öğrenme alanını oluştururken toplam sayfa sayısı ise 170'dir.

Resim 4.6. Sosyal Hayat ders kitabı ünite sayfası örneği.

Resim 4.6.'da Sosyal Hayat ders kitabı ünite sayfası örneğinde ünite başlıkları için ayrı birer sayfa ayrılmış olup ünite başlıkları kalın ve kırmızı olarak yazılmıştır. Başlıklardan sonra yer alan konu isimleri ise kalın, daha küçük bir puntuyla ve pembe şeritler üzerine yazılarak dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Ünitelerin başlıklarının, direkt olarak öğrenme alanlarının ismiyle başlandırılmış olması olumlu bir özellik olarak değerlendirilebilir.

Resim 4.7. İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi ders kitabı ünite sayfası örneği.

Resim 4.7'de bulunan MEB İlkokul 2. Sınıf Hayat Bilgisi ders kitabı örneğine bakıldığında ise ünitenin konusuna uygun resimle konuya daha çok dikkat çektiği görülmektedir.

“Ailenin Başlıca Görevleri” Metni

Sayfa 9’da bulunan bu metinde alt başlık altında “Anne ve Babanın Görevleri” ile “Çocukların Görevleri” bulunmaktadır. Görevler maddeler halinde yazılmıştır. Aile metnine bağlı olarak görevlerin alt başlık altında verilmesi sosyolojik açıdan aileyle bağlantılı konuların dizilişi sunulmaktadır. Metinde “Çocukların Görevleri” başlıklı alt metinde çocukların anne babalarına olan görevleri sunulmuştur. Çocukların anne ve babasına yardımcı olmak, anne baba işlerini yaparken onlara destek olmak gibi görevlerden bahsedilmemektedir. Görevlerin çoğaltılması gerekmektedir. Kısmi olarak bilgi eksikliğinden söz edilebilir. Kullanılan terimler ve kavramlar aileyle ilgilidir. İçeriğe uygun kavramlara yer verilmiştir. Fakat terimlerin etkinleştirilmesi söz konusu değildir. Kelimeleri etkinleştirmek için italik karakterle yazma, koyu karakterle yazma, altını çizme, renkli yazma, büyük harflerle yazma gibi tekniklerle kelimenin dikkat çekici hale getirilmesi gerekmektedir (Güneş, 2016). Ailenin başlıca görevleri anlatılırken anahtar kelimelerin koyu renkle yazılması çocukların dikkatini çekmesini sağlayabilir. Ayrıca kelime dağarcıklarını geliştirmeleri için bilinmeyen kelimelere yer verilebilir. Bu kelimelerin yanlarına baloncuklar açılarak ne anlama geldiği hakkında bilgiler verilebilir.

“Ailede Demokratik Hayat” Metni

Sayfa 11’de bulunan Ailede demokratik hayat metninde ailenin demokrasiye uygunluğunun anlatılması gerekirken demokrasiyle ilgili hiçbir kavrama yer verilmemektedir. Metinde daha çok ebeveynlerin çocuklarına karşı görevleri anlatılmaktadır. Çocukların anne ve babalarına karşı nasıl davranması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Demokraside yapılacak olan işlerin ortak kararlarla alınması bulunur. Bunun haricinde; aile yapısında bulunan herkesin “söz hakkı” olduğu ilkesinin anlatılması gerekmektedir. Aile içinde oluşan sorunlarla ilgili bilgi alışverişinde bulunulup kararların alınması üzerinde durulması konuyu daha anlaşılır kılabılır. Kullanılan kavramların demokratik aile yapısını anlatmak için sınırlı olduğu düşünülmektedir.

“Okulumuz” Metni

Sayfa 17’de bulunan bu metnin içeriği bilimsellik ilkesine uygundur. “Eğitim, öğretim” gibi kavramlara yer verilmiş fakat bu kelimelerin etkinleştirilmesi için koyu renkle yazılması bir eksiklik olarak düşünülebilir. Objektif bir dille kaleme alınmıştır. Okulun tanımı verildikten sonra okulda bulunan görevliler hakkında bilgi verilmiştir. Görevlilerin alt başlıklar altında verilmesi bütüncül yapının tamamlayıcısı olarak nitelendirilir. Okulla ilgili terim ve kavramlar

kullanılmıştır. Okulumuz metninin ardından “Okulun Bize Kazandırdıkları” adı altında maddelere yer verilmiştir. Okulun öğrencilere olan katkıları maddeler halinde sunulmuştur.

“Okulda Demokratik Hayatın Gerçekleşmesi İçin Yapılması Gerekenler”

Sayfa 20’de bulunan bu başlığın altında “Sınıf Kuralları” metni bulunmaktadır. Hem büyük başlığın hem de alt başlığın büyük yazılması söz konusudur. Bu yüzden bir karmaşıklığa neden olmaktadır. Bu başlığın altında yazan “Sınıf Kuralları” ve “Okul Kuralları” alt başlık şeklinde verilebilir. Okulda demokratik hayat ifadesi, bir okulun yönetim ve karar alma süreçlerinde demokratik ilkelere dayalı bir yaklaşım benimsemeyi ifade eder. Bu yaklaşım, okulun içindeki tüm paydaşların - öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve veliler gibi - katılımını ve etkileşimini teşvik eder.

Sınıf kuralları, öğrencilerin birlikte öğrenmelerini ve uyum içinde bir sınıf ortamında bulunmalarını sağlamak amacıyla belirlenen yönergelerdir. Sınıf kurallarının belirlenmesi sürecinde paydaşların katılımı, anlaşılır bir dil kullanımı ve demokratik bir yaklaşım, sınıfta daha olumlu bir ortamın oluşturulmasına yardımcı olabilir. Sınıf kuralları maddeler halinde verilmiştir. Ancak bu kuralların nasıl belirleneceği ile ilgili bir bilgi paylaşılmamaktadır. Bu yüzden bilgi eksikliğinden bahsetmek mümkündür.

“Okulda Demokratik Hayatın Gerçekleşmesi İçin Neler Yapmalıyız” Metni

Sayfa 29’da bulunan bu metin maddeler halinde yazılmıştır. Beş maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin sıralanmasının ardından okuldaki demokratik uygulamalardan bahsedilmesi konunun daha somut hale gelmesini sağlayacaktır. Genel olarak yazılan maddelerde bilimsellik ilkesine uyulmuştur. Bütüncül bir yapı içinde dağınıklığa yer verilmeden konu sürdürülmektedir.

“Toplumsal Hayat”

Sayfa 32’de bulunan bu başlığın altında “Toplum Hayatı Nedir? , Niçin Toplum İçinde Yaşıyoruz?” alt başlıklara yer verilmiştir. “Niçin Toplum İçinde Yaşıyoruz?” metninde; toplumun insan hayatındaki önemi üzerinde durulmuştur. Kısa bir bilgi sunulmuştur. Bu bölümün biraz daha geniş ele alınarak işlenmesi konunun daha iyi kavranmasını sağlayabilir. Toplumun sadece insan varlığının sürdürüldüğü bir yapı olarak verilmiştir. Bunun yanı sıra; toplumun insanlara sağladığı yararlar ve etkileri için de bir paragraf daha eklenerek konu genişletilebilir. Bu yüzden bilgi eksikliğinden söz etmek mümkündür. Sosyolojiden daha fazla

yardıml alınarak ek bilgilere ihtiyaç vardır. Bilimsel bilgi aktarımında kullanılan yollardan biri fotoğraftır. Burada toplumsal hayatla ilgili herhangi bir fotoğrafa yer verilmemiştir. Konuyla ilgili kavramlara yer verilmiştir fakat daha fazla terimin kullanımına ihtiyaç vardır. Kullanılan terimlerin koyu renkle belirgin hale getirilmesi daha uygun olabilir. İletişimden bahsedilmediği için güncel değildir. Gelişen teknolojiyle beraber insan hayatına giren aletlerin ve toplu taşımada hal ve hareketler konusunda bilgilerin eklenmesi konunun anlatımı için daha uygun olabilir.

“Toplum Hayatını Düzenleyen Kuralların Önemi” Metni

Sayfa 34’te bulunan bu metin, objektif olarak kaleme alınmıştır fakat konuyla ilgili şemalara yer verilmesi ve daha fazla maddenin eklenmesi gerekmektedir. Bu kurallar, güncel hayatta devam eden kurallardır. Güncel hayata uygundur. Toplumsal kurallarla ilgili kavramlar ve terimler kullanılmıştır. Bilgi hatası bulunmamaktadır.

“Toplum Hayatında Dayanışmanın Önemi” Metni

Sayfa 34’te bulunan bu metin, bir paragraftan oluşmaktadır. Dayanışmanın ne anlama geldiği hakkında bilgi verilirken “dayanışma” kelimesi koyu renkle belirtilmiştir. Bu yüzden kelimenin etkinleştirilmesi söz konusudur. Fakat bu alanda insanların “sosyal ve iletişim becerileri” üzerinde durulmadığı görülmektedir. İyilik ve yardımcı olmak dışında konuyla ilgili herhangi bir kavram üzerinde durulmamıştır. Bilgi hatası yoktur fakat bilgi eksikliği vardır. Dayanışmayla ilgili yapılan çalışmalardan bahsedilerek konu biraz daha ayrıntılı olarak ele alınabilir.

“Atatürk’ün Hayatı”

Sayfa 35’te bulunan Atatürk’ün Hayatı konusu alt başlık yerine yeni bir ünite olarak işlenmesi daha çok dikkat çekmesini ve konunun daha ayrıntılı olarak ele alınmasını sağlayabilir. Metinde “Doğum Tarihi ve Yeri” ve “Öğrenim Hayatı” alt başlıkları bulunmaktadır. “Doğum Tarihi ve Yeri” metni bir paragraftan oluşmaktadır. Kısa ve net bir şekilde anlatılmıştır. Bilimsellik ilkesine uygundur. Bu metinde yer alan “mahalle mektebi, Şemsi Efendi İlkokulu, Selanik Askeri Ortaokulu, Manastır Askeri Lisesi ve harp akademisi” okullarının isimleri koyu renkle yazılarak etkinleştirilerek verilebilir. Metinde gerekli terimler ve kavramlar kullanılmıştır fakat başlık olarak bakacak olursak cumhuriyetin kuruluşundan ve kuruluş tarihinden bahsedilmemiştir. Bilgi eksikliği vardır. Atatürk’ün vefatının anlatıldığı son paragrafın da “Atatürk’ün Vefatı” alt başlığıyla verilmesi daha doğru olacaktır. Böylece doğru

bir tasnif yapılmış olacaktır. Dil bilgisi kurallarına uyulmuştur. Anlatım bozukluğu görülmemektedir.

“Atatürkçülük” Metni

Sayfa 38’de bulunan Atatürkçülüğün ne anlama geldiği hakkında bilgi verilmiştir. Tek cümleden oluşmaktadır. Noktalama işaretlerine ve dil bilgisi kurallarına uyulmuştur. “Atatürkçülük” kelimesi kırmızı renkte belirtilmiştir. Böylece; kelimenin etkinleştirilmesi sağlanmıştır. Konuyla ilgili kavramlara yer verilmiştir. Bilimsellik ilkesine uyulmuştur. Güncel hayata uygun bir metindir. Günümüzde Atatürk’ün değeri daha fazla anlaşılmaktadır. Bilgi hatası veya bilgi eksikliği bulunmamaktadır.

Sayfa 38’de bulunan “Atatürkçülüğün Amaçları” alt başlık olarak eklenmiştir. Amaçlar numaralandırılarak maddeler halinde belirtilmiştir. Noktalama işaretleri doğru kullanılmıştır. Dil bilgisi hatası yoktur. İlgili terim ve kavramlara yer verilmiştir. “tam bağımsızlık, Türk ulusu, egemenlik, çağdaş uygarlık düzeyi, devlet yönetimi” gibi kavramlar bulunmaktadır. Bilimsellik ilkesine uygundur. Objektif ve günceldir. Sayfa 38’de bulunan “Atatürkçülüğün Nitelikleri” alt başlık olarak eklenmiştir. “Düşünce ve vicdan hürriyeti, ilke, milli birlik ve bütünlük” gibi konuyla ilgili kavramların kullanıldığı görülmektedir. Bütüncül bir yapıya sahiptir.

“Çevre ve İnsan Sağlığı” Metni

Sayfa 40’ta bulunan bu metin, üç paragraftan oluşmaktadır. Çevrenin tanımı yapılarak “çevre” kavramı kırmızı renkte belirtilmiştir. Kelimenin etkinleştirilmesi söz konusudur. Fakat insan sağlığı hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bilgi eksikliğinden söz edilebilir. Burada küresel ısınma ve insan sağlığı gibi konulardan bahsedilmediği için konunun güncel olmadığı ve bilgi eksikliğinin olduğu düşünülmektedir. Konuyla ilgili kavramlar kullanılmıştır fakat konunun öneminden dolayı daha ayrıntılı olarak ele alınması uygun olabilir.

Sayfa 40’ta “Çevre Sorunları” alt başlığı bulunmaktadır. Bir paragraftan oluşmaktadır. Ardından maddeler halinde sorunlar kaleme alınmıştır. Yazılan sorunlar arasında “küresel ısınma, iklim değişikliği, çölleşme, plastik ve tehlikeli atıklar, kuraklık” gibi kavramlara yer verilmediği görülmektedir. Bu nedenle konunun güncel olmadığı ve bilgi eksikliğinin bulunduğu düşünülmektedir.

Sayfa 41’de bulunan “Çevre Sorunlarının İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkileri” alt başlığı bulunmaktadır. Bilimsellik ilkesine genel olarak uyulmuştur fakat birinci maddede “Çevre kirliliği hastalıkların artmasına ve yayılmasına sebep olur.” Hastalıklara değinilmemiştir. Burada içeriğin somut hale gelmesi açısından birkaç tane hastalığın ismi verilmelidir. Örneğin; ishal, kusma gibi. “ Doğal kaynakların kirlenmesi ve verimsizleşmesi sonucunda bu kaynaklardan yeterince yararlanamama durumu ortaya çıkar.” Maddesine de açıklama olarak temiz havaya ve temiz suya ulaşamama örneği verilebilir. Bilgi hatası yoktur fakat bilgi eksikliği vardır. Objektiftir. Güncel konular genel geçer bilgilerle verilmiştir. “Çevre Sorunlarının Çözümünde Yapılması Gerekenler” alt başlığı altında yazılan maddeler doğrudur fakat eksiktir. “Geri dönüşüm, naylon poşet kullanımı ve enerji tasarrufu” konusunda herhangi bir bilgi yoktur. Güncel değildir. Bilgi eksikliği vardır. Bilimsellik ilkesine uyulmamıştır. Konuyla ilgili kavramlar çoğaltılmalıdır. Sayfa 42’de bulunan metin “Ormanları Korumak İçin Neler Yapmalıyız?” alt başlık şeklinde yazılmıştır. Orman kavramı yazılmış ve “orman” kelimesi kırmızı renkle belirtilmiştir. Kelimenin etkinleştirilmesi söz konusudur. Yazılan maddelerde “orman alanlarının başka amaçlar için yok edilmemesi, çocuklara ağaçların öneminin öğretilmesi” gibi maddeler eklenebilir. Bilgi eksikliği vardır. Günceldir. Bilimsellik ilkesine uyulmuştur. İlgili terim ve kavramlara yer verilmiştir.

“Su Kirliliği” Metni

Sayfa 43’te bulunan metinde “Su sıkıntısı ve Su kirliliği” anlatılırken koyu renkle yazılmıştır. Kelimenin etkinleştirilmesi söz konusudur. İlgili kavramlar kullanılmıştır. Su sıkıntısından bahsedilirken kuraklık ele alınmalıdır. Bu yüzden güncel değildir. Ayrıca su kirliliğiyle ilgili verilen bilgi kısıtlıdır. Daha fazla bilgi verilmelidir. Sayfa 43’te bulunan metin “Su Kirliliğinin Nedenleri” alt başlığı bulunmaktadır. Maddeler halinde yazılmıştır. Bilgi eksikliği veya bilgi hatası yoktur. Bilimsellik ilkesine uygundur. Objektiftir ve günceldir. Noktalama işaretleri uygun kullanılmıştır. İlgili terim ve kavramlar yeterlidir. Dil bilgisi hatası yoktur. Sayfa 43’te bulunan metin “Su Kaynaklarımızın Korunmasında Alabileceğimiz Basit Tedbirler” alt başlık halinde yazılmıştır. Maddeler yeterlidir. Bilimsellik ilkesine uyulmuştur. Objektiftir ve günceldir. Noktalama işaretleri doğru kullanılmıştır. Dil bilgisi kurallarına uyulmuştur. İlgili kavramlar kullanılmıştır.

“Hava Kirliliği” Metni

Sayfa 45’te bulunan bu metnin hava kirliliğinin nedenleri ve neler yapılması gerektiği konusunda alt başlıklar bulunmaktadır. Metinde “hava” kelimesinin tanımı yapılırken koyu

yazılması gerekmektedir. Diğer metinlerde koyu renkle belirtilmiştir fakat burada belirtilmemiştir. Bilimsellik ilkesine uygundur. Nedenleri ve neler yapılması gerektiği metinleri objektif ve günceldir. Bilimsellik ilkesine uygundur. Noktalama işaretlerine uyulmuştur. İlgili terim ve kavramlar kullanılmıştır. Dil bilgisi kurallarına uyulmuştur.

“Toprak Kirliliği” Metni

Sayfa 46’da bulunan bu metnin alt başlıklarında; toprak kirliliğinin nedenleri, toprak kirliliğinin önlemek için yapılması gerekenler, bitki ve hayvan türlerini korumak için yapılması gerekenler ve doğal kaynakların kullanımında tasarruf bulunmaktadır. Toprak kirliliğinin nedenleri kapsayıcıdır. Bilgi eksikliği yoktur. Objektiftir ve günceldir. Noktalama işaretlerine uyulmuştur. Dil bilgisi kurallarına uyulmuştur. Bilimsellik ilkesine uygundur. Doğal kaynakların kullanımında tasarruf hakkında bilgi verilirken doğal kaynakların ne olduğuna dair bilgi eksikliği bulunmaktadır. Konuyla ilgili kavramların daha fazla kullanılması gerekmektedir.

“Gürültü Kirliliği” Metni

Sayfa 48’de bulunan bu metnin altında gürültü kirliliğinin önlenmesi için yapılması gerekenler verilmiştir. Gürültünün ne anlama geldiği anlatılırken “gürültü” kavramı koyu renkle yazılmıştır. Sözcüğün etkinleştirilmesi söz konusudur. Gürültü kirliliğinin nedenleri üzerinde durulmalıdır. Bilgi eksikliği bulunmaktadır. Nedenleri anlatılmadan nasıl önlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Konunun bütünlüğü yoktur. Bilimsellik ilkesine uygundur fakat konu eksikliği vardır. Bilgi eksikliği söz konusudur. Günceldir. Objektiftir. Noktalama işaretlerine uyulmuştur. İlgili kavramlar vardır fakat daha fazla kavrama yer verilmelidir. Dil bilgisi kurallarına uygundur.

“Doğal Afetler” Metni

Sayfa 50’de bulunan bu metnin altında zararları üzerinde durulmuştur. Doğal afet kavramı koyu renkle belirtilmemiştir. Doğal afetlerin zararları madde olarak verilmiştir. Bilimsellik ilkesine uygundur. Objektiftir ve günceldir. Noktalama işaretlerine uygundur. İlgili kavramlara yer verilmiştir. Fakat bireylerin doğal afet sonucu psikolojik travma yaşamaları üzerinde durulmamıştır. Bunun belirtilmesi gerekmektedir. Fiziksel zararların yanı sıra psikolojik zararlardan da bahsedilmesi gerekir. Bilgi hatası yoktur fakat bilgi eksikliği vardır. Doğal afetlerle ilgili oranlar verilerek bilimsellik ilkesi pekiştirilmelidir.

“Deprem” Metni

Sayfa 51’de bulunan bu metninde “deprem” ve “sismograf” kavramı verilmiş ve koyu renkle belirtilmiştir. “Sismograf” kelimesi metinde geçmektedir fakat anlamı belirtilmemiştir. Bir baloncuk oluşturularak kavramın ne anlama geldiği anlatılmalıdır. Yüzde oranları verilerek bilimsellik ilkesine uyulmuştur. Sayfa 52’de deprem öncesinde alınması gereken tedbirler maddeler halinde verilmiştir. Sayfa 53’de deprem sırasında nasıl davranılması gerektiği hakkında bilgiler verilmiştir. Maddeler halinde sıralanmıştır. Sayfa 55’te bulunan metinde depremden sonra yapılması gerekenler yazılmıştır. Güncel ve objektiftir. Gerekli şema veya grafiklere yer verilmemiştir. Depremden sonra uyulması gereken kurallara ne kadar uyulduğu konusunda şemalar verilebilir. İlgili terim ve kavramlar kullanılmıştır.

“Erozyon” Metni

Sayfa 56’da bulunan bu metinde, erozyon kavramı açıklanırken kelime koyu renkle belirtilmiştir. Bu metnin altında erozyonun zararları ve önlemler üzerinde durulmuştur. Bilimsellik ilkesine uyulmuştur fakat Türkiye’de erozyonun en çok olduğu yerler konusunda bilgilere yer verilmemiştir. Sayfa 56’da erozyonun zararları anlatılmıştır. Konu kapsayıcı biçimde kaleme alınmıştır. Güncel ve objektiftir. Erozyonun önlenmesi için yapılması gerekenler anlatılırken, kurulan kuruluşlar hakkında bilgilere yer verilmelidir. Bilgi eksikliği vardır. İlgili kavramlar kullanılmıştır.

“Sel ve Su Baskınlarından Korunma Yolları” Metni

Sayfa 58’de bulunan bu metinde sel kavramı anlatılırken “sel” kelimesi kırmızı renkle belirtilmiştir. Sel ve su baskınlarından korunma yolları anlatılırken sadece sel öncesinde neler yapılabileceği anlatılmaktadır. Sel sırasında ve sonrasında neler yapılacağı anlatılmamaktadır. Bilgi eksikliği vardır.

“Toprak Kayması” Metni

Sayfa 59’da bulunan metinde “toprak kayması” kelime grubu kırmızı renkle belirtilmiştir. “Ülkemizde en çok Karadeniz Bölgesinde görülmektedir.” Bilgisine yer verilebilir. Toprak kaymasının nedenlerinden bahsedilebilir Toprak kaymasının zararları ve korunma yolları maddeler halinde verilmiştir. Fakat toprak kayması sırasında ve sonrasında neler yapılacağı anlatılmamaktadır. Bilgi eksikliği vardır.

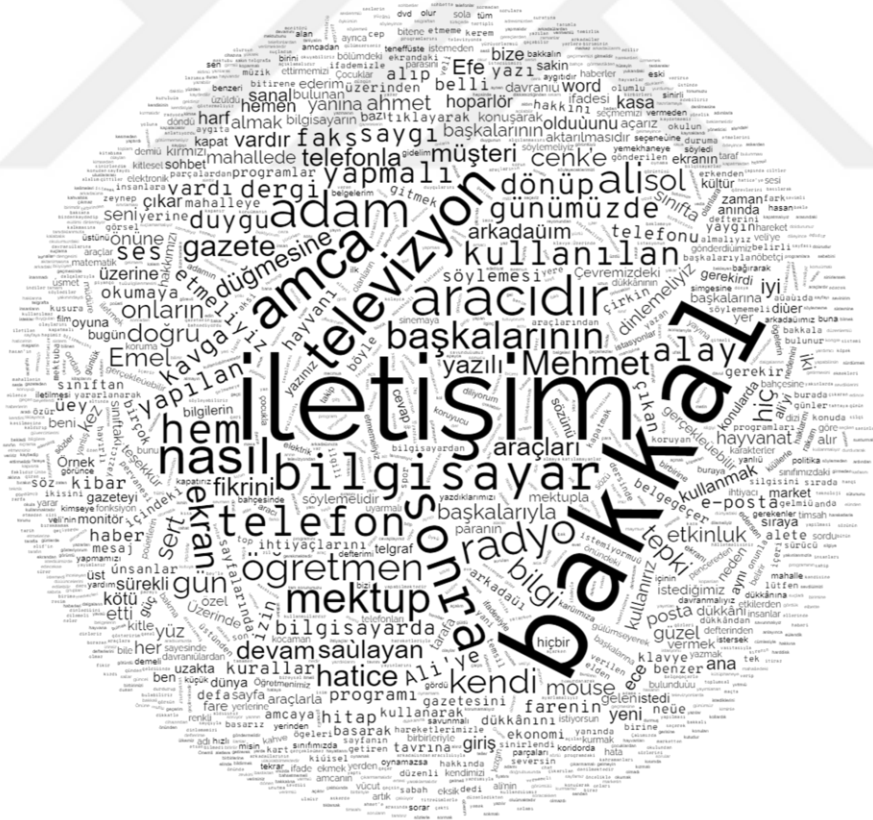
“Çığ” Metni

Sayfa 60’da bulunan metinde “çığ” kelimesi kırmızı renkle belirtilmiştir. Çığın nedenlerinden bahsedilmemiştir. Çığın zararlarına ve çığdan korunma yollarına kısaca değinilmiştir. Fakat çığdan korunma yollarında çığ sırasında ve sonrasında neler yapılacağı anlatılmamaktadır. İlgili kavramlar biraz daha açılarak genişletilmesi daha faydalı olabilir.

“Sosyal Güvenlik Kurumu” Metni

Sosyal Güvenlik Kurumu metnine doğal afetler konusundan hemen sonra geçiş yapıldığı görülmektedir. Konular arasında bağlantı kurulmadan alt başlık olarak verilerek konuya girilmiştir. Sayfa 66’da bulunan bu metinde, tablo kullanılmıştır. Bilimsellik ilkesine uygundur. Sosyal güvenlik kurumu anlatılırken kırmızı renkle belirtilmiştir. Kelimenin etkinleştirilerek dikkat çekildiği görülmektedir.

Ünite 2. İletişim

Şekil 4.2. İletişim ünitesi.

2. Ünite de yer alan Şekil 4.2.’ye bakıldığında en çok iletişim, bakkal, televizyon, bilgisayar, telefon, mektup, amca, radyo kelimelerinin tekrarlandığını söylemek mümkündür.

Trafik ve İlk Yardım Ünitesi Şekil 4.3.'e bakıldığında en çok yaya, yardım, trafik, kaza, polis, sürücü, geçit, yaya, acil gibi kelimelerinin tekrarlandığını söylemek mümkündür.

“Trafik” Metni

Sayfa 107’de bulunan metinde “trafik, taşıt, yolcu, sürücü, yaya ve trafik işaretleri” koyu renkle yazılarak ne anlama geldiği belirtilerek, kelimenin etkinleştirilmesi yapılmıştır. Bilimsellik ilkesine uygundur. Günceldir ve objektiftir. Noktalama işaretlerine uyulmuştur. Bilgi eksikliği yoktur.

“Trafikte Uyulması Gereken Kurallar” Metni

Sayfa 110’da bulunan metinde yayaların uyması gereken kurallar anlatılmaktadır. Sayfada yeşil renk kullanılarak dikkat çekici hale getirilmiştir. Ancak sayfada kullanılan fotoğrafla tam olarak ne anlatılmak istendiği net olarak anlaşılmamaktadır. İlgili terimler kırmızı renkte belirtilerek önemli kavramlara dikkat çekildiği görülmektedir. Bilgi eksikliği veya hatası yoktur. Bilimsellik ilkesine uyulmuştur. Günceldir ve objektiftir. Noktalama işaretlerine uyulmuştur.

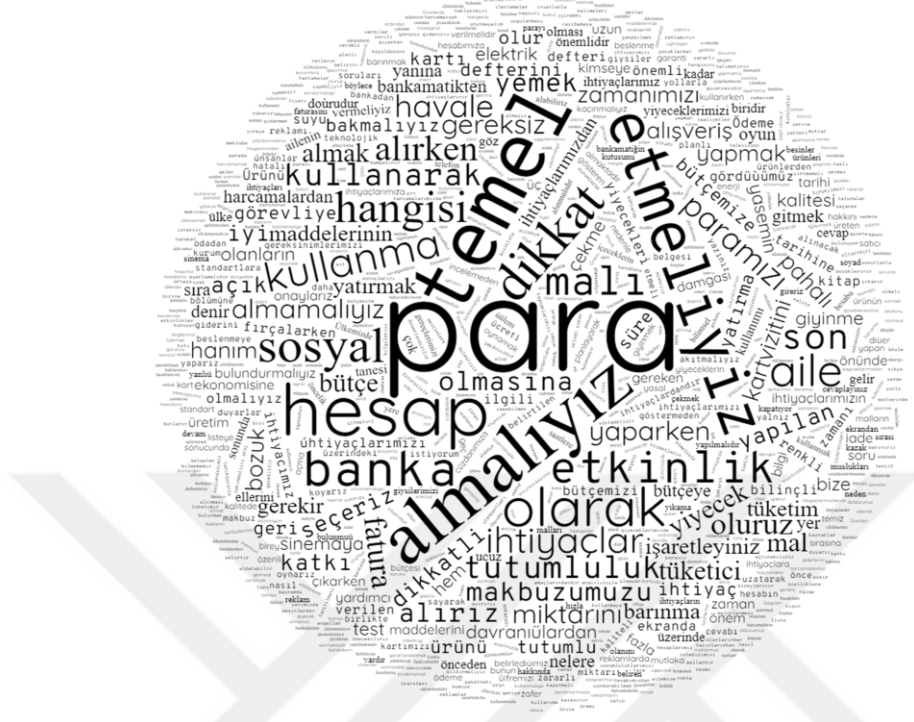
“Trafik Kazasının Nedenleri” Metni

Sayfa 124’te bulunan metin maddeler halinde yazılmıştır. Objektiftir. Sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır. Fakat günümüzde araba kullanırken telefonla kullanmak yasaktır çünkü kazalara sebep olmaktadır. Bunun belirtilmesi gerekir. Bu nedenle bilgi eksikliğinden söz edilebilir. İlgili kavramlar kullanılmıştır. Noktalama işaretlerine uyulmuştur.

“İlk Yardım” Metni

Sayfa 125’te bulunan bu metinde ilk yardım kavramının anlamı belirtilirken kırmızı renkle vurgulanarak kavrama dikkat çekildiği görülmektedir. Sözcüklerin etkinleştirilmesi vardır. İlk yardım yapılırken dikkat edilecek noktaların maddeler halinde sıralandığı görülmektedir. Konunun öğrenci seviyesine uygun olarak açık ve net bir şekilde anlatıldığı söylenebilir. İlgili terimlere yer verilmiştir. Sayfa 126’da basit yaralanmalarda ilk yardım anlatılırken, sayfa 127’de bulunan burun kanamalarında ilk yardım anlatılırken ve sayfa 128’de burkulmalarda ilk yardım anlatılırken, güncel bilgilere yer verilmiştir.

Ünite 4. Bilinçli Tüketici

Şekil 4.4. Bilinçli tüketici ünitesi.

Bilinçli tüketici ünitesi Şekil 4.4.’de en çok para, hesap, temel, banka, ihtiyaç, sosyal vb. kelimelerinin tekrarlandığını söylemek mümkündür.

“Planlı Tüketim”

Sayfa 142’de bulunan metinde “bütçe” kelimesinin ne anlama geldiği üzerinde durulmuştur fakat “tüketim” kelimesi açıklanmamıştır. Bilgi eksikliği bulunmaktadır. Noktalama işaretlerine ve dil bilgisi kurallarına uyulmuştur. Güncel ve objektiftir. Günümüzde tüketim en önemli konulardan biridir. İlgili terimlerin artırılarak, daha fazla kavrama yer verilmesi daha yararlı olabilir.

“Alışverişlerimizde Nelere Dikkat Etmeliyiz?” Metni

Sayfa 144’te bulunan metinde, dikkat edilecek hususlar belirlenmiş ve alt başlık altında verilmiştir. İlgili terimlere yer verilmiştir. Bilgi eksikliği veya bilgi hatası yoktur. Güncel ve objektiftir. Bilimsellik ilkesine kısmi olarak uyulmuştur fakat oranlar ve şemalar kullanılmalıdır. 145’te bulunan “ Bütçeye Uygunluk” ve “Tüketim Bilinci” başlığın altında bütçe ve tüketim kavramları açıklanmamıştır. Bilgi eksikliği vardır.

“Tüketimde Tutumluluk” Metni

Sayfa 150’de “diş fırçalararken suyun kapatılması” ifadesinin Enerjide Tutumluluk başlığının altında verilmesi konu bütünlüğü açısından daha uygun olabilirdi. Günümüzde özellikle marka olan mağazalardan alışveriş tüketimi daha fazla artmıştır. Ayrıca AVM’lerin varlığı tüketimi arttırmaktadır. Alışveriş listesi hazırlama ve ihtiyaçlarımızın nasıl belirleneceğinden bahsedilebilirdi. Bilgi eksikliği söz konusudur. İlgili terimler eksik kullanılmıştır.

“Banka İşlemleri” Metni

Sayfa 154’te bulunan metin alt başlıklar halinde sunulmuştur. Bankanın ne anlama geldiği anlatılırken “banka” kelimesi kırmızı renkle yazılmıştır. Alt başlıklarda ayrıntılı bir biçimde anlatım söz konusudur. İlgili terimlere yer verilmiştir.

4.3. Ders Kitabındaki Ölçme Ve Değerlendirme Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi

İncelenen kitapta yer alan ölçme ve değerlendirme araçlarının sayıları ve dağılımları Tablo 4.1.’de gösterilmektedir.

Tablo 4.1. Ölçme Ve Değerlendirme Aracı Dağılımları.

Ölçme ve Değerlendirme Aracı	Sayısı	Dağılımı %
Açık Uçlu Sorular	23	45,1
Doğru-Yanlış Testleri	8	15,7
Çizelge Doldurma	6	11,7
Çoktan Seçmeli Testler	5	9,8
Boşluk Doldurma	5	9,8
Eşleştirme	3	5,9
Bulmaca	1	1,9

Tablo 4.1.’e bakıldığında incelenen kitapta ölçme ve değerlendirme aracı olarak açık uçlu sorular, doğru-yanlış testleri, çizelge doldurma, çoktan seçmeli testler, boşluk doldurma, eşleştirme ve bulmacaların yer aldığı görülmektedir. Etkinliklerin neredeyse yarısına yakını açık uçlu sorular şeklinde tercih edilmiş ve oranı ise %45,1 olarak belirlenmiştir. Doğru yanlış testlerinin oranı %15,7, çizelge doldurma etkinliklerinin oranı %11,7, çoktan seçmeli testler ve boşluk doldurma etkinliklerinin oranları %9,8, eşleştirme etkinliklerinin oranı %5,9 ve bulmaca etkinliğinin oranı ise %1,9’dur.

Öğrenme amaçlarının ölçme ve değerlendirilmesinde kullanılan soru düzeylerinin sınıflandırılmasında çoğu zaman tercih edilen yaklaşım Bloom tarafından ortaya konan ve Bloom Taksonomisi olarak adlandırılan, bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve

değerlendirme basamaklarını içeren bilişsel alan basamaklarıdır. Her bir düzey farklı bir zihinsel süreci kullanmayı gerektirdiği için öğrencilerin başarılarının ölçülmesinde kullanılan sınavlardaki sorular Bloom Taksonomisi'nin her bir basamağını yansıtmalı ve bu başarı testleri farklı soru türlerini içermelidir (Candeğer, 2016).

Aşağıdaki her soru için üç seçenek verilmiştir. Bunlardan bir tanesi doğrudur. Doğru olan seçeneği işaretleyiniz.

TEST

1. Aşağıdakilerden hangisi kara yolu kenarında yayaların yürümesi için yapılmış olan bölüme denir?

- A) Yaya kaldırımı
- B) Sürücü
- C) Trafik ışığı
- D) Alt geçit

Bilgi Düzeyi

2. Yaya kaldırımında yürürken insanlara çarpmamak için nereden yürümeliyiz?

- A) Sol taraftan
- B) Sağ taraftan
- C) Yolun ortasından
- D) Yolun kenarından

Bilgi Düzeyi

3. Yaya kaldırımı olmayan yollarda nereden yürümeliyiz ?

- A) Taşıt yolunun sağından yürümeliyiz.
- B) Taşıt yolunun solundan yürümeliyiz.
- B) Taşıt yolunun ortasından yürümeliyiz.
- C) Bina kenarlarından yürüyebiliriz.

Bilgi Düzeyi

Resim 4.8. Test sorularının Bloom Taksonomisine göre sınıflandırılması örneği.

Resim 4.8.'de Test sorularının Bloom Taksonomisine göre Sınıflandırılması Örneğine bakıldığında ders kitabındaki ölçme değerlendirme etkinliklerin büyük çoğunluğunun bilgi düzeyinde olduğunu görmekteyiz. Bloom taksonomisinin basitten karmaşığa doğru ilerlediğini düşünürsek ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin çoğunlukla bilgi düzeyinde olması öğrenci seviyeleri de göz önüne alındığında olumlu olarak değerlendirilebilir.

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki kutulara aile üyelerinizin fotoğraflarını yapıştırınız.

BENİM AİLEM

Anam

Babam

Kardeşim

Ben

Resim 4.10. Benim Ailem etkinlik sayfası.

Sayfa 5'te resim 4.10.'da görülen Benim Ailem Etkinliğinde çekirdek aile ile ilgili etkinlik sayfası bulunurken, geniş aile ile ilgili etkinlik sayfasının bulunmamaktadır.

Aşağıdaki her soru için üç seçenek verilmiştir. Bunlardan bir tanesi doğrudur. Doğru olan seçeneği işaretleyiniz.

TEST

1. Aşağıdakilerden hangisi kara yolu kenarında yayaaların yürümesi için yapılmış olan bölüme denir?

A) Yaya kaldırımı
B) Sürücü
C) Trafik işiği
D) Alt geçit

Resim 5. Çoktan seçmeli test örneği.

Sayfa 119'da yer alan etkinlikte çoktan seçmeli test soruları için üçer seçenek verildiği yönergede ifade edilmiştir. Ancak test sorularının dört seçeneği olduğu görülmektedir (Resim 4.11).

Aşağıdaki yaya karşıdan karşıya geçmek için nereyi tercih etmelidir? Yandaki kutuya "EVET" ya da "HAYIR" yazınız.

117

Resim 4.12. Evet-Hayır etkinlik örneği.

Ayrıca sayfa 117’de etkinliğin açıklama kısmında “Aşağıdaki yaya karşıdan karşıya geçmek için nereyi tercih etmelidir? Yandaki kutuya “EVET” ya da “HAYIR” yazınız.” Şeklinde bir yönerge yazılmıştır. Ancak bu yönergenin “DOĞRU” ya da “YANLIŞ” şeklinde belirtilmesinin daha doğru olacağı değerlendirilmektedir (Resim 4.12.).

ETKİNLİK 28

Aşağıdaki kutulardan hangisinin doğru olduğunu bulmamda bana yardım ediniz.

1. Aşağıdakilerden hangisiyle selden korunabiliriz?

2. Aşağıdakilerden hangisi deprem çantasında olmalıdır?

3. Deprem anında hangisinin yanında durmalıyız?

Resim 4.13. Görsel ile etkinlik ifadesinin uyumsuzluğuna bir örnek.

Sayfa 62’de yer alan etkinlikteki ifadede kutulardan hangisinin doğru olduğunu işaretlenmesi istenmiş ancak görselde işaretleme yapılabilecek herhangi bir kutunun olmadığı görülmektedir. Bu da etkinlikte verilen ifade ile görselin uyumsuz olduğunu göstermektedir (Resim 4.13.).

ETKİNLİK 15
Aşağıda yazılan sorunların karşısına uygun çözüm önerileri yazınız.

<u>SORUNLAR</u>	<u>ÇÖZÜM ÖNERİLERİ</u>
Sınıfımız karanlık.
Sınıfımız soğuk.
Sınıf dolabı kırık.
Betül, derste arkadaşının saçını çekiyor.

24

Resim 4.14. Altı çizili kelime vurgusu örneği.

Etkinliklerde genel olarak renklerin çeşitliliğine özen gösterildiği görülmüştür. Bir etkinlik içerisinde puntolar aynı olmakla beraber yazı renklerinin ve bazı etkinliklerde altı çizili ve kalın ve büyük puntolu yazımın tercih edildiği görülmüştür. Örneğin sayfa 25’te yer alan etkinlikte puntoların ve renklerin değiştiği, altı çizili kelimelerin kullanıldığı belirlenmiştir (Resim 4.14.).

4.4. Kitapta Kazanım Ve İçeriğin Birbiriyle Uyumlu Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

Ders kitaplarının sahip olduğu en önemli eğitsel niteliklerinin başıca içerik unsuru gelmektedir. İçerik, kazanımları öğrencilere uygun şekilde ünite ve konuların düzenlenmesini ifade eder. Bu açıdan bakıldığında incelenen kitabın mantıksal ve içerik unsuru açısından öğretim programı ile genel olarak uyumlu olduğu ancak bazı metin ve etkinliklerde bu uyumluluğun yakalanamadığı tespit edilmiştir. Örneğin, sayfa 20’de “Okulda Demokratik

Hayatın Gerçekleşmesi İçin Yapılması Gerekenler” başlıklı konudan sonra etkinlik olarak 21. sayfada “Sınıfa niçin sıra ile gireriz?” sorusu verilmiştir. Ancak bu konu başlığı ile verilen etkinlik ve konulan görselin uyumsuz olduğu görülmektedir. Yine aynı sayfadaki bir diğer etkinlikte iletişim ile ilgili konuda sorular verilmiş ve yine konu ile alakasız bir resim konulmuştur.

OKUL KURALLARI

- Okula zamanında gelmeliyiz.
- Okul idaresince belirlenen kılık ve kıyafetle okula gelmeliyiz.
- Derse zamanında girmeliyiz.
- Öğretmenlere, okul idarecilerine ve diğer görevlilere saygılı olmalıyız.
- Arkadaşlarımıza karşı saygılı olmalıyız, onlarla iyi geçinmeliyiz.
- Kazalara neden olabilecek davranışlardan kaçınmalıyız.
- Okulumuzun temizliğine dikkat etmeliyiz.
- Okul bahçesine çöp atmamalıyız, ataları uyarmalıyız.
- Bahçedeki ağaç, çiçek ve çimenleri korumalıyız.
- Okul araç ve gereçlerini kendi eşyalarımızı koruduğumuz gibi korumalıyız.
- Okul koridorlarında kurallara uygun şekilde yürümeliyiz.
- Okuldaki lavaboları temiz kullanmalıyız.
- İşimiz bitince muslukları ve lambaları kapatmalıyız.
- Başkalarını rahatsız etmeyecek ses tonu ile konuşmalıyız.

Resim 4.15. Kazanım ve içerik uyumsuzluğuna örneği.

Sayfa 22’de okula sıra ile giren kişiler gösterilmektedir. Ancak İstiklal Marşının okunduğu pazartesi günleri hariç okula sıra ile girilmemektedir. Kazanım ve içerik uyumsuzluğuna bir örnek olabilir (Resim 4.15.).

Yine sayfa 32’de” Toplum İçinde Bir Arada Yaşamının Önemi” başlıklı konudan sonra birdenbire Atatürk’ün Hayatı konusuna geçiş yapılarak konular arasında bir bütünlük sağlanmadığı görülmüştür. Ayrıca, sayfa 40’ta da Atatürk’ün Hayatı konusundan sonra birdenbire “Çevre ve İnsan Sağlığı” konusuna geçiş yapılmıştır.

Ders kitaplarında eğitsel bakımdan konu ve kazanım ilişkisi de önemlidir. İncelenen ders kitabında konulardan önce bir kazanım ve bu kazanıma ilişkin konu belirtilmemiştir. Hangi konularda hangi kazanımların elde edileceği öğrenme alanlarının giriş kısımlarda verilmediği için bu bilgiler öğretmenler tarafından hazırlanan günlük ve yıllık planlara bırakıldığı değerlendirilmesi yapılabilir.

İletişim Nasıl Gerçekleşir?

İletişim konuşarak gerçekleşebilir.

Örnek: Ahmet sinemaya gitmek istediğinde arkadaşına "Arkadaşım, sinemaya beraber gidelim mi?" diye sorar. Arkadaşı da ona "Tamam gidelim ama bazı işlerim var, biraz bekle." der.

İletişim yüz ifademizle veya vücut hareketlerimizle gerçekleşebilir.

Resim 4.16. Vurgulamanın farklılığı örneği.

Eğitsel yönden bakıldığında incelenen kitapta yapılan vurgulamalar önem arz etmektedir. Kitapta yapılan vurgularda belirli bir tutarlılığın bulunmadığı görülmektedir. Örneğin resim 4.16'de "İletişim konuşarak gerçekleşebilir." ifadesi lacivert renkte ve kalın olarak vurgulanırken, diğer metinlerde böyle bir vurgunun olmadığı görülmektedir.

İletişim Nedir?

İletişim; duygu, düşünce veya bilgilerin başkalarına aktarılmasıdır. Diğer bir tanımla iletişim; bir düşüncenin, bir duygunun yüz, el, kol ve baş hareketleriyle, konuşma yoluyla ya da yazı, telefon, radyo, televizyon gibi araç ve gereçlerden yararlanarak bir kimseden başka bir kimseye aktarılmasıdır.

Resim 4.17. Vurgulanmayan kavram örneği.

Ayrıca, alt başlıkların bazılarının kırmızı bazılarının ise lacivert olarak yazıldığı görülmüştür. Genel olarak metinlerde kavramların kırmızı ve kalın bir yazı stiliyle vurgulandığı görülmektedir. Ancak, sayfa 70'te "İletişim Nedir?" başlığı altındaki "iletişim" kavramının kırmızı renkte vurgulanmadığı görülmektedir (Resim 4.17.).

Resim 4.18. Başlığı eksik olan etkinlik örneği

Sayfa 13'te verilen etkinlikten sonra gelen sayfada "Etkinlik" olmasına rağmen herhangi bir başlık eklenmediği görülmektedir. Bu durumun karışıklığa sebebiyet vermemesi için başlık eklenmesi uygun olabilir (Resim 4.18).

Ders kitapları hazırlanırken eğitsel bakımdan öğrencilerin istekleri, gereksinimleri ve ilgileri kapsamında onları hayata hazırlayacak şekilde hazırlanmalıdır. Sosyal Hayat ders kitabının da bu kapsamda hazırlandığı söylenebilir. Sözelimi, "Ailede Demokratik Hayat", "Benim de Söz Hakkım Var", "Okulda Demokratik Hayatın Gerçekleşmesi İçin Yapılması Gerekenler", konuları bu kapsamda hazırlanan konulardan birkaçıdır. "Çevre ve İnsan Sağlığı" konusu çocukları çevre kirliliğinin önlenmesi ve çevre kirliliğinin insan sağlığına etkileri hakkında bilgiler içerecek şekilde hazırlanmıştır.

4.5. Ders Kitabının Öğretim Programıyla Uyumlu Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

MEB Sosyal Hayat Dersi Öğretim Programı'nda sekiz bölüm bulunmaktadır. Bu bölümler "Toplumsal Yaşam Becerileri, Duygu ve Davranış Yönetimi, Kendini ve Kişisel Haklarını Koruma, Güvenli Hayat, Sağlıklı Hayat, Ülkemiz ve Yaşadığımız Yer, Bilinçli Üretim ve Tüketim, Serbest Zaman" olmak üzere sekiz bölüme ayrılmıştır. Öğretim programında 8 ana bölüm bulunmaktayken ders kitabında 4 ünite bulunmaktadır. Bunlar "Yaşadığımız Yer, İletişim, Trafik ve İlk Yardım ve Bilinçli Tüketim" üniteleridir.

Özel Eğitim Meslek Okulu Sosyal Hayat Ders kitabının öğretim programıyla uyumunun değerlendirilmesine göre öğretim programıyla ders kitabının birbiriyle tam olarak örtüşmediği görülmektedir. Öğretim programında kazandırılması planlanan 103 Hedef bulunurken ders

kitabında 50 Hedef için konu anlatımı bulunmaktadır. Tespit edilen bu durum ders kitabının öğretim programındaki hedeflerin tamamını kapsamadığını göstermektedir. Tablo 10. da hem ders kitabında hem de öğretim programında ortak olan 19 konu bulunduğu görülmektedir. Ders kitabında bulunmayan 84 hedef için ise ders kitabında konu bulunmadığı görülmektedir. Ders kitabında bulunan İletişim ünitesi ile ilgili ise öğretim programında hedef bulunmamaktadır (Bkz. Ek 1).

Tablo 4.2. Hem Öğretim Programında Hem De Ders Kitabında Olan Konular.

Yaşadığımız Yer Ünitesi Hem Öğretim Programında Hem de Ders Kitabında Olan Konular
1. Doğal afetleri ayırt eder
2. Doğal afetler için alınacak önlemleri açıklar
3. Aileye karşı sorumluluklarını açıklar.
4. Topluma karşı sorumlulukları açıklar.
5. Yaşadığı yer ile ilgili sorumlulukları açıklar.
6. Yaşadığı yer ile ilgili sorumlu davranmayı tercih eder.
İletişim Ünitesi Hem Öğretim Programında Hem de Ders Kitabında Olan Konu Bulunmamaktadır.
Trafik ve İlk Yardım Ünitesi Hem Öğretim Programında Hem de Ders Kitabında Olan Konular
1. Yaya olarak seyahat eder.
2. Yaya olarak seyahat etmekten hoşlanır.
3. Basit kaza ve yaralanmaları açıklar.
4. Kendisinin müdahale edeceği basit kaza ve yaralanmalarda yapılması gerekenleri sıralar.
5. Basit kaza ve yaralanmalara müdahale eder.
6. Basit kaza ve yaralanmalara müdahale etmeyi tercih eder
Bilinçli Tüketici Üitesi Hem Öğretim Programında Hem de Ders Kitabında Olan Konular
1. Banka şubelerini kullanır.
2. Bütçe hazırlamanın önemini açıklar.
3. Kişisel bütçesini planlar/ yapar.
4. Tasarruf için yapılması gerekenleri sıralar.
5. Tasarruf yapmak için bütçe yapmanın değerine önem verir.
6. Tüketici haklarını açıklar.
7. Tüketici haklarını kullanmaktan zevk alır.

4.6. Ders Kitabının Öğrenme-Öğretme Sürecinin Değerlendirilmesi

Ders kitapları hazırlanırken faydalılık, güncellik ve öğrenilebilirlik ilkelerine uygun şekilde hazırlanmalıdır. Sosyal Hayat ders kitabındaki konuların genel olarak güncel olması, çocukları geleceğe hazırlama amacı gütmesi ise faydalılık bakımından önemlidir. Kitapta yer alan konuların ve bu konulara yönelik olan etkinliklerin güçlük düzeylerinin öğrencilerin zihinsel düzeylerine uygun olduğu görülmüştür. Ders kitabında bulunan metinler kısa, açık ve anlaşılır bir şekilde yazılmıştır.

Ayrıca içeriklerdeki cümleler ve etkinliklerdeki sorular bilişsel ve duyuşsal becerilerle ilişkilendirilmiştir. Örneğin, sayfa 40'ta "Çevre ve İnsan Sağlığı" başlığının altında yer alan metinde duyuşsal beceriyle bağlantılı olarak doğal çevre ile ilgili duyarlılığa vurgu yapılmıştır. Sayfa 149'daki "Yukarıdaki fotoğrafla ilgili bir öykü yazınız." Etkinliği ile öğrencilerin bilişsel becerilerinin harekete geçirilmesi ve onları düşünmeye sevk etmesi bir diğer örnektir.

İncelenen ders kitabında giriş bölümünün olmadığı bir eksiklik olarak yorumlanabilir. Ders kitabına bir giriş bölümü oluşturularak içindekiler, çizelgeler, resimler ve bu bölümde ne öğrenileceğinin kısa bir açıklamasının yer almasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Öğrenci için girişler sunularak konunun daha kolay kavranmasının sağlanabileceği düşünülmektedir. Ders kitabının üniteler bölümüne girişte önemli ve dikkat çekici bilgiler verilebilir. Ünitenin başında amaçlar, hazırlık soruları ve dikkat çekici metinler gibi kısımların yer alması faydalı olabilir. Ders kitabında bulunan ünite başında kazandırılması hedeflenen amaçlar bulunmadığı, sadece ünite isminin yer aldığı görülmektedir. Bir konuyu yahut bilgiyi görsel ya da grafiksel bir şekilde anlatan kavram haritaları, bir konunun özetlenmesi bakımından önemlidir. Ancak incelenen ders kitabına bakıldığında herhangi bir konu ile ilgili bir kavram haritasının olmadığı görülmektedir.

4.7. Ders Kitabında Görsellerle Metinlerin Uyumunun Değerlendirilmesi

İncelenen ders kitabında görsel malzemelerin oldukça fazla kullanılması konuların öğrenilmesini kolaylaştırmaktadır. Ancak bu görsellerden bazılarının güncel olmaması, fotoğrafların bazılarının net olmaması dikkat çekicidir. Görsellerde fotoğrafların oranının karikatürlere kıyasla fazla olduğu görülmektedir. Ancak fotoğraf kalitesinin düşük olmasından kaynaklı fotoğrafta netliğin olmadığı ve karmaşık gözüktüğü görülmektedir. Bu fotoğrafların daha profesyonel şekilde çekilerek yer verilmesinin eğitsel bakımdan daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Etkinliklerde hataların ve eksikliklerin olduğu görülmüştür. Etkinlikteki görsellerin istenilen düzeyde etkinliklerle uyumlu olmadığı düşünülmektedir.

Resim 4.19. Görsel ile içeriğin uyumsuzluğuna bir örnek.

Sayfa 13'te yer alan görsel ile yazılan ifadenin uyumsuz olduğu dikkati çekmiştir. Metinde "Hilal pazardan aldığı meyve ve sebzeleri buzdolabına yerleştirmek için annesinden

yardım istiyor.” Denilmektedir. Hilal’in pazardan tek başına sebze ve meyve aldığı ve annesinin aldığı sebze ve meyveleri dolaba yerleştirmesine yardım ettiği algısı oluşmaktadır. Görselde de olduğu gibi Hilal’in annesine yardım etmesi gerekmektedir (Resim 4.19.).

1. Yayalar, yaya kaldırımının sağından yürümelidir.

Kara yolu kenarında yayaların yürümesi için yapılmış olan bölüme **yaya kaldırımı** denir. Yolu kenarında yaya kaldırımı varsa buradan yürümemiz gerekir. Çünkü kaldırımlar taşıtların gittiği yoldan ayrı ve daha yüksektir. Taşıt yolundan yürürsek taşıtlar bize çarpabilir. Bu nedenle yaya kaldırımında yürümek daha güvenlidir.

Yaya kaldırımında yürürken insanlara çarpmamak için kaldırımın sağından yürümlüyoruz. Herkes kaldırımın sağından yürürse karşımızdan gelenlere rahatsızlık vermemiş ayrıca yaya trafiğini de hızlandırmış oluruz. Kaldırımda yürürken önümüze bakmalıyız.

Resim 4.20. Yaya kaldırımı görseli.

Ders kitabının 110. sayfasında bulunan ve resim 4.20.’de görülen “Yayalar, yaya kaldırımının sağından yürümelidir.” metninde kullanılan görselde yol ve yaya kaldırımının net olarak görülebilmesinden kaynaklı görsel verilmek istenilen bilgiyi net olarak aktaramadığı düşünülmektedir. Metinle görselin uyumu istenilen düzeyde olmadığı düşünülmektedir.

4. Kazazedenin bir an önce sağlık kuruluşuna gönderilmesi için gerekenleri yapmalıyız.

Yaralıları acilen en yakın sağlık kuruluşuna göndermemiz gerekmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bunu ambulansla yapmak en doğru yoldur.

Resim 4.21. Gereksiz görsel kullanımı örneği.

Resim 4.21.’de kazazedenin hastaneye ambulansla gönderilmesi gerektiği anlatılmak istenilmektedir. Ancak verilen görsel incelendiğinde gereksiz görsellere yer verildiği görülmektedir. Sadece ambulans görselinin bulunması daha uygun olabilir.

Resim 4.22. Uygun görsel kullanımı örneği.

Resim 4.22.'de Uygun görsel kullanımı örneğinde “Acil Telefon Numaraları” metinde polis, acil servis, itfaiye vb. anlatılmıştır. İlgili kurumlar anlatılırken logoları ve araçları verilerek kapsayıcı ve bütüncül bir biçimde kaleme alınmıştır.

DEPREM ÖNCESİNDE ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER NELERDİR?

1. Önce deprem olduğunda uygulamak üzere ailemizle bir plan yapmalıyız. Ortak bir buluşma yeri belirlemeli ve önemli telefonlar ile adresleri tespit etmeliyiz, hatta deprem anında unutmaya ihtimaline karşı bunları bir karta yazıp üzerimizde taşımalıyız.

2. Gece yatarken odaların kapılarını açık bırakmalı ve dolap, masa gibi eşyaları çıkışı engellemeyecek şekilde yerleştirmeliyiz.

Resim 4.23. İçerik ile uyumsuz görsel örneği.

52. sayfa da Deprem Öncesinde Alınması Gereken Tedbirler Nelerdir? başlıklı konunun altına konulan görselin bu konu ile ilgili olmadığı dikkati çekmektedir (Resim 4.23.). Deprem öncesi alınması gereken önlemleri daha net anlatan bir resmin paylaşılması konuyu daha anlaşılır ve dikkat çekici kılabilirdi.

SEL

Şiddetli yağışlar ve kar sularının erimesiyle akarsu yatağından taşan suyun eye zarar vermesine **sel** denir. Sel sularının çevredeki arazilere taşması ile su inları oluşur.

Yurdumuzda sele uğramış bir yere ait fotoğraf

Resim 4.24. Başlık ile uyumsuz görsel örneği.

Yine resim 4.24’de sel afetinden bahsedilirken görsel olarak su baskını görseli konulmuştur. Bu nedenle başlık ile görsel uyumsuzdur.

4.8. Ders Kitabının İçeriğinin Dil ve Anlatım Yönünden Değerlendirilmesi

Ders kitaplarında dil ve anlatım bakımından dikkat edilmesi gereken hususların başında anlaşılır ve ilgi çekici olması gelmektedir. Kitaplar hazırlanırken noktalama işaretlerine ve cümlelerin kelimelerin uzunlukları gibi konulara özen gösterilmektedir. İncelenen ders kitabına bakıldığında genel olarak anlaşılır, net ifadelerin olduğu görülmektedir. Ayrıca metinlerdeki cümleler okumayı kolaylaştıran ve ilgi çekici cümlelerle hazırlanmıştır.

İncelenen kitapta dil ve anlatım açısından hataların olduğu görülmektedir. Örneğin, sayfa 9’da “Ailenin Başlıca Görevleri” Metninde “Çocukların Görevleri” başlıklı alt metinde çocukların anne babalarına olan görevleri sunulmuştur. Kuralcı bir dille görevler anlatılmaktadır. Ör: “Okulda başarılı olmak için derslerine çok çalışırlar.” Yerine “Okulda

başarılı olmak için öğretmenimi dikkatli dinlerim.” Şeklinde istenilen davranışlar olumlu ifadelerle dile getirilmesi daha uygun olabilmektedir.

Sayfa 17’de “Okulumuz” başlıklı metnin içerisinde geçen “...Okul, öğrencilerin toplu halde eğitim gördüğü, bizi geleceğe hazırlayan sevimli ve sıcak bir yuvadır.” ifadesinde geçen “...bizi...” ifadesi yanlış kullanılmış olup asıl olması gereken ise “öğrencileri” ya da “onları” ifadesidir. Sayfa 34’te bulunan bu metin, üç madde şeklinde anlatılmıştır. Maddelerin üçünde de “toplum yaşamını düzenleyen kurallar” kelime grubunun yazılması, akıcılığı bozmakta ve anlatım bozukluğuna neden olmaktadır.

Sayfa 32’de “Toplum hayatını düzenleyen kurallar” metninde apartman hayatında uyulması gereken kurallar yazılmıştır. Toplumsal hayatın amacı, kuralları ve önemi hakkında bilgiler sunulmuştur. Apartmanla ilgili kuralların anlatıldığı maddelerin bazılarında dil bilgisi yanlışı bulunmaktadır. Sayfa 33’te bulunan maddelerden “ Balkonumuzdan halı, kilim vb. silkelememeliyiz.” Cümlesinde “muz” ekinin kullanılmasına gerek yoktur. “Balkondan halı, kilim vb. silkelememeliyiz.” şeklinde olması daha uygun olacaktır.

Sayfa 51’de bulunan “Deprem” Metninde “...Bazı büyük depremlerin öncesinde hafif şiddette sarsıntılar görülebilmektedir.” Cümlesinde bulunan “görülebilmektedir” eyleminde ek eksikliği bulunmaktadır. “Görülebilmektedir.” Şeklinde olması gerekir. Yazım yanlışı vardır.

Sayfa 83’te bulunan “Başkalarıyla Olumlu İlişkiler Kurmak İçin Yapılması Gerekenler” başlığı altında bir paragraf oluşturulmuştur fakat cümlelerin tekrarı söz konusudur. İki cümle üst üste hakların savunulması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu durum anlatım bozukluğuna sebep olmuştur. Noktalama işaretlerine uyulmuştur. İlgili kavramlar vardır.

Sayfa 123’de “Kaza Durumunda Yapılması Gerekenler” Metninde “Eğer ilk yardım konusunda yeterli bilgi sahibiysek hemen yaralıların durumunu kontrol etmeli ve gerekenleri yapmalıyız.” Cümlesinde anlatım bozukluğu vardır. “Eğer ilk yardım konusunda yeterli bilgi sahibiysek hemen yaralıların durumunu kontrol etmeliyiz ve gerekenleri yapmalıyız.” Şeklinde olmalıdır. Dil bilgisi kurallarına aykırılık vardır.

Ders kitaplarında yer alan cümlelerin uzunlukları anlatım bakımından oldukça önemlidir. Uzun cümleleri oluşturan fazla kelimeler, cümlenin anlaşılır olmasını etkileyen bir unsurdur. İncelenen kitaptaki cümle uzunluklarına genel olarak bakıldığında 15 kelimedenden fazla cümlelerin olmadığı görülmüştür.

Ders kitaplarında anlaşılabilirliği zorlaştıran yahut kolaylaştıran hususlardan diğeri de noktalama işaretlerinin kullanılmasıdır. İncelenen kitapta noktalama işaretlerine ve dil bilgisi kurallarına genel olarak dikkat edildiği görülmüş olup bu kitabın anlaşılır olduğu değerlendirmesini yapmak mümkündür. Ancak incelenen kitapta bazı konulardan sonra o konudan tamamen bağımsız bir başlığın gelmesi anlatımın akıcılığını bozmaktadır. Örneğin, “Toplumsal Hayat” başlıklı konu içerisinde birdenbire 35.sayfada “Atatürk’ün Hayatı” alt başlığına geçilmiştir. Bu da anlatımın bütünlüğünü bozmaktadır. Ancak yine de “Sosyal Hayat” ders kitabının genel olarak dil ve anlatım bakımından öğrencilerim gelişim basamakları ve kavrama seviyelerine uygun bir şekilde hazırlandığı değerlendirmesi yapılabilir. Özellikle kullanılan dilin yalın olması kitapta yabancı kelimelere yer verilmemesi olumlu bir özelliktir.

Sayfa 54’te bulunan “Gerekmedikçe kesinlikle metro ve trenden inmemeliyiz.” Cümlesinde anlatım bozukluğu vardır. “Gerekmedikçe kesinlikle metrodan ve trenden inmemeliyiz.” şeklinde olmalıdır. Dil bilgisi kurallarına uyulmamıştır. “Metro veya tren personeli tarafından verilen talimatları izlemeliyiz.” cümlesinin “Metro veya tren personeli tarafından verilen talimatları dinlemeliyiz.” şeklinde olması gerekir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada Özel Eğitim Meslek Okulu Sosyal Hayat ders kitabı genel tasarım ve düzenleme, içerik düzenlemesi, ölçme ve değerlendirme gibi çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Eğitim öğretim sürecinde öğrencilere çeşitli bilgilerin güvenilir ve ilgi çekici şekilde aktarılması eğitim amaçlarının uygulanabilmesi için önem arz etmektedir.

Bu çalışmada incelenen kitabın kaynakça ve cevap anahtarı bölümlerinin sonuç kısmında ekli olmadığı tespit edilmiştir. Kaynakçanın çalışmaların güvenilirliğini göstermesi açısından önemi göz önünde bulundurulursa eksik bir kaynakça telif hakları açısından uygun olmamaktadır. Ayrıca kitapta yer alan kaynakça ile birlikte kişilerin konu ile ilgili daha geniş bir alanyazına ulaşması sağlanabilmektedir (Canbaba, 2020). Bu durum alan yazındaki diğer incelemeler açısından değerlendirildiğinde kaynakçanın kitaplarda yer aldığı görülmektedir (Değirmenci ve Karamustafaoğlu, 2019; Canbaba; 2020; Gülersoy, 2013).

İçindekiler sayfasında yazı puntosu ünite başlıkları ve konu başlıkları ile aynı puntoda ve aynı yazı tipinde olduğu görülmektedir. Kitabın içindekiler bölümü ilgi çekici ve seviyeye uygun şekilde hazırlanmadığı görülmektedir. Ancak Gülersoy (2013) sosyal bilgiler ders kitaplarının incelenmesi çalışmasında içindekiler sayfasının ilk bakışta kitapta neler olduğunu aktarabilen bir niteliğe sahip olduğunu ve satır arası boşluklarının tasarım kurallarına uyduğunu gözlemlediğini ifade etmektedir.

Kapak görseli açısından değerlendirildiğinde kitabın ilk dikkat çeken kısmı olan ön kapakta kullanılan görselin net ve ilgi çekici özellikte olmadığıdır. Ayrıca görselin kitabın hedeflediği konuların hepsini kapsayacak nitelikte olmadığı görülmüştür. Demircioğlu'nun (2016) kitap incelenmesinde de benzer şekilde görsel kalitesinin uygun olmadığı ve konuyu kapsayıcı nitelikte olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca kitabın nasıl kullanılacağına dair öğrencilere kılavuzluk edecek olan organizasyon şemasının da kitapta bulunmadığı tespit edilmiştir. Farklı bir kitap incelenmesinde, kitabın belirli bölümlerinde organizasyon şemasının eklendiği, bazı bölümlerinde ise organizasyon şemasının bulunmadığı bildirilmiştir (Aslan, Okumuş ve Koçoğlu, 2015). Söz konusu kitap incelemesinden farklı olarak Önal ve Kaya'nın (2006) kitap analizi çalışmasında ise dikkat çekici ve konu ile bütünlük içerisinde olan resimlerle desteklenmiş olan organizasyon şemalarının yer aldığı bildirilmiştir.

Yaşadığımız yer ünitesinde sık tekrar edilen kelimeler incelendiğinde “Toplum, Deprem, aile, okul, çevre, Atatürk” gibi kelimeler kullanıldığı, “İletişim başlıklı ikinci ünite “iletişim, bakkal, televizyon, bilgisayar, radyo, mektup”; Trafik ve ilk yardım başlıklı üçüncü ünite “yaya, yardım, trafik, kaza, polis, sürücü, acil” kelimelerine; Bilinçli Tüketim başlıklı dördüncü ünite “para, hesap, banka, temel ihtiyaç, bütçe” gibi konu ile bütünlük sağlayan içeriğe uygun kelimeler tespit edilmiştir. Çalışmaya benzer şekilde anaokulu kitap içeriklerini incelendiği başka bir çalışmada; konu ile bütünlük içeren “aile ilişkileri, bayram, temizlik, arkadaşlık” gibi kelimelerin sık tekrarlandığı bildirilmiştir (Gönen, 1993).

İçerik açısından değerlendirildiğinde içeriğe uygun kavramlara yer verildiği görülmektedir. Fakat terimlerin etkinleştirilmesi söz konusu değildir. Anahtar kelimelerin etkinleştirilerek yazılması çocukların dikkatini çekmesini sağlayabilir. Güneş’de (2016) çalışmasında benzer şekilde kelimelerin etkinleştirilmesinin öneminden bahsetmektedir. Sayfa düzenleme teknikleri olarak kelime, tümle, paragraf ve metinleri etkinleştirme çalışmaları yapılmaktadır. Kelime ve tümceleri etkinleştirmek için yazı düzenleme tekniklerinin (koyu karakterle yazma, altını çizme, renkli yazma) öneminden bahsetmektedir.

Sayfa 11’de bulunan ailede demokratik hayat metninde ailenin demokrasiye uygunluğunu anlatılırken demokrasiyle ilgili bilgilere yer verilmeden konuya giriş yapılmaktadır. Demokraside yapılacak olan işlerin ortak kararla alınması bulunur. Aile içinde oluşan sorunlarla ilgili bilgi alışverişinde bulunulup kararların alınması üzerinde durulması gerekir. Kullanılan kavramlar demokratik aile yapısını anlatmak için yetersizdir. Eğitsel tasarım açısından yanlıştır. Ünsal ve Güneş (2004) bir kitap inceleme çalışması örneği olarak MEB lise 1. sınıf fizik ders kitabının eleştirel olarak incelenmesi çalışmasında “merkezî merkezî olmayan çarpışma türleri daha evvel tanımlanmadan, konu içinde geçmektedir. “Enerji” ünitesinde de benzer şekilde, kurtulma hızı ve bağlanma hızı tanımlanmadan örnek problem çözülmüştür”. Şeklinde bilgi eksikliğini ifade ederek benzer bulgulara ulaşmıştır. Ünsal ve Güneş’ in (2004) çalışmasında söz konusu çalışmada tespit edilen tanım yapılmadan örneklendirme yapıldığını bulgusunu destekleyen örnekler olduğu görülmektedir.

Sayfa 122’de kazanın ne demek olduğu anlatılmamış olmakla birlikte buna dair örnekler verildiği görülmüştür. Benzer şekilde sayfa 144’ te yer alan “Alışverişlerimizde nelere dikkat etmeliyiz?” metninde bütçeye uygunluk ve tüketim bilinci başlığının altında bütçe ve tüketim kavramlarının açıklanmadığı tespit edilmiştir. Buna ek olarak sayfa 40’ ta “Çevre ve İnsan Sağlığı” metninde çevrenin tanımının yapıldığı, fakat insan sağlığına ilişkin herhangi bir tanım

ya da açıklamaya rastlanmamıştır. Gözütok ve arkadaşları (2015) araştırmalarında bu araştırma bulgularına benzer şekilde kitapta yer alan bazı temalarla, bu temalarda yer alan metinler arasında uyumsuzluk olduğu belirlemiştir. Örneğin “Üretim, Tüketim ve Verimlilik” temasında bulunan “Arılar” adlı metinde daha çok arının özellikleri üzerinde durulurken üretim ve bilinçli tüketim üzerine herhangi bir vurgu yapılmadığını belirtmişlerdir.

Ölçme ve değerlendirme konusunda yönergelerin sunum şekli önemlidir. Yönerge; etkinliğin öğrenciden ne istediğini, nasıl yapılması gerektiğine yönelik bilgi vermektedir. Bu sebeple öğrencinin etkinliği doğru bir şekilde tamamlayabilmesi için yönergelerin açık ve anlaşılır şekilde verilmesi önemlidir (Özdemir ve Eke, 2022). Yapılan kitap incelenmesinde yönergelerin açık ve anlaşılır olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin önemli yerleri fark edebilmesi için farklı renkler kullanılarak vurgulandığı belirlenmiştir. Ayrıca yönergede üç sık arasından seçmesi istenirken dört sık verildiği veya evet veya hayır yazın denilirken şıklarda doğru yanlış yazılması şeklinde hatalar olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu kitap incelemesi bulgusuna benzer şekilde kitaplarda eşleştirme yapılması gereken durumlarda yazınız şeklinde uygun olmayan yönergeler olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Özdemir ve Eke, 2022).

Yapılan araştırma sonucuna benzer şekilde ders kitaplarındaki ölçme ve değerlendirme çalışmalarına ilişkin yapılan diğer araştırmalarda da ders kitaplarının tema sonu ölçme ve değerlendirme bölümlerindeki soruların, bilişsel alanın bilgi basamağında yoğunlaştığı görülmüştür (Göçer, 2008). Yapılan araştırmalar da genel eğitim ders kitaplarında da genel olarak ezbere dayalı bilişsel alanın bilgi basamağındaki sorulara daha fazla yer verildiği ve kavrama ve uygulama basamağında sorulara daha az yer verildiği sonucuna ulaşmışlardır (Seven, 2001). Özel eğitim öğrencilerinin seviyeleri göz önüne alındığında olumlu olarak değerlendirilebilen bu durum diğer çalışmalarda genel eğitim için olumsuzluk olarak değerlendirilmekte ve bilişsel sürecin diğer basamaklarına yer verilmemesinin eksiklik olarak görüldüğü ifade edilmektedir.

Sosyal Hayat Ders Kitabı gibi sık sık yeni gelişmelerin olduğu ve buna bağlı olarak değişimlerin yaşandığı göz önüne alınırsa kitaplarda yer alan bilgilerin güncel olması önem kazanmaktadır (Öztürk ve Veziroğlu, 2019). Bu bağlamda değerlendirildiğinde söz konusu ders kitabındaki konuların genel olarak güncel olduğu ve hazırlanan soru ve etkinliklerin çocukların gelişim ve zihinsel düzeyine uygun olarak kısa, açık, anlaşılır şekilde olduğu tespit edilmiştir.

Kazanım ve içeriğin birbiriyle uyumu Yine sayfa 32’de” Toplum İçinde Bir Arada Yaşamın Önemi” başlıklı konudan sonra birdenbire Atatürk’ün Hayatı konusuna geçiş yapılarak konular arasında bir bütünlük sağlanmadığı görülmüştür. Ayrıca, sayfa 40’ta da Atatürk’ün Hayatı konusundan sonra birdenbire “Çevre ve İnsan Sağlığı” konusuna geçiş yapılmıştır. Alanyazına bakıldığında Ünsal ve Güneş’in (2004) çalışmasında Önceki yıllarda okutulmuş bazı Lise 1. sınıf kitaplarında ünitelerin veriliş sıralarının konuların özelliklerine uygun olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Ders kitapları hazırlanırken eğitsel bakımdan öğrencilerin istekleri, gereksinimleri ve ilgileri kapsamında onları hayata hazırlayacak şekilde hazırlanmalıdır. Sosyal Hayat ders kitabının da bu kapsamda hazırlandığı söylenebilir. Sözelimi, “Ailede Demokratik Hayat”, “Benim de Söz Hakkım Var”, “Okulda Demokratik Hayatın Gerçekleşmesi İçin Yapılması Gerekenler”, konuları bu kapsamda hazırlanan konulardan birkaçıdır. “Çevre ve İnsan Sağlığı” konusu çocukları çevre kirliliğinin önlenmesi ve çevre kirliliğinin insan sağlığına etkileri hakkında bilgiler içerecek şekilde hazırlanmıştır. Karabulut ve Öznişli (2020), Özel Eğitim Uygulama Okullarında Okutulan Ders Kitaplarının Öğretmenler Tarafından İncelenmesi çalışmasında bazı öğretmenlerin kitap içeriğinin Millî Eğitimin amaç ve ilkelerine uygun olduğunu, etkinliklerin kazanımlarla ilişkili ve kolay uygulanabilir olduğunu belirttiklerini ifade etmişlerdir. İçeriğin çocukta öğrenme merakı oluşturmadığını, konuya girişte merak uyandıracak etkinliklere yer verilmediğini etkinliklerin yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat vermediğini de belirttikleri görülmektedir.

Ders kitabının öğretim programıyla uyumunun değerlendirilmesinde öğretim programıyla ders kitabındaki konu içeriklerinde bazı eksiklikler olduğu görülmektedir. Öğretim programında kazandırılması planlanan 103 Hedef bulunurken ders kitabında 50 Hedef için konu anlatımı bulunmaktadır. Bu durum ders kitabının öğretim programındaki hedeflerin tamamını kapsamadığını göstermektedir. Alanyazın incelendiğinde Karabulut ve Öznişli (2020) çalışmasında öğretmenlerin bir kısmının öğretim programında yer alan kazanımların tamamına yer verilmediğini belirttikleri görülmektedir. Güven (2010) çalışmasında öğretmenlerin ders kitaplarının dersin öğretim programını ve ders kitaplarında ele alınan konuların günlük hayatla bağlantılı bir şekilde ele alınması hususunda bazı eksiklikler olduğu sonucuna ulaşmıştır. Demir (2017) ise araştırmasında öğretim programı ve ders kitabında işlenen konu başlıklarını genel olarak birbiriyle tutarlı bularak, ders kitabındaki konu içerikleri, konu metinleri öğretim programıyla genel olarak uyumlu bulmaktadır.

Acat (2003), yaptığı çalışmada kavram haritalarının kullanımının öneminden bahsetmektedir. Kavramın somutlaşması, kavramlar arası bağlantılar oluşturması ve kavramları ayırıştırma işlemlerinin gerçekleştirilmesine yardım eder. Kavram haritaları bize yol gösteren bir yol haritası benzetebiliriz. Kavram haritaları, yeni ve eski bilgileri entegre ederek öğrenmeye yardımcı olmakta, anlama düzeyini değerlendirme ve yanlış anlamaya tam koymada önemli kolaylıklar sağlamaktadır, demektedir. Ancak incelenen ders kitabına bakıldığında kavram haritalarının kullanılmadığı görülmektedir. Bu durum ders kitabıyla ilgili bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma bulgularına benzer şekilde Şahin'de (2014) 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabı incelemesinde şema, grafik, kavram haritası, bulmaca, kavramsal karikatür gibi öğelerin ders kitaplarında kullanılmadığını tespit etmiştir.

Etkinliklerdeki görsellerin genel olarak etkinliklerle uyumlu olmadığı tespit edilmiştir. Bazı metinlerde konuyla uyumsuz görsellere yer verilmesi, öğrencilerin dikkatinin dağıtabilir. Yine bazı metinlerde başlık ile görsel uyumsuzluğu olan metinler bulunmaktadır. Görselin kalitesinin de genel olarak düşük olduğu görülmektedir. Ancak bazı metinlerde görsellerin kullanımı konuyu kapsayıcı bir biçimde ele alındığı görülmektedir. Araştırma bulgularına benzer şekilde Şahin'in (2014) yaptığı araştırma bulgularında da metnin içeriğini destekleyici görsel öğelerin çok az düzeyde kullanıldığı ancak kullanılan görsel öğelerin içerikle çoğunlukla tutarlı olduğu söylemektedir. Ders kitabındaki görsel öğelerin bir kısmının metnin içeriğine uygun, içeriği destekleyici ve kazanımları gerçekleştirici nitelikte olduğunu söylemektedir. Kum (2022) yaptığı kitap incelemesinde benzer şekilde görsellerin konu bütünlüğüne uygun olmadığını ve görsel kalitesinin benzer şekilde düşük olduğunu belirtmiştir.

Ders kitaplarında yer alan cümlelerin uzunlukları anlatım bakımından oldukça önemlidir. İncelenen kitaptaki cümle uzunluklarına bakıldığında en uzun cümlenin 15 kelime olduğu görülmüştür. Noktalama işaretlerine ve dil bilgisi kurallarına genel olarak dikkat edildiği görülmüş olup bu kitabın anlaşılır olduğu değerlendirilmesini yapmak mümkündür. Dil ve anlatım bakımından öğrencilerim gelişim basamakları ve kavrama seviyelerine uygun bir şekilde hazırlandığı değerlendirilmesi yapılabilir. Özellikle kullanılan dilin yalın olması kitapta yabancı kelimelere yer verilmemesi olumlu bir özelliktir. Alanyazına bakıldığında araştırma bulgularına benzer şekilde Karabulut ve Öznişli (2020), yaptıkları çalışmada dil ve anlatımınla ilgili bölümdeki bulgularında dilinin açık, anlaşılır ve akıcı olduğunu, cümlelerin basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru sıralandığını, yazım kurallarına uyularak cümleler arasında neden-sonuç ilişkisi kurulduğunu belirtmişlerdir.

BÖLÜM 6

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu araştırma ile Özel Eğitim Meslek Okulu Sosyal Hayat ders kitabının çeşitli değişkenler açısından incelenmiş ve ortaya çıkan sonuç ve öneriler maddeler halinde sunulmuştur.

1. Bu çalışmada incelenen kitabın organizasyon şeması, kaynakça ve cevap anahtarı bölümlerinin ders kitabında yer almadığı görülmektedir.

2. Ders kitabının içindekiler bölümü sadece ünite isimlerine ve konu başlıklarına yer verilmiştir. İçerik sayfası bir sayfadan oluşmaktadır. Ek olarak, üniteler koyu renklerle belirtilmemiş, yalnızca büyük harflerle yazılarak konu isimlerinden ayrılmıştır. Yazı puntosu ünite başlıkları ve konu başlıkları ile aynı puntoda ve aynı yazı tipindedir. Kitabın içindekiler bölümünün ders kitabında ilgi çekici ve öğrenci seviyeye uygun şekilde hazırlanmadığı düşünülmektedir.

3. Ders kitabı kapak görseli açısından değerlendirildiğinde kullanılan görselin net olmadığı görülmektedir. Ayrıca görselin kitabın hedeflediği konuların tamamını kapsayacak nitelikte olmadığı düşünülmektedir.

4. Şekil ile ünite içerikleri incelendiğinde konu ile bütünlük sağlayan içeriğe uygun kelimelerin sık tekrar edildiği görülmektedir.

5. Ders kitaplarındaki ölçme ve değerlendirme çalışmalarına ilişkin yapılan diğer araştırmalarda da ders kitaplarının tema sonu ölçme ve değerlendirme bölümlerindeki soruların, bilişsel alanın bilgi basamağında yoğunlaştığı görülmüştür. Bu durum özel eğitim öğrencilerinin seviyeleri göz önüne alındığında olumlu olarak değerlendirilmektedir. Ancak ölçme değerlendirme ile ilgili etkinliklerin artırılması daha faydalı olabileceği düşünülmektedir.

6. Ders kitabının öğretim programıyla uyumunun değerlendirilmesinde öğretim programıyla ders kitabındaki konu içeriklerinde bazı eksiklikler olduğu görülmektedir. Öğretim programında kazandırılması planlanan 103 Hedef bulunurken ders kitabında 50 Hedef için konu anlatımı bulunmaktadır. Bu hedeflerin 19 tanesi hem öğretim programında hem de ders kitabı içeriğinde yer almaktadır. Bu durum ders kitabının

öğretim programındaki hedeflerin tamamını kapsamadığını göstermektedir. Program ile kitap arasında tema ve içerik açısından sayısal bir denge olmadığı görülmektedir.

7. İncelenen ders kitabına bakıldığında kavram haritalarının kitapta yer almadığı görülmektedir.

8. Etkinliklerdeki görsellerin genel olarak etkinliklerle uyumlu olmadığı düşünülmektedir. Görselin kalitesinin de genel olarak düşük olduğu görülmektedir.

9. Ders kitaplarında yer alan cümlelerin uzunlukları anlatım bakımından oldukça önemlidir. İncelenen kitaptaki cümle uzunluklarına genel olarak bakıldığında cümle uzunluklarının 5 ile 15 kelime arasında olduğu görülmüştür. Noktalama işaretlerine ve dil bilgisi kurallarına genel olarak dikkat edildiği görülmüş olup bu kitabın anlaşılır olduğu değerlendirmesini yapmak mümkündür. Genel olarak dil ve anlatım bakımından öğrencilerin gelişim basamakları ve kavrama seviyelerine uygun bir şekilde hazırlandığı değerlendirilmesi yapılabilir.

6.2. Öneriler

Araştırma bulgularına göre öneriler ders kitabı hazırlayanlara ve öğretmenlere yönelik öneriler olmak üzere iki başlıkta ifade edilmiştir.

6.2.1. Ders kitabı hazırlayanlara yönelik öneriler

1. Ders kitaplarında öğrencilerin gelişim seviyeleri ve önbilgileri dikkate alınmalıdır.
2. Ders kitabının kapağı konu içeriğiyle ilgili ve daha dikkat çekici şekilde hazırlanabilir.
3. Kitabın içindekiler bölümünün ilgi çekici ve öğrenci seviyesine uygun şekilde hazırlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.
4. Öğretim programında kazandırılması planlanan hedeflerin tamamı kapsayan tema ve içerik oluşturulması faydalı olacağı değerlendirilmektedir.
5. Ders kitabında görsel tasarım ilkelerini kullanılarak etkinliklerdeki görsellerin uyumlu olarak tasarlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

6. Belirli gün ve haftalar ders kitabında yer verilerek öğrencilere yurt sevgisi, ulusal tarih bilinci, yardımlaşma, dayanışma ve kardeşlik duygularının kazandırılmasına yardımcı olabileceği için ders kitabında yer verilebilir.

7. Bu çalışma sonucunda özel eğitim sosyal hayat ders kitabının yeniden ele alınarak gözden geçirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

6.2.2. Öğretmenlere yönelik öneriler

1. Özel eğitim meslek okulu Sosyal hayat dersi planlarken ve ders işlenişi sırasında kullanılmak üzere bireysel öğretim planlarının hazırlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

2. Ders kitabında olmayan hedeflerle ilgili öğretmenlerin farklı içeriklerden yararlanmasının dersin işlenmesi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

3. Ünite sonunda yer alan ölçme-değerlendirme sorularının öğretmenler tarafından öğrenci seviyelerine göre çeşitlendirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Acat, M. B. (2003). Kavram haritalarının Türkçe öğretiminde kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 34(34), 168-193.
- Akbaba, B. ve Kaymakçı, S. (2022). *Sosyal Bilgiler ders kitabı inceleme ve tasarım klavuzu*. Ankara. Pegem Akademi.
- Alajmi, A. H. (2009). Addressing computational estimation in the Kuwaiti curriculum: teachers' views. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 12, 263-283.
- Alkan, C. (1979). Eğitim ortamları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:85*.
- Aslan, B., Okumuş, O., ve Koçoğlu, Y. (2015). Ortaöğretim tarih ders kitaplarının öğrencilerin gelişim düzeyine uygunluğunun incelenmesi a research on conformity of secondary level history textbooks pertinent to students degree of development. *Journal of International Social Research*, 8(37).
- Bağcı, H. (2007). *Dokuzuncu sınıf bilgi ve iletişim teknolojileri ders kitabının görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi
- Bayrakçı, M. (2005). Ders kitapları konusu ve ilköğretimde ücretsiz ders kitabı dağıtım projesi. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı 165.
- Berkant, H.G. (2020). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulama örneklerine*. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Canbaba, Z. (2020). Kitap incelemesi: sosyal bilgilerde beceri eğitimi. *Sinerji Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 34-39.
- Candeğer, Ü. (2016). Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı ölçme ve değerlendirme sorularının incelenmesi. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(15), 391-405
- Ceyhan, E. ve Yiğit, B. (2004). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Çamurcu, M. (2019). *İlköğretim 4. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitabındaki görsel öğelerin kazanım ve içerik bakımından incelenmesi*. Gazi Osmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Değirmenci, S. ve Karamustafaoğlu, S. (2019). Kitap incelemesi: PISA ve TIMSS mantığını ve sorularını anlama. *İlköğretim Çevrimiçi*, 18 (2), 3-8.
- Demir, R. (2017). Özel Eğitim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi ders kitabının çeşitli açılardan incelenmesi. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (9), 103-132.
- Demircioğlu, E. (2016). 1970 tarihli 10. sınıf tarih ders kitabının görsel tasarım açısından değerlendirilmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 227-240.

- Demirel, Ö. ve Kiroğlu, K. (2005). *Ders kitabı incelemesi*. Ankara. Pegem Akademi Yayınları.
- Doğan, R, Tosun, C. (2003). *Din Kùltürü ve Ahlak Bilgisi öğretimi özel öğretim yöntemleri*. Ankara. Pegem Akademi Yayınları.
- Erkılıç, T. A. ve Can, S. (2018). Eğitim yönetimi ders kitaplarının içerik ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakùltesi Dergisi*.
- Fidan, M. E. (2019). *Özel Eğitim Uygulama Merkezi (Okulu) Hayat Bilgisi I ders kitabının görsel iletişim tasarımı açısından incelenmesi*. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gholampour, S. ve Mehrabi, D. (2023). Literature review of ELT textbook evaluation. *Mextesol Journal*, 47(2), n2.
- Göçer, A. (2008). İlköğretim Türkçe ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 197-210.
- Gönen, M. (1993). Anaokulu beslenmesinde beş ve altı yaşındaki çocukların kullanabileceği masal ve hikâye kitaplarının özelliklerinin incelenmesi. *Türk Kùtùphaneciliđi*, 7 (2), 83-88.
- Gözütok, F. D., Taş, İ., Rüzgar, M. E., Akçatepe, A., vd. (2015). İlkokul Birinci Sınıf Hayat Bilgisi Kitaplarının Değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 14(3), 825-844.
- Gözütok, Ş. (2021). Değerler eğitimi ve batı değerleri üzerine bir analiz. *Türk Akademik Araştırma Dergisi*, 6(2), 629-660.
- Gùlersoy, A. E. (2013). İdeal ders kitabı arayışında sosyal bilgiler ders kitaplarının bazı özellikler açısından incelenmesi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 2(1).
- Güneş, F. (2016). Kâğıttan ekrana okuma alanındaki gelişmeler. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakùltesi Dergisi*, 5(1), 1.
- Güneş, F. (2022). *Ders kitaplarının özellikleri ve incelenmesi*. Ankara. SEAD Yayınları.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara. Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar
- Güven, S. (2010). İlköğretim hayat bilgisi dersi ders ve öğrenci çalışma kitaplarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(156).
- Iqbal, J. (2013). A Review of English Textbook at Secondary Level in the Province of Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan. *Research Journal of Educational Sciences*.
- İçmeli, M. (1996). Türkiye’de ilköğretim ders kitaplarında fiziksel yapı, tasarım ve illüstrasyon sorunları. *Türk-Alman Kùltür İşleri Kurulu Yayın No: 11*.
- İlhan, E. ve Yazar, İ. (2021). Temel eğitim Türkçe ders kitaplarındaki metin-görsel ilişkisinin görsel tasarım unsurları bağlamında incelenmesi. *Buca Eğitim Fakùltesi Dergisi*, sayı 52, s. 744-763

- Karabulut, A. ve Öz Nişli, E. (2020). Özel Eğitim Uygulama Okullarında okutulan ders kitaplarının öğretmenler tarafından incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(4), 1773-1791.
- Kaya, M. (2013). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel kanıt kullanımının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, Z. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara. Pegem A Yayıncılık.
- Keser, H. (2004). İlköğretim 4. sınıf bilgisayar ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (3), 261-278.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2002). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara. Pegem A Yayıncılık.
- Knecht, P. ve Najjarová, V. (2010). How Students Evaluate Textbooks. *Journal of Educational Media, Memory and Society*, 1-16.
- Komisyon (2020). *Pedagojik formasyon için eğitimde program geliştirme*. Anı Yayıncılık.
- Kulantaş, N. (2007). *4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan öğrenci ders ve çalışma kitapları ile öğretmen kılavuz kitaplarının, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi
- Kum, Ö. (2022). Görsel İletişim Tasarımı Açısından Erbaa Özel Eğitim Uygulama Okulu Sosyal Beceriler 1. Kademe Ders Kitabı'nın İncelenmesi. *Turkish Studies-Social Sciences*, 17(4).
- Küçükahmet, L. (Ed.) (2011). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. Nobel.
- Mahmood, K. (2011). Ders kitaplarının kalite özelliklerine uygunluk: Pakistan'da ders kitabı değerlendirme yanılması. *Eğitimde Araştırma ve Yansımalar Dergisi*, 5 (2), 170-190.
- Oral, B. ve Yazar, T. (2017). *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme*. Ankara. Pegem Akademi.
- Orhan, S. ve Genç, K. G. (2015). Engellilere yönelik ülkemizdeki özel eğitim hizmet uygulamaları ve örnek ülke karşılaştırması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*.
- Otrar, M. & Taşar, A. (2021). Ders Kitaplarını Değerlendirme Raporu. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara
- Önal, H. ve Kaya, N. (2006). Sosyal bilgiler ders kitaplarının 4 ve 5. sınıf değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(16), 21-37.
- Özdemir, S. (2019). *Kuramdan Uygulamaya Türkçe Ders Kitabı İncelemeleri*. Ankara. Anı Yayıncılık
- Özdemir, S. ve Eke, H. (2022). Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe öğretim setindeki ders kitaplarında yer alan etkinlik yönergelerinin incelenmesi. Hodja Akhmet Yassawi International Conference.

- Öztürk, T., ve Veziroğlu, K. (2019). Sosyal bilgiler ders kitaplarında güncel olayların kullanım durumu. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 180-193.
- Seven, S. (2001). *İlköğretim sosyal bilgiler ders kitapları hakkında öğretmen öğrenci görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sever R. (2010). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı tasarım örnekleri*. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F.G. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Sünbül, A. M. (2011). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara. Eğitim Yayınevi.
- Şahin, M. (2014). Sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31-46.
- Taş, A. M. (2007). Yeni sosyal bilgiler ders kitaplarına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 519-532.
- Telemeci, B. (2017). *a1. 1 düzeyi" Schritt Fur Schritt Deutsch" isimli ortaöğretim Almanca ders kitabının dört dil becerisi ve içerik açısından incelenmesi*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Thompson, B., Bunch, Z. ve Popova, M. (2023). A Review of Research on the Quality and Use of Chemistry Textbooks. *Journal of Chemical Education*, 100(8), 2884-2895.
- Tosun, C., Doğan, R., Korkmaz, A. (2001). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.
- Tüysüz, N. ve Ekici, G. (2022). Matematik ders kitaplarının değerlendirilmesi: 7. ve 8.sınıf örneği. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 322-347.
- Uçar, C. ve Somuncuoğlu Özerbaş, D. (2016). Ortaokul 5. sınıf fen bilimleri ders kitabının görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Temmuz 2017 Cilt:25 No:4
- Ulum, H. (2017). *MEB ilkokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerin yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi*. Mersin Üniversitesi Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Mersin.
- Ülçay, O. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Değerlendirmesi. *Ulusal Eğitim Toplum ve Dünya Dergisi*, 1(2), 70-75.
- Ünsal, Y. ve Güneş, Y. (2004). Bir kitap inceleme çalışması örneği olarak meb lise 1. sınıf ders kitabının eleştirel olarak incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3, 305-321.
- Yakar, A. (2016). Geleceğin eğitimi üzerine program ve tasarım modeli önerileri: “yaşamsal eğitim programları” ve “yaşamsal öğretim tasarımları”. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2).

- Yalın, H.İ. (1999). *Öğretim teknolojisi ve materyal geliştirme*. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.
- Yanpar, T. (2005). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Yeşilyurt, E. (2007). Yeni ilköğretim programları temel niteliklerinin öğretim yöntem ve tekniklerine göre değerlendirilmesi, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, Cilt:5, Sayı:3.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara. Seçkin Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara. Seçkin Yayıncılık.

İNTERNETTEN YARARLANILAN KAYNAKLAR

- MEB. (2012). 12 Yıl Zorunlu Eğitim Sorular-Cevaplar. https://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12Yil_Soru_Cevaplar.pdf (Erişim Tarihi: 09/10/2023).
- MEB. (2014). 2013 Faaliyet Raporu. (Erişim Tarihi: 10/10/2023).
- MEB. (2018). Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciler İçin Türkçe Dersi Öğretim Programı III. Kademe. (Erişim Tarihi: 10/11/2023).
- MEB. (2018). Millî Eğitim Bakanlığı özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. 07.07.2018 tarih ve 30471 Sayılı Resmî Gazete. (Erişim Tarihi: 08/09/2023).
- MEB. (2021). Ders kitaplarını değerlendirme raporu öğretmen görüşleri. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (Erişim Tarihi: 01.10.2023).
- MEB. (2021). Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği. <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1605.pdf> (Erişim Tarihi: 01.09.2023).
- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. <https://orgm.meb.gov.tr/derskitaplari/ciltler/1kademe/1kademesosyalbecerilerDK.pdf> (Erişim Tarihi: 04.06.2024)
- Pelit, H.T. (2015). Öğretimsel araçlar. <https://pelithavvatugcehavvatugce.files.wordpress.Com/2015/05/resim2.png> (Erişim Tarihi: 07.09.2023).

EKLER

EK 1. Özel Eğitim Meslek Okulu Sosyal Hayat Ders Kitabının Öğretim Programıyla Uyumunun Değerlendirilmesi

ÖZEL EĞİTİM MESLEK OKULU SOSYAL HAYAT DERS KİTABININ ÖĞRETİM PROGRAMIYLA UYUMU	Kitapta ilgili kazanım Var	Kitapta ilgili Kazanım Yok	Varsa Hangi Sayfada
1.1. Mağazadan alışveriş yapar.			
1.1.1. Alışveriş listesi yapar.		✓	Yok
1.1.2. Alışveriş listesindeki ürünlerin satıldığı mağazaya gider.		✓	Yok
1.1.3. İlgili reyonu bulur.		✓	Yok
1.1.4. Reyondan listesindeki ürünü alır.		✓	Yok
1.1.5. İhtiyaç duyduğunda görevlilerden yardım ister.		✓	Yok
1.1.6. Ödeme yapar.		✓	Yok
1.1.7. Mağazadan ayrılır.		✓	Yok
1.2. İnternette alışveriş yapar			
1.2.1. Alacağı ürünleri internette araştırır.		✓	Yok
1.2.2. Güvenli alışveriş yapacağı siteyi tercih eder.		✓	Yok
1.2.3. Ürünlerden uygun olanı/olanları seçer.		✓	Yok
1.2.4. Ürün/ürünleri sepete atar.		✓	Yok
1.2.5. Gerekli iletişim bilgilerini yazar.		✓	Yok
1.2.6. Ödeme yapar.		✓	Yok
1.2.7. Gelecek kargoyu takip eder.		✓	Yok
1.2.8. Gelen kargoyu teslim alır		✓	Yok
1.3. Alışveriş yapmaktan zevk alır.			
1.3.1. Kendi başına alışveriş yapmaktan zevk alır.		✓	Yok
1.3.2. Ailesiyle alışveriş yapmaktan zevk alır.		✓	Yok
1.3.3. Akranları ile alışveriş yapmaktan zevk alır.		✓	Yok
1.4. Banka şubesini kullanır.			
1.4.1. Banka şubesine gider.	✓		154
1.4.2. Sıra numarası alır.		✓	Yok
1.4.3. Sırasını bekler.		✓	Yok
1.4.4. Sırası geldiğinde gişeye gider.		✓	Yok
1.4.5. Gişede işlemlerini yapar.	✓		154
1.4.6. Bankadan ayrılır.	✓		155
1.5. Dijital bankacılığı kullanır.			
1.5.1. Uygulamaya girer.		✓	Yok
1.5.2. İhtiyacı olan işlemle ilgili sekmeyi kullanır.		✓	Yok
1.5.3. Uygulamadan çıkış yapar.		✓	Yok
1.6. Dijital bankacılığın önemine değer verir.			
1.6.1. Dijital bankacılığı kullanmayı takdir eder.		✓	Yok
1.6.2. Dijital bankacılığı kullanmaya önem verir		✓	Yok
1.7. Hastaneden faydalanır.			
1.7.1. Randevu alır.		✓	Yok
1.7.2. Hastaneye gider.		✓	Yok
1.7.3. Poliklinik kaydı oluşturur.		✓	Yok
1.7.4. Sırasını bekler.		✓	Yok

1.7.5. Sırası geldiğinde muayene olur.	✓	Yok
1.7.6. Hastaneden ayrılır.	✓	Yok
1.8. Hastaneye gitmeye istekli olur.		
1.8.1. Hastaneye ailesiyle gitmeye istekli olur.	✓	Yok
1.8.2. Hastaneye kendi başına gitmeye istekli olur.	✓	Yok
1.9. Şehir içi toplu taşımayı kullanır.		
1.9.1. Gideceği yere uygun toplu taşıma aracına karar verir.	✓	Yok
1.9.2. Durağa gider.	✓	Yok
1.9.3. Bineceği aracı bekler.	✓	Yok
1.9.4. Toplu taşıma aracına biner.	✓	Yok
1.9.5. Ödeme yapar.	✓	Yok
1.9.6. Belirlediği durakta iner.	✓	Yok
1.10. Şehir içi toplu taşımayı kullanmaktan zevk alır.		
1.10.1. Toplu taşımayı kullanmaya istekli olur.	✓	Yok
1.10.2. Toplu taşımayı kullanmayı tercih eder.	✓	Yok
1.11. Şehirler arası toplu taşımayı kullanır.		
1.11.1. Gideceği yere uygun toplu taşıma aracına karar verir.	✓	Yok
1.11.2. Bilet alır.	✓	Yok
1.11.3. Bineceği alana/yere gider.	✓	Yok
1.11.4. Bineceği aracı bekler.	✓	Yok
1.11.5. Toplu taşıma aracına biner.	✓	Yok
1.11.6. Belirlediği şehirde uygun alanda iner.	✓	Yok
1.12. Yaya olarak seyahat eder.		
1.12.1. Gideceği güzergâhı belirler.	✓	110-111
1.12.2. Yer-yön tabela/işaretlerine uyarak gider.	✓	110-111
1.13. Yaya olarak seyahat etmekten hoşlanır.		
1.13.1. Yaya olarak seyahat etmeye istekli olur.	✓	110-111
1.13.2. Yaya olarak seyahat etmeyi tercih eder	✓	110-111
1.14. Restoranda yemek yer.		
1.14.1. İsteddiği yemeğe karar verir.	✓	Yok
1.14.2. İsteddiği yemeğe uygun restorana gider.	✓	Yok
1.14.3. Garsonu çağırır.	✓	Yok
1.14.4. Siparişini verir.	✓	Yok
1.14.5. Yemeğini yer.	✓	Yok
1.14.6. Ödeme yapar.	✓	Yok
1.14.7. Restorandan ayrılır.	✓	Yok
1.15. Restoranda yemek yemekten zevk alır.		
1.15.1. Kendi başına restoranda yemek yemekten zevk alır.	✓	Yok
1.15.2. Ailesiyle restoranda yemek yemekten zevk alır.	✓	Yok
1.15.3. Akranlarıyla restoranda yemek yemekten zevk alır.	✓	Yok
1.16. Ortama uygun giyinir.		
1.16.1. Eve uygun giyinir.	✓	Yok
1.16.2. Okula uygun giyinir.	✓	Yok
1.16.3. İş yerine uygun giyinir.	✓	Yok
1.16.4. Toplumsal alanlara uygun giyinir.	✓	Yok
1.17. Uyumlu giyinir.		
1.17.1. Beden ölçülerine uyumlu giyinir.	✓	Yok
1.17.2. Hava şartlarına uyumlu giyinir.	✓	Yok
1.17.3. Renklere uyumlu giyinir.	✓	Yok
1.17.4. Cinsiyete uygun giyinir.	✓	Yok

2.1. Duyguları uygun şekilde ifade eder.		
2.1.1. Kendi duygularını uygun şekilde ifade eder.	✓	Yok
2.1.2. Diğer kişilerin duygularına uygun tepkiler verir.	✓	Yok
2.2. Günlük hayatta karşılaştığı olumlu durumlara uygun tepki verir.		
2.2.1. Bir eylem ya da duruma ilişkin övgü aldığı anda uygun tepki verir.	✓	Yok
2.2.2. Rekabet gerektiren etkinlikleri kazandığında uygun tepki verir.	✓	Yok
2.2.3. Verilen sorumluluğu yerine getirdiğinde uygun tepki verir.	✓	Yok
2.3. Günlük hayatta olumlu durumlar ile karşılaşmaktan zevk alır.		
2.3.1. Bir eylem ya da duruma ilişkin övgü aldığı anda zevk alır.	✓	Yok
2.3.2. Rekabet gerektiren etkinlikleri kazandığında zevk alır.	✓	Yok
2.3.3. Verilen sorumluluğu yerine getirdiğinde zevk alır.	✓	Yok
2.4. Günlük hayattaki farklı olumsuz durumları açıklar.		
2.4.1. Hata yapma durumuna örnek verir.	✓	Yok
2.4.2. Başarısızlığa uğrama durumuna örnek verir.	✓	Yok
2.4.3. Kendi ya da karşısındaki kişinin öfkelenebileceği durumlara örnek verir.	✓	Yok
2.4.4. Haksızlığa uğrama durumuna örnek verir.	✓	Yok
2.4.5. Reddedilme durumuna örnek verir.	✓	Yok
2.4.6. Alay edilme durumuna örnek verir.	✓	Yok
2.4.7. Akran zorbalığı durumuna örnek verir.	✓	Yok
2.5. Günlük hayattaki farklı olumsuz durumlara uygun tepki verir.		
2.5.1. Hata yaptığı anda uygun tepki verir.	✓	Yok
2.5.2. Başarısızlığa uğradığında uygun tepki verir.	✓	Yok
2.5.3. Kendi ya da karşısındaki kişi öfkelenildiğinde uygun tepki verir.	✓	Yok
2.5.4. Haksızlığa uğradığında uygun tepki verir.	✓	Yok
2.5.5. Reddedildiğinde uygun tepki verir.	✓	Yok
2.5.6. Alay edildiğinde uygun tepki verir.	✓	Yok
2.5.7. Akran zorbalığına uğradığında uygun tepki verir.	✓	Yok
2.6. Tercihlerini uygun şekilde ifade eder.		
2.6.1. Etkinlik tercihlerini ifade eder.	✓	Yok
2.6.2. Materyal tercihlerini ifade eder.	✓	Yok
2.6.3. Ortam tercihlerini ifade eder.	✓	Yok
2.6.4. Kişisel tercihlerini ifade eder.	✓	Yok
2.7. Tercihlerini uygun şekilde belirtmekte istekli olur.		
2.7.1. Etkinlik tercihlerini yapmaya istekli olur.	✓	Yok
2.7.2. Materyal tercihlerini yaparken istekli olur.	✓	Yok
2.7.3. Ortam tercihlerini yaparken istekli olur.	✓	Yok
2.7.4. Kişi tercihlerini yaparken istekli olur.	✓	Yok
3.1. Güven çemberinde yer alan kişileri ayırt eder.		
3.1.1. Güven çemberinde yer alan kişileri gösterir.	✓	Yok
3.1.2. Güven çemberinde yer alan kişileri söyler.	✓	Yok
3.2. Mahremiyetinin farkında olur.		
3.2.1. Kendi fiziksel özel alanının farkında olur.	✓	Yok
3.2.2. Kendi duygusal özel alanının farkında olur.	✓	Yok
3.2.3. Diğer insanların özel alanının farkında olur.	✓	Yok
3.3. Mahremiyetini korur.		
3.3.1. Güven çemberi dışındaki kişilerin vücuduna dokunma teklifini reddeder.	✓	Yok
3.3.2. Güven çemberi dışındaki kişilerin kişisel eşyalarını kullanma teklifini reddeder.	✓	Yok
3.3.3. Güven çemberi dışındaki kişilerin bir yerden başka bir yere gitme teklifini reddeder.	✓	Yok

3.3.4. Güven çemberi dışındaki kişilerin kendisinin hoşlandığı bir şey için yaptığı teklifi reddeder.	✓	Yok
3.4. Uygun olmayan dokunmaları ayırt eder.		
3.4.1. Uygun olmayan dokunmaları resimlerden/maketlerden gösterir.	✓	Yok
3.4.2. Uygun olmayan dokunmaları söyler.	✓	Yok
3.4.3. Uygun olmayan dokunmalarda yapılması gerekenleri resimlerden/maketlerden gösterir.	✓	Yok
3.5. Uygun olmayan dokunmalarla karşılaştığında yapılması gerekenleri		
3.5.1. Uygun olmayan dokunma ile karşılaştığında reddetmesi gerektiğini söyler.	✓	Yok
3.5.2. Uygun olmayan dokunmaya maruz kaldığında güven çemberindeki kişilere söylemesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
3.5.3. Uygun olmayan dokunmaya maruz kaldığında sınıf öğretmeni/okul rehber öğretmenine söylemesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
3.5.4. Uygun olmayan dokunmaya maruz kaldığında belirlenen ihbar hatlarına bildirmesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
3.5.5. Uygun olmayan dokunmaya maruz kaldığında en yakın kolluk kuvvetlerine bildirmesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
3.6. Sırlara örnek verir.		
3.6.1. İyi sırrı açıklar.	✓	Yok
3.6.2. İyi sırta örnek verir.	✓	Yok
3.6.3. Kötü sırrı açıklar.	✓	Yok
3.6.4. Kötü sırta örnek verir	✓	Yok
3.7. Sırları söylemesi gereken kişileri ifade eder.		
3.7.1. Kötü sırları güven çemberindeki kişilere söylemesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
3.7.2. Kötü sırrı sınıf öğretmeni/okul rehber öğretmenine söylemesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
3.7.3. Kötü sırrı belirlenen ihbar hatlarına söylemesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
3.7.4. Kötü sırrı en yakın kolluk kuvvetlerine söylemesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
3.8. İhmal durumlarını ayırt eder.		
3.8.1. Yeterli beslenme ihtiyacının karşılanmamasının ihmal olduğunu ifade eder.	✓	Yok
3.8.2. Barınma ihtiyacının karşılanmamasının ihmal olduğunu ifade eder.	✓	Yok
3.8.3. Sağlık ihtiyacının karşılanmamasının ihmal olduğunu ifade eder.	✓	Yok
3.8.4. Giyinme ihtiyacının karşılanmamasının ihmal olduğunu ifade eder.	✓	Yok
3.8.5. Korunma/gözetim ihtiyacının karşılanmamasının ihmal olduğunu ifade eder.	✓	Yok
3.8.6. Eğitim ihtiyacının karşılanmamasının ihmal olduğunu ifade eder.	✓	Yok
3.9. İhmal durumları ile karşılaştığında yapılması gerekenleri ifade eder.		
3.9.1. Sınıf öğretmeni/okul rehber öğretmenine söylemesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
3.9.2. İhbar hatlarına bildirmesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
3.9.3. En yakın kolluk kuvvetlerine bildirmesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
3.10. Ekonomik istismar durumlarını ayırt eder.		
3.10.1. Zorla çalıştırılmanın istismar olduğunu ifade eder.	✓	Yok
3.10.2. Başkaları tarafından ekonomik haklarının engellenmesinin istismar olduğunu ifade eder.	✓	Yok
3.11. Fiziksel istismar durumlarını ayırt eder.		
3.11.1. Sallama/sarsma/sıkma/sıkıştırma türlerine maruz kalmanın fiziksel istismar olduğunu ifade eder.	✓	Yok
3.11.2. Vurma/tekme atma/dövme/itme türlerine maruz kalmanın fiziksel istismar olduğunu ifade eder.	✓	Yok
3.12. Duygusal istismar durumlarını ayırt eder.		

3.12.1. Tehdit davranışını ayırt eder.	✓	Yok
3.12.2. Korkutma davranışını ayırt eder.	✓	Yok
3.12.3. Ayrımcılığı ayırt eder.	✓	Yok
3.12.4. Gülünç duruma düşürülmeyi ayırt eder	✓	Yok
3.13. Cinsel istismar durumlarını ayırt eder.		
3.13.1. Fiziksel cinsel saldırıyı ayırt eder.	✓	Yok
3.13.2. Vücudunun özel bölümlerinin gösterilmesinin istenmesi durumunu ayırt eder.	✓	Yok
3.13.3. Başkaları tarafından yapılan uygun olmayan dokunmaları ayırt eder.	✓	Yok
3.13.4. Başkaları tarafından gösterilen uygun olmayan görselleri/işitselleri ayırt eder.	✓	Yok
3.14. İstismar durumları ile karşılaştığında yapılması gerekenleri ifade eder.		
3.14.1. Reddetmesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
3.14.2. Güven çemberindeki kişilere söylemesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
3.14.3. Sınıf öğretmeni/okul rehber öğretmenine bildirmesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
3.14.4. Belirlenen ihbar hatlarına bildirmesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
3.14.5. En yakın kolluk kuvvetlerine bildirmesi gerektiğini ifade eder	✓	Yok
3.15. Kendini ve kişisel haklarını korumaya yönelik etkinliklere katılmayı tercih eder.		
3.15.1. Kendini ve kişisel haklarını korumaya yönelik etkinlikleri takdir eder.	✓	Yok
3.15.2. Kendini ve kişisel haklarını korumaya yönelik etkinliklere katılmaya önem verir.	✓	Yok
4.1. Suç teşkil eden durumları ayırt eder.		
4.1.1. Okul disiplin kurallarına uymamanın suç olduğunu söyler.	✓	Yok
4.1.2. Gaspın suç olduğunu söyler.	✓	Yok
4.1.3. Hırsızlığın suç olduğunu söyler.	✓	Yok
4.1.4. Basit yaralamanın suç olduğunu söyler	✓	Yok
4.2. Suç teşkil eden durumlar ile karşılaştığında yapılması gerekenleri ifade eder		
4.2.1. Güven çemberindeki kişilere söylemesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
4.2.2. Sınıf öğretmeni/okul rehber öğretmenine bildirmesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
4.2.3. Belirlenen ihbar hatlarına bildirmesi gerektiğini ifade eder.	✓	Yok
4.2.4. En yakın kolluk kuvvetlerine bildirmesi gerektiğini ifade eder	✓	Yok
4.3. Bulunduğu ortamda araç gereç ve maddeleri güvenli kullanır.		
4.3.1. Elektrikli aletleri güvenli bir şekilde kullanır.	✓	Yok
4.3.2. Gazlı aletleri güvenli bir şekilde kullanır.	✓	Yok
4.3.3. Yanıcı/yakıcı/delici/kesici maddeleri güvenli bir şekilde kullanır.	✓	Yok
4.3.4. Kimyasal maddeleri güvenli bir şekilde kullanır.	✓	Yok
4.3.5. Bulunduğu ortamdaki giriş kapısını güvenli bir şekilde kullanır.	✓	Yok
4.4. Bulunduğu ortamdaki uyarı işaret/levhalarını ayırt eder.		
4.4.1. Güvenlikle ilgili uyarı işaret/levhalarını ayırt eder.	✓	Yok
4.4.2. Temizlikle ilgili uyarı işaret/levhalarını ayırt eder.	✓	Yok
4.4.3. Tasarrufla ilgili uyarı işaret/levhalarını ayırt eder.	✓	Yok
4.4.4. Görsel/işitsel medyayla ilgili uyarı işaret/levhalarını ayırt eder.	✓	Yok
4.5. Bulunduğu ortamdaki uyarı işaret/levhalarına uyar.		
4.5.1. Güvenlikle ilgili uyarı/işaret levhalarına uyar.	✓	Yok
4.5.2. Temizlikle ilgili uyarı/işaret levhalarına uyar.	✓	Yok
4.5.3. Tasarrufla ilgili uyarı/işaret levhalarına uyar.	✓	Yok
4.5.4. Görsel/işitsel medyayla ilgili uyarı işaret/levhalarına uyar	✓	Yok

4.6. Bulunduğu ortamdaki uyarı işaret/levhalarını fark eder.		
4.6.1. Bulunduğu ortamdaki uyarı işaret/levhalarına bakar.	✓	Yok
4.6.2. Bulunduğu ortamdaki uyarı işaret/levhalarını ayırt eder.	✓	Yok
4.7. Doğal afetleri ayırt eder.		
4.7.1. Depremi ayırt eder.	✓	51
4.7.2. Sel/su taşkınlarını ayırt eder.	✓	57
4.7.3. Yangınları ayırt eder.	✓	Yok
4.7.4. Çıığı ayırt eder.	✓	60
4.7.5. Heyelanı ayırt eder.	✓	59
4.7.6. Erozyonu ayırt eder.	✓	56
4.7.7. Fırtına/hortumu ayırt eder.	✓	Yok
4.8. Doğal afetler için alınacak önlemleri açıklar.		
4.8.1. Doğal afetler öncesinde yapılması gerekenleri örneklendirir.	✓	52-60
4.8.2. Doğal afetler sırasında yapılması gerekenleri örneklendirir.	✓	52-60
4.8.3. Doğal afetler sonrasında yapılması gerekenleri örneklendirir.	✓	52-60
4.9. Doğal afetlerle ilgili düzenlenecek etkinliklerde görev almayı tercih eder.		
4.9.1. Doğal afetlerle ilgili etkinlik düzenlemeye önem verir.	✓	Yok
4.9.2. Doğal afetlerle ilgili düzenlenen etkinlik için broşür hazırlamaktan zevk alır.	✓	Yok
4.9.3. Doğal afetlerle ilgili düzenlenen etkinlikte sunum yapmaktan haz duyar.	✓	Yok
4.10. Sosyal medya ve interneti güvenli kullanmak için yapılması gerekenleri açıklar.		
4.10.1. Tanımadığı kişilerden mesaj/mail/iletişim isteği aldığıında yapılması gerekenleri söyler.	✓	Yok
4.10.2. Kendisi ve ailesi ile ilgili kişisel bilgilerini paylaşırken yapılması gerekenleri söyler.	✓	Yok
4.10.3. Uygun olmayan mesajlar/mailler aldığıında yapılması gerekenleri söyler.	✓	Yok
4.10.4. İnterneti/sosyal medyayı kullanırken davranışlarında yapılması gerekenleri söyler.	✓	Yok
4.10.5. Fotoğraf/video paylaşırken yapılması gerekenleri söyler.	✓	Yok
4.11. Sosyal medya ve interneti güvenli kullanmaya özen gösterir.		
4.11.1. Fotoğraf/videoları dikkatle paylaşır.	✓	Yok
4.11.2. İnternette kişisel bilgilerini üçüncü kişilerin varlığında paylaşmamaya dikkat eder	✓	Yok
5.1. Sağlıklı beslenmenin önemini kavrar.		
5.1.1. Sağlıklı beslenmeyi tanımlar.	✓	Yok
5.1.2. Sağlıklı beslenmek için dikkat edilmesi gerekenleri söyler.	✓	Yok
5.1.3. Sağlıklı beslenmenin önemini açıklar.	✓	Yok
5.2. Sağlıklı beslenir.		
5.2.1. Sağlıklı öğünler planlar.	✓	Yok
5.2.2. Beslenme programını uygular	✓	Yok
5.3. Spor yapmanın önemini kavrar.		
5.3.1. Spor yapmanın önemini açıklar.	✓	Yok
5.3.2. Spor çeşitlerini sıralar.	✓	Yok
5.4. Spor yapar.		
5.4.1. Kendine uygun spor dalını tercih eder.	✓	Yok
5.4.2. Spor programını planlar.	✓	Yok
5.4.3. Spor programını uygular.	✓	Yok
5.5. Spor yapmaya istekli olur.		
5.5.1. Kendine uygun spor etkinliklerine katılmaktan zevk alır.	✓	Yok

5.5.2. Spor etkinliklerine katılmaktan zevk alır	✓	Yok
5.6. Basit kaza ve yaralanmaları açıklar.		
5.6.1. Basit kaza/yaralanmayı tanımlar.	✓	125
5.6.2. Basit kaza/yaralanmalara örnek verir.	✓	125
5.7. Müdahale edilebilecek basit kaza ve yaralanmaları açıklar.		
5.7.1. Kendisinin müdahale edeceği basit kaza/yaralanmaları açıklar.	✓	125-130
5.7.2. Öğretmenin müdahale edeceği basit kaza/yaralanmaları açıklar.	✓	Yok
5.8. Kendisinin müdahale edeceği basit kaza ve yaralanmalarda yapılması gerekenleri sıralar.		
5.8.1. Küçük kesiklerde yapılması gerekenleri söyler.	✓	126
5.8.2. Hafif yanıklarda yapılması gerekenleri söyler.	✓	130
5.8.3. Burun kanamasında yapılması gerekenleri söyler.	✓	127
5.8.4. Burkulmalarda yapılması gerekenleri söyler.	✓	128
5.8.5. Arı sokmalarında yapılması gerekenleri söyler.	✓	129
5.8.6. Çarpmalarda/düşmelerde yapılması gerekenleri söyler.	✓	Yok
5.9. Basit kaza ve yaralanmalara müdahale eder.		
5.9.1. Küçük kesiklere müdahale eder.	✓	126
5.9.2. Hafif yanıklara müdahale eder.	✓	130
5.9.3. Burun kanamasına müdahale eder.	✓	127
5.9.4. Burkulmalara müdahale eder.	✓	128
5.9.5. Arı sokmalarına müdahale eder.	✓	129
5.9.6. Çarpmalara/düşmelere müdahale eder	✓	Yok
5.10. Basit kaza ve yaralanmalara müdahale etmeyi tercih eder		
5.10.1. Kendisinin müdahale edebileceği basit kaza ve yaralanmaları fark eder.	✓	125-130
5.10.2. Basit kaza ve yaralanmalara müdahale etmenin önemini fark eder.	✓	125-130
5.11. Hastalıklardan korunma yollarını açıklar.		
5.11.1. Sağlıklı beslenmesi gerektiğini söyler.	✓	Yok
5.11.2. Düzenli uyuması gerektiğini söyler.	✓	Yok
5.11.3. Düzenli egzersiz yapılması gerektiğini söyler.	✓	Yok
5.11.4. Hava şartlarına uygun kıyafetler giyilmesi gerektiğini söyler.	✓	Yok
5.11.5. Sosyal mesafeye uyulması gerektiğini söyler.	✓	Yok
5.11.6. Temizlik ve hijyen kurallarına uyulması gerektiğini söyler.	✓	Yok
5.11.7. Süreğen/kronik hastalık durumunda ilaçların/medikal malzemelerin düzenli kullanılması gerektiğini söyler.	✓	Yok
5.12. Kişisel bakım ile ilgili yapılması gerekenleri açıklar.		
5.12.1. El-ayak bakımında yapılması gerekenleri ifade eder.	✓	Yok
5.12.2. Vücut bakımında yapılması gerekenleri ifade eder.	✓	Yok
5.12.3. Saç bakımında yapılması gerekenleri ifade eder.	✓	Yok
5.12.4. Ağız-diş bakımında yapılması gerekenleri ifade eder.	✓	Yok
5.12.5. Kıyafet bakımında yapılması gerekenleri ifade eder.	✓	Yok
5.12.6. Menstrual bakımında yapılması gerekenleri ifade eder.	✓	Yok
5.13. Kişisel bakımını yapar.		
5.13.1. El-ayak bakımını yapar.	✓	Yok
5.13.2. Vücut bakımını yapar.	✓	Yok
5.13.3. Saç bakımını yapar.	✓	Yok
5.13.4. Ağız-diş bakımını yapar.	✓	Yok
5.13.5. Kıyafet bakımını yapar.	✓	Yok
5.13.6. Menstrual bakımını yapar.	✓	Yok
5.14. Kişisel bakımını yapmayı tercih eder.		
5.14.1. Kendi kişisel bakım zamanlarına uymaya önem verir.	✓	Yok

5.14.2. Kişisel bakımını kendi başına yapmaya istekli olur.	✓	Yok
6.1. Atatürk'ün eğitim ve kültür alanında yaptığı yenilikleri açıklar.		
6.1.1. Öğretim Birliği Yasası'nı söyler.	✓	Yok
6.1.2. Yeni Türk harflerinin kabul edildiğini söyler.	✓	Yok
6.1.3. Türk Dil Kurumunun kurulduğunu söyler.	✓	Yok
6.1.4. Türk Tarih Kurumunun kurulduğunu söyler.	✓	Yok
6.2. Atatürk'ün ekonomi alanında yaptığı yenilikleri açıklar.		
6.2.1. Aşar Vergisi'nin kaldırılması kararını söyler.	✓	Yok
6.2.2. Sanayi Teşvik Kanunu'nu söyler.	✓	Yok
6.2.3. Kabotaj Kanunu'nu söyler	✓	Yok
6.3. Atatürk'ün siyasal alanda yaptığı yenilikleri açıklar.		
6.3.1. TBMM'nin açıldığını söyler.	✓	Yok
6.3.2. 1921 Anayasası'nın kabul edildiğini söyler.	✓	Yok
6.3.3. Saltanatın kaldırıldığını söyler.	✓	Yok
6.3.4. Cumhuriyetin ilan edildiğini söyler.	✓	Yok
6.3.5. Halifeliğin kaldırıldığını söyler.	✓	Yok
6.3.6. 1924 Anayasası'nın kabul edildiğini söyler.	✓	Yok
6.3.7. Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verildiğini söyler.	✓	Yok
6.3.8. Çok partili hayata geçiş çalışmaları yapıldığını söyler.	✓	Yok
6.4. Atatürk'ün toplumsal alanda yaptığı yenilikleri açıklar.		
6.4.1. Uluslararası ölçülerin kabul edildiğini söyler.	✓	Yok
6.4.2. Şapka ve Kıyafet Kanunu'nun kabul edildiğini söyler.	✓	Yok
6.4.3. Tekke ve zaviyelerin kapatıldığını söyler.	✓	Yok
6.4.4. Soyadı Kanunu'nu söyler	✓	Yok
6.5. Atatürk'ün hukuk alanında yaptığı yenilikleri açıklar.		
6.5.1. Yeni Mahkemeler Teşkilatının Kurulması Kanunu'nu söyler.	✓	Yok
6.5.2. Türk Medeni Kanunu'nu söyler.	✓	Yok
6.6. Atatürk'ün yaptığı yenilikler ile ilgili etkinliklere katılmaya istekli olur.		
6.6.1. Atatürk'ün yaptığı yenilikler ile ilgili konferanslara katılmaktan zevk alır.	✓	Yok
6.6.2. Atatürk'ün yaptığı yenilikler ile ilgili belirli gün ve haftaları fark eder.	✓	Yok
6.6.3. Atatürk'ün yaptığı yenilikler ile ilgili film ve belgesel izlemekten zevk alır.	✓	Yok
6.6.4. Atatürk'ün yaptığı yenilikler ile ilgili kitaplar okumaktan zevk alır.	✓	Yok
6.6.5. Atatürk'ün yaptığı yenilikler ile ilgili bilgi edinmek için arşivleri ziyaret etmekten zevk alır.	✓	Yok
6.7. Doğal sistemlerin isimlerini sıralar.		
6.7.1. Doğal sistemlerden iklim, yer şekilleri, su kaynakları, toprak tipleri ve doğal bitki topluluklarını görsel üzerinde gösterir.	✓	Yok
6.7.2. Doğal sistemlerin iklim, yer şekilleri, su kaynakları, toprak tipleri ve doğal bitki toplulukları olduğunu söyler.	✓	Yok
6.8. İklim elemanlarının oluşumu ve dağılışı üzerinde etkili olan etmenleri açıklar.		
6.8.1. Dünyanın şekliyle hareketlerinin sonuçlarını farklı iklim kuşaklarının oluşumuna etkisini açıklar.	✓	Yok
6.8.2. Farklı iklim tiplerinin özellikleriyle dağılışını görsel materyaller kullanarak açıklar.	✓	Yok
6.8.3. Türkiye'nin iklimini etkileyen faktörleri açıklar.	✓	Yok
6.9. Yer şekillerini oluşturan faktörleri oluşum kaynaklarına göre sınıflandırır.		
6.9.1. Yer şekillerini oluşturan iç kuvvetleri görsel üzerinde gösterir.	✓	Yok
6.9.2. Yer şekillerini oluşturan iç kuvvetlere örnek verir.	✓	Yok

6.9.3. Yer şekillerini oluşturan dış faktörleri görsel üzerinde gösterir.	✓	Yok
6.9.4. Yer şekillerini oluşturan dış faktörlere örnek verir.	✓	Yok
6.10. Türkiye'nin yer şekillerinin oluşumunda etkili olan faktörleri kaynaklarına göre sınıflandırır.		
6.10.1. Türkiye'nin yer şekillerinin oluşumunda etkili olan iç kuvvetleri ifade eder.	✓	Yok
6.10.2. Türkiye'nin yer şekillerinin oluşumunda etkili olan dış kuvvetleri ifade eder.	✓	Yok
6.10.3. Türkiye'deki yer şekillerinin dağılışı yazılı/görsel materyaller üzerinden ifade eder.	✓	Yok
6.11. Yer şekillerinin doğal ve beşerî sistemler ile ilişkisini açıklar.		
6.11.1. Yer şekillerinin dağılışının yerleşme üzerindeki etkisini açıklar.	✓	Yok
6.11.2. Yer şekillerinin dağılışının insan faaliyetleri üzerindeki etkisini açıklar.	✓	Yok
6.11.3. Yer şekillerinin dağılışı ile iklim arasındaki ilişkiyi açıklar.	✓	Yok
6.12. Su kaynaklarını farklı özelliklerine göre sınıflandırır.		
6.12.1. Türkiye'deki yer üstü sularının isimlerini söyler.	✓	Yok
6.12.2. Türkiye'deki yer üstü sularının özelliklerini söyler.	✓	Yok
6.12.3. Türkiye'deki yer altı sularının isimlerini söyler.	✓	Yok
6.12.4. Türkiye'deki yer altı sularının özelliklerini söyler.	✓	Yok
6.12.5. Su kaynaklarının özelliklerini doğal süreçler ile açıklar.	✓	Yok
6.13. Çeşitli toprak tiplerini oluşum süreçlerine göre açıklar.		
6.13.1. Toprak tiplerinin oluşumuyla dağılışı olan doğal unsurları söyler.	✓	Yok
6.13.2. Türkiye'deki toprak tiplerinin özellikleriyle dağılışı ifade eder.	✓	Yok
6.14. Doğal bitki topluluklarını açıklar.		
6.14.1. Türkiye'deki bitki tür ve topluluklarını sınıflandırır.		Yok
6.14.2. Türkiye'deki doğal bitki örtüsünün dağılışı olan unsurları açıklar.		Yok
6.15. Beşerî sistemlerin isimlerini sıralar.		
6.15.1. Beşerî sistemlerin nüfusun dağılışı, yerleşme, ekonomik faaliyetler, ulaşım, iletişim, politika, yönetim, kültür ve turizm olduğunu gösterir.	✓	Yok
6.15.2. Beşerî sistemlerin nüfusun dağılışı, yerleşme, ekonomik faaliyetler, ulaşım, iletişim, politika, yönetim, kültür ve turizm olduğunu söyler.	✓	Yok
6.16. Beşerî sistemlerin özelliklerini açıklar.		
6.16.1. Türkiye'de nüfusun dağılışının özelliklerini ifade eder.	✓	Yok
6.16.2. Türkiye'nin yerleşme özelliklerini örnekler.	✓	Yok
6.16.3. Türkiye'nin ekonomik faaliyetlerinin özelliklerini ifade eder.	✓	Yok
6.16.4. Türkiye'nin ulaşım, iletişim özelliklerini ifade eder.	✓	Yok
6.16.5. Türkiye'nin politika, yönetim özelliklerini ifade eder.	✓	Yok
6.16.6. Türkiye'nin kültür özelliklerini ifade eder.	✓	Yok
6.16.7. Türkiye'nin turizm özelliklerini ifade eder.	✓	Yok
6.17. Doğal ve beşerî sistemlerin kendi içinde ve birbirleriyle olan ilişkisini açıklar.		
6.17.1. Doğal sistemlerin birbiriyle olan ilişkisini açıklar.	✓	Yok
6.17.2. Beşerî sistemlerin birbiriyle olan ilişkisini açıklar.	✓	Yok
6.17.3. Doğal ve beşerî sistemlerin birbiriyle olan ilişkisini açıklar.	✓	Yok
6.18. Doğal ve beşerî sistemlere yönelik yazılı ve görsel kaynakları incelemekten haz duyar.		
6.16.1. Doğal sistemlere yönelik yazılı/görsel kaynakları incelemekten zevk alır.	✓	Yok
6.16.2. Beşerî sistemlere yönelik yazılı/görsel kaynakları incelemekten zevk alır.	✓	Yok
6.19. Aileye karşı sorumluluklarını açıklar.		
6.19.1. Kendi görevlerini söyler.	✓	9

6.19.2. Aile bireylerinin görevlerini söyler.	✓	9
6.20. Topluma karşı sorumlulukları açıklar.		
6.20.1. Toplumun ne olduğunu açıklar.	✓	32
6.20.2. Toplumsal ortamlardaki bireylerin görevlerini söyler.	✓	32
6.20.3. Toplumsal ortamlarda yerine getirilmesi gereken sorumlulukları sıralar.	✓	33
6.21. Yaşadığı yer ile ilgili sorumlulukları açıklar.		
6.21.1. Hava kirliliğini önleme ile ilgili sorumluluklarını sıralar.	✓	45
6.21.2. Su kirliliğini önleme ile ilgili sorumluluklarını sıralar.	✓	43
6.21.3. Toprak kirliliğini önleme ile ilgili sorumluluklarını sıralar.	✓	46
6.21.4. Gürültü kirliliğini önleme ile ilgili sorumluluklarını sıralar.	✓	48
6.21.5. Hayvanları koruma ile ilgili sorumluluklarını sıralar.	✓	47
6.21.6. Bitkileri koruma ile ilgili sorumluluklarını sıralar.	✓	47
6.22. Yaşadığı yer ile ilgili sorumlu davranmayı tercih eder.		
6.22.1. Yaşadığı yer ile ilgili sorumluluklarına önem verir.	✓	40-41
6.22.2. Yaşadığı yer ile ilgili sorumluluklarını yerine getirmenin önemini fark eder.	✓	40-41
6.23. Sivil toplum kuruluşlarını açıklar.		
6.23.1. Sivil toplum kuruluşlarının tanımını yapar.	✓	Yok
6.23.2. Sivil toplum kuruluşlarını sıralar.	✓	Yok
6.23.3. Sivil toplum kuruluşlarının önemini ifade eder.	✓	Yok
6.24. İnsanlığa hizmet eden kişileri açıklar.		
6.24.1. Eğitim alanında hizmet etmiş kişileri açıklar.	✓	Yok
6.24.2. Sanat alanında hizmet etmiş kişileri açıklar.	✓	Yok
6.24.3. Spor alanında hizmet etmiş kişileri açıklar.	✓	Yok
6.24.4. Askerî alanında hizmet etmiş kişileri açıklar.	✓	Yok
6.24.5. Bilim alanında hizmet etmiş kişileri açıklar.	✓	Yok
7.1. Üretimin ülkemiz ve insanlar için önemini açıklar.		
7.1.1. Üretimi tanımlar.	✓	Yok
7.1.2. Üretime katılımın kişide sorumluluk bilinci oluşturduğunu söyler.	✓	Yok
7.1.3. Üretime katılımın kişide öz güven oluştuğunu söyler.	✓	Yok
7.1.4. Üretime katılımın kişiye maddi kazanç sağladığını söyler.	✓	Yok
7.1.5. Üretime katılımın ülke ekonomisine katkı sağladığını söyler.	✓	Yok
7.2. Üretim öncesi dikkat edilmesi gereken faktörleri açıklar.		
7.2.1. Üretilen ürün içeriğinin sağlıklı/taze ürünlerden oluşması gerektiğini söyler.	✓	Yok
7.2.2. Üretilen ürün ham maddesinin kalite standartlarına uygun olması gerektiğini söyler.	✓	Yok
7.2.3. Üretilen ürünün geri dönüştürülebilir özellikte olması gerektiğini söyler.	✓	Yok
7.2.4. Üretimde hijyen kurallarına uyulması gerektiğini söyler.	✓	Yok
7.2.5. Üretimde güvenlik kurallarına uyulması gerektiğini söyler.	✓	Yok
7.3. Üretim sonrası dikkat edilmesi gereken faktörleri açıklar.		
7.3.1. Ürünün üzerinde ürün açıklamasının yer alması gerektiğini söyler.	✓	Yok
7.3.2. Ürünün üzerinde üretim ve tüketim tarihlerinin yer alması gerektiğini söyler.	✓	Yok
7.3.3. Ürünün özelliğine uygun ambalaj yapılması gerektiğini söyler.	✓	Yok
7.3.4. Ürünün fiyatlandırmasının piyasa değerine uygun yapılması gerektiğini söyler.	✓	Yok
7.4. Üretime katılmaya istekli olur.		
7.4.1. Üretime katılmaya razı olur.	✓	Yok
7.4.2. Üretime katılmaktan zevk alır.	✓	Yok

7.5. Bütçe hazırlamanın önemini açıklar.		
7.5.1. Bütçeyi tanımlar.	✓	142-143
7.5.2. Bütçe yapıldığında gereksiz harcama yapılmamış olacağını söyler.	✓	142-143
7.5.3. Bütçe yapıldığında sadece ihtiyaç olanın alınmış olacağını söyler.	✓	142-143
7.5.4. Bütçe yapıldığında tasarruf yapılmış olacağını söyler.	✓	142-143
7.5.5. Bütçe yapmanın kendisine/doğaya faydalı olacağını söyler.	✓	142-143
7.6. Kişisel bütçesini planlar/ yapar.		
7.6.1. Parasının miktarını belirler.	✓	142-143
7.6.2. İsteklerini belirler.	✓	142-143
7.6.3. İhtiyaçlarını belirler.	✓	142-143
7.6.4. Öncelikli ihtiyaçlarını belirler.	✓	142-143
7.6.5. Parasının miktarına göre ihtiyaçlarını alır.	✓	142-143
7.6.6. Artan parasını biriktirir.	✓	142-143
7.7. Tasarruf için yapılması gerekenleri sıralar.		
7.7.1. Tasarrufu tanımlar.	✓	150-152
7.7.2. Işıkların kullanıldıktan sonra kapatılması gerektiğini söyler.	✓	150-152
7.7.3. Elektronik ürünleri kullandıktan sonra fişlerinin prizden çıkarılması gerektiğini söyler.	✓	150-152
7.7.4. Enerji tasarruflu ampullerin kullanılması gerektiğini söyler.	✓	150-152
7.7.5. Diş fırçalarken musluğun kapatılması gerektiğini söyler.	✓	150-152
7.7.6. Duşta yeterli sürede kalınması gerektiğini söyler.	✓	150-152
7.7.7. Bulaşık/çamaşır yıkanırken suyun yeterli miktarda kullanılması	✓	150-152
7.7.8. Yiyeceklerin son kullanma tarihine uygun tüketilmesi gerektiğini söyler.	✓	150-152
7.8. Tasarruf yapmak için bütçe yapmanın değerine önem verir.		
7.8.1. Tasarruf yapmaya önem verir.	✓	144-145
7.8.2. Bütçe yapmanın önemini fark eder.	✓	144-145
7.8.3. Tasarruf yapmak için bütçe yapmaya istekli olur.	✓	144-145
7.9. Tüketici haklarını açıklar.		
7.9.1. Aldığı ürünü/hizmeti iade/değiştirme koşullarına dikkat ederek iade etme/değiştirme hakkı olduğunu söyler.	✓	148
7.9.2. Alınan ürün/hizmeti iade/değiştirme durumunda satıcıya başvurma hakkı olduğunu söyler.	✓	148
7.9.3. Satıcının iadeyi/değişimi kabul etmemesi durumunda tüketici haklarını koruyan kurumlara başvurma hakkı olduğunu söyler.	✓	148
7.10. Tüketici haklarını kullanmaktan zevk alır.		
7.10.1. Tüketici haklarını kullanmaya istekli olur.	✓	149
7.10.2. Tüketici haklarını kullanmaya razı olur.	✓	149
7.11. Geri dönüşümün önemini açıklar.		
7.11.1. Geri dönüşümü tanımlar.		Yok
7.11.2. Geri dönüşüme örnek verir.	✓	Yok
7.11.3. Ülke ekonomisine katkı sağladığını ifade eder.	✓	Yok
7.11.4. Çevre kirliliğini önlediğini ifade eder.	✓	Yok
7.11.5. Tüketimi azaltmaya yardımcı olduğunu ifade eder.	✓	Yok
7.11.6. Sağlık giderlerinin azalmasına yardımcı olduğunu ifade eder.	✓	Yok
7.12. Geri dönüşüme değer verir.		
7.12.1. Geri dönüşüm yapılabilecek ürünleri ayırt etmeye önem verir.	✓	Yok
7.12.2. Geri dönüşüm ürünlerini toplama alanlarını kullanmaya özen gösterir.	✓	Yok
8.1.Serbest zaman kavramını açıklar.		
8.1.1. Serbest zaman kavramını tanımlar.	✓	Yok
8.1.2. Serbest zamanın önemini açıklar.	✓	Yok
8.1.3. Okul/ders dışında yapılabilecek etkinlikleri örneklendirir.	✓	Yok

8.1.4. Evde/mahallede yalnız yapılabilecek etkinlikleri örneklendirir.	✓	Yok
8.1.5. Evde/mahallede aile ile yapılabilecek etkinlikleri örneklendirir.	✓	Yok
8.1.6. Evde/mahallede arkadaşlarla yapılabilecek etkinlikleri örneklendirir.	✓	Yok
8.1.7. Toplum içinde aile/arkadaşlarla yapılabilecek etkinlikleri örneklendirir.	✓	Yok
8.1.8. Fiziksel sağlığı korumak/sürdürmek için yapılabilecek etkinlikleri örneklendirir.	✓	Yok
8.2. Serbest zaman etkinliklerini planlar/yapar.		
8.2.1. Serbest zamanını planlar.	✓	Yok
8.2.2. Serbest zaman planını uygular.	✓	Yok
8.3. Serbest zaman etkinliklerini yapmaktan zevk alır.		
8.3.1. Okul/ders dışında yapılabilecek etkinliklere katılmaktan zevk alır.	✓	Yok
8.3.2. Evde/mahallede yalnız yapılabilecek etkinlikleri yapmaktan zevk alır.	✓	Yok
8.3.3. Evde/mahallede aile ile yapılabilecek etkinliklere katılmaktan zevk alır.	✓	Yok
8.3.4. Evde/mahallede arkadaşlarla yapılabilecek etkinliklere katılmaktan zevk alır.	✓	Yok
8.3.5. Toplum içinde aile/arkadaşlarla yapılabilecek etkinliklere katılmaktan zevk alır.	✓	Yok
8.3.6. Fiziksel sağlığı korumak/sürdürmek için yapılabilecek etkinliklere katılmaktan zevk alır.	✓	Yok

EK 2. Uzman Görüşü Bilgi Formu

Değerli Hocam, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı ve Özel Eğitim Bilim Dalında Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Arslantaş danışmanlığında ‘Özel Eğitim Meslek Okulu Sosyal Hayat Ders Kitabının Çeşitli Açılardan İncelemesi ’ başlıklı bir yüksek lisans tez çalışması yürütmekteyim. Hazırlamış olduğum tezim nitel araştırma özelliği taşıması nedeniyle verilerin toplanmasında doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Kitabın genel tasarım ve düzeni, içerik düzeni, ölçme ve değerlendirme faaliyetleri, kazanım ve içeriğin birbiriyle uyumu, öğretim programıyla uyumu, görsellerle metinlerin uyumunu, öğrenme-öğretme süreci ve içeriğinin dil ve anlatım yönünden incelenmesi tarafımdan analiz edilerek veriler toplanacaktır. Elde edilen veriler sonucunda ders kitabının değerlendirilmesi benzer araştırmalarla karşılaştırılarak yapılacaktır. Araştırmanın güvenilirliği açısından görüşlerinize ihtiyaç duymaktayım. Yapacağınız uzman görüşlerine dair bilgiler, yalnızca araştırma kapsamında kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Yardımlarınız için teşekkür ederim.

Saadet ÖZKAN

Özel Eğitim Öğretmeni

Bu araştırmanın amacı Özel Eğitim Meslek Okulu Sosyal Hayat ders kitabının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevaplar aranmıştır:

Ders Kitabının İncelenmesi	Uygundur	Uygun Değildir	Düzenlenmesi gerekir (Belirtiniz)
1. Kitabın genel tasarım ve düzenleme açısından değerlendirilmesi			
2. Ders kitabında içerik düzenlemesine dikkat edilip edilmediğinin değerlendirilmesi			
3. Ders kitabındaki ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin değerlendirilmesi			
4. Kitapta kazanım ve içeriğin birbiriyle uyumlu olup olmadığının değerlendirilmesi			
5. Ders kitabının öğretim programıyla uyumlu olup olmadığının değerlendirilmesi			
6. Ders kitabının öğrenme-öğretme sürecinin değerlendirilmesi			
7. Ders kitabında görsellerle metinlerin uyumunun değerlendirilmesi			
8. Ders kitabının içeriğinin dil ve anlatım yönünden değerlendirilmesi			